

TANE

tasa-arvoasiain
neuvottelukunta

Feministinen aikamatka

**Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan
tutkimusjaosto 1981–2006**

TANE-julkaisuja 9

Feministinen aikamatka

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto 1981–2006

Koonnut Petra Stenfors

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta
Sosiaali- ja terveysministeriö
Helsinki 2006

Kannen kuva: Riitta Lestinen
Ulkoasu: Riitta Lestinen

ISSN 1459-0069
ISBN 952-00-2202-3 (nid.)
ISBN 952-00-2203-1 (PDF)

Paino: Edita Prima Oy, Helsinki 2006

Tiivistelmä

Feministinen aikamatka – tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto 1981–2006. Helsinki 2006. 80 s. (TANE-julkaisu nro 9, Sosiaali- ja terveysministeriö, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ISSN 1459-0069; 9). ISBN 952-00-2202-3 (nid.), ISBN 952-00-2203-1 (PDF).

Julkaisussa kootaan tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaoston 25-vuotista historiaa ja kuvataan jaoston toimintaa vuosina 1981–2006. Historiikin kirjoittamisessa on käytetty lähteinä arkistomateriaalia, kokousten pöytäkirjoja, kirjallisuutta ja entisten jaoston jäsenten haastatteluja.

Luvussa *Tutkimusjaostot 1981–2006* kuvataan jaoston perustamisen alkuvaiheita, jaostojen kokoonpanoja ja jaoston työn keskeisiä painopisteitä. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta perusti tutkimusjaoston vuonna 1981 asiantuntijaelimeksi nais- ja tasa-arvotutkimukseen sekä tiedepoliittikkaan liittyvissä kysymyksissä. Tutkimusjaosto oli ainoa naistutkijoiden valtakunnallinen yhteistyöfoorumi, jossa tutkijat eri puolilta Suomea kokoontuivat edistämään suomalaista naistutkimusta, yhteistyössä poliitikkojen kanssa.

Luku *Tutkimuksen aukkojen kartoittaminen, naistutkimustiedon välittäminen* käsittelee tutkimusjaoston työtä naistutkimuksen edistämiseksi. Naistutkimuksen edistäminen ja juurruttaminen Suomeen edellytti tutkimusaukkojen paikantamista ja uusien tutkimusaiheiden kehittelyä. Naistutkimusta ei vielä tehty esim. lääketieteen, tekniikan ja luonnontieteiden, journalismin, historian, oikeustieteen ja taloustieteen aloilla. Jaosto myös välitti olemassa olevaa naistutkimustietoa tutkijoille ja poliittisille päättäjille mm. erilaisten seminaarien ja julkaisujen avulla.

Luvussa *Naistutkimuksen yliopisto-opetus käyntiin* kuvataan naistutkimuksen yliopisto-opetuksen alkuvaiheita ja naistutkimuksen asemaa yliopistoissa. Tutkimusjaoston tekemää työtä naistutkimuksen aseman parantamiseksi yliopistoissa ja tieteellisen aseman vakiinnuttamiseksi tarkastellaan luvussa *Tiedepoliittinen vaikuttaminen*.

Suomalaiselle naistutkimukselle on ollut ominaista läheinen yhteistyö valtiollisen tasa-arvotyön kanssa. Luvussa *Naistutkimuksen koordinaatio* luodaan katsaus tasa-arvoasiain neuvottelukunnassa tehtyyn naistutkimuksen koordinaatiotyöhön. Naistutkimuskoordinaattori mm. kartoitti Suomessa tehtyä nais- ja tasa-arvotutkimusta, vastasi naistutkimuksen tiedonvälityksestä ja loi yhteyksiä kansainvälisiin naistutkimusta tuottaviin ja sitä edistäviin tahoihin.

Tasa-arvon edistäminen tiedeyhteisössä kuvaa tutkimusjaoston työtä yliopistojen tasa-arvotyön edistämiseksi ja tutkijanaisten aseman parantamiseksi yliopistoissa. Luvussa *Tasa-arvopolitiikan ja naistutkimuksen kohtaustapaikka* tarkastellaan tutkimusjaoston merkittävää roolia tasa-arvopolitiikan kehittäjänä ja tutkimustiedon välittäjänä. Samalla arvioidaan myös naistutkimuksen ja tasa-arvopolitiikan suhdetta; naistutkimus on tuonut kriittistä tutkimustietoa poliittiseen päätöksentekoon ja ollut välttämätöntä tasa-arvopolitiikan kehittymiselle. Viimeinen luku *Naistutkimuksen veturi ja viestinviejä* kokoaa yhteen tutkimusjaoston 25-vuotisen toiminnan merkitystä ja tärkeimpiä saavutuksia naistutkimuksen ja tasa-arvopolitiikan näkökulmasta.

Asiasanat: historia, naistutkimus, naistutkimuksen koordinaatio, naistutkimuksen opetus, tasa-arvo, tasa-arvoasiain neuvottelukunta, tutkimus, tutkimusjaosto

Sammandrag

Feministinen aikamatka – tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto 1981–2006 (En feministisk resa i tiden – forskningssektionen vid delegationen för jämställdhetsärenden 1981–2006). Helsingfors 2006. 80 s. TANE-julkaisuja nro 9, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE-publikationer 9, Social- och hälsovårdsministeriet, Delegationen för jämställdhetsärenden ISSN 1459-0069; 9). ISBN 952-00-2202-3 (inh.), ISBN 952-00-2203-1 (PDF).

Publikationen består av en sammanställning av historiska fakta om forskningssektionen vid delegationen för jämställdhetsärenden under dess 25-åriga existens och en beskrivning av sektionens verksamhet 1981–2006. Historiken bygger på arkivmaterial, mötesprotokoll, litteratur och intervjuer med tidigare sektionsmedlemmar.

I kapitlet *Tutkimusjaostot 1981–2006* (Forskningssektionerna 1981–2006) återges den nyinrättade sektionens första tider, sektionernas sammansättning och prioriteringarna i sektionens arbete. Delegationen för jämställdhetsärenden inrättade en forskningssektion 1981 för att tjäna som ett expertorgan för kvinno- och jämställdhetsforskningen och för vetenskapspolitiska frågor. Forskningssektionen var det enda riksforumet för samarbete mellan kvinnoforskare där forskare från olika delar av landet samlades för att främja finländsk kvinnoforskning i samarbete med politiker.

Kapitlet *Tutkimusaukkojen kartoittaminen, naistutkimustiedon välittäminen* (Kartläggning av luckor i forskningen, förmedling av kvinnoforskningsdata) tar upp forskningssektionens insatser för att främja kvinnoforskningen. Ambitionen att främja och förankra kvinnoforskningen i Finland krävde att existerande luckor i forskningen identifierades och att nya forskningsteman togs fram. Det saknades fortfarande ett kvinnoforskningsperspektiv t.ex. på områdena medicinsk vetenskap, teknik och naturvetenskaper, journalistik, historia, juridik och ekonomi. Sektionen förmedlade tillgängliga kvinnoforskningsdata till forskare och politiska beslutsfattare t.ex. genom seminarier och publikationer.

Kapitlet *Naistutkimuksen yliopisto-opetus käyntiin* (Undervisningen i kvinnoforskning börjar vid universiteten) beskriver hur det var med undervisningen i kvinnoforskning i början och forskningens status vid universiteten. Forskningssektionens arbete för att höja kvinnoforskningens status vid universiteten och befästa den som en vetenskap betraktas i kapitlet *Tiedepoliittinen vaikuttaminen* (Vetenskapspolitiskt medinflytande).

Typiskt för kvinnoforskningen i Finland är det nära sambandet med jämställdhetsarbetet på statlig nivå. Kapitlet *Naistutkimuksen koordinaatio* (Koordinering av kvinnoforskningen) ser på det arbete som delegationen för jämställdhetsärenden har gjort för att samordna kvinnoforskningen. Delegationens kvinnoforskningskoordinator kartlade kvinno- och jämställdhetsforskningen i Finland, förmedlade kvinnoforskningsdata och knöt kontakter med internationella institut och aktörer som arbetade med och främjade kvinnoforskning.

Kapitlet *Tasa-arvon edistäminen tiedeyhteisössä* (Jämställdhetsinsatser i vetenskapssamhället) redogör för forskningssektionens insatser för att främja jämställdhetsarbetet och för att förbättra kvinnliga forskares villkor vid universiteten. I kapitlet *Tasa-arvopolitiikan ja naistutkimuksen kohtauspaikka* (Mötesplatsen för jämställdhetspolitik och kvinnoforskning) beskriver forskningssektionens betydelsefulla roll i att utveckla jämställdhetspolitiken och förmedla forskningsrön. Det är samtidigt en bedömning av relationen mellan kvinnoforskningen och jämställdhetspolitiken. Kvinnoforskningen har tillfört det politiska beslutsfattandet kritiska forskningsdata och varit helt nödvändig för utvecklingen av jämställdhetspolitiken. Det sista kapitlet *Naistutkimuksen veturi ja viestinviejä* (Kvinnoforskningens drivkraft och budbärare) ger en samlad bedömning av forskningssektionens roll och viktigaste resultat i ett kvinnoforsknings- och jämställdhetsperspektiv under dess 25 år av aktiv verksamhet.

Nyckelord: historia, kvinnoforskning, koordinering av kvinnoforskningen, undervisning i kvinnoforskning, jämställdhet, delegationen för jämställdhetsärenden, forskning, forskningssektion.

Summary

Feministinen aikamatka – tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto 1981–2006 (Feminist Time Travel – Subcommittee on Gender and Research of the Council for Gender Equality, 1981–2006). Helsinki 2006. 80 pp. TANE-julkaisu nro 9, Sosiaali- ja terveysministeriö, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE publications 9, Ministry of Social Affairs and Health, Council for Gender Equality ISSN 1459-0069; 9). ISBN 952-00-2202-3 (paperback), ISBN 952-00-2203-1 (PDF).

Feministinen aikamatka (Feminist Time Travel) is a survey of the 25-year history and activities of the Council for Gender Equality's Subcommittee on Gender and Research, from 1981 to 2006. The survey utilises archival materials, literature, meeting notes, and interviews with former members of the subcommittee.

The chapter *Tutkimusjaostot 1981–2006* (Subcommittees on Gender and Research 1981–2006) describes the Subcommittee's establishing and early phases, its compositions, and the focal points of its work. The Council for Gender Equality established the Subcommittee in 1981 to provide expert input on issues related to women's studies, gender equality research and science policy. The Subcommittee was the only national forum, where researchers from all over Finland and political decision-makers could meet and promote Finnish women's studies.

Tutkimuksen aukkojen kartoittaminen, naistutkimustiedon välittäminen (Identifying gaps in research and disseminating women's studies research data) delves into the scope of the work that the Subcommittee on Gender and Research has undertaken to promote women's studies. Promoting and establishing women's studies in Finland necessitated the identification of gaps in research as well as the development of new areas of research. It was some time until women's studies and gender perspectives began to permeate fields such as medicine, technology and natural sciences, journalism, history, law or economics. The Subcommittee has also disseminated existing research data to researchers and political decision-makers through a variety of seminars and publications.

Naistutkimuksen yliopisto-opetus käyntiin (The launch of women's studies in universities) portrays the early years of teaching women's studies and its status in universities. The Subcommittee's work to enhance the status of women's studies and to establish the field as an academic discipline are examined in the chapter entitled *Tiedepoliittinen vaikuttaminen* (Shaping science policy).

Finnish women's studies research is characterised by close cooperation with government gender equality initiatives. The chapter *Naistutkimuksen koordinaatio* (Coordinating women's studies research) provides an overview of the Council for Gender Equality's coordination of women's studies research. For example, the national coordinator for women's studies mapped out the women's studies and gender research being conducted in Finland, was responsible for information sharing in the women's studies field, and developed relationships with international peers.

Tasa-arvon edistäminen tiedeyhteisössä (Promoting gender equality in the scientific community) surveys the subcommittee's work to promote gender equality and improve the position of women researchers in universities. The chapter *Tasa-arvopolitiikan ja naistutkimuksen kohtauspaikka* (A meeting place for gender equality policy and women's studies and gender research) explores the important role of the Subcommittee on Gender and Research in shaping gender equality policy and disseminating research data. An assessment of the relationship between women's studies and the politics of gender equality is also included; women's studies research has equipped political decision-makers with critically important research data and has been essential in the formulation of gender equality policy. The final chapter, *Naistutkimuksen veturi ja viestinviejä* (Engine and envoy of women's studies research), measures the significance of the 25-year history of the Subcommittee on Gender and Research and its greatest achievements from the perspective of women's studies and gender equality politics.

Key words: history, women's studies, coordinating women's studies, teaching women's studies, gender equality, Council for Gender Equality, research, Subcommittee on Gender and Research.

Sisällys

Esipuhe	8
1 Johdanto	9
2 Tutkimusjaostot 1981–2006	12
3 Tutkimuksen aukkojen kartoittaminen, naistutkimustiedon välittäminen	22
4 Naistutkimuksen yliopisto-opetus käyntiin	33
5 Tiedepoliittinen vaikuttaminen	37
6 Naistutkimuksen koordinointi	42
7 Tasa-arvon edistäminen tiedeyhteisössä	49
8 Tasa-arvopolitiikan ja naistutkimuksen kohtauspaikka	56
9 Naistutkimuksen veturi ja viestinviejä	60
Lähteet	64
Liitteet	67
Liite 1 Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaoston jäsenet vuosina 1981–2007	
Liite 2 Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaoston järjestämät seminaarit, konferenssit ja muut tilaisuudet	
Liite 3 Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaoston valmistelemat julkaisut	

Esipuhe

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) perusti vuonna 1981 tutkimusjaoston, joka keskittyy nais- ja tasa-arvotutkimukseen sekä tiedepolitiikkaan liittyviin kysymyksiin. Vuonna 2006 tutkimusjaosto juhlii 25-vuotissyntymäpäiväänsä. Juhlavuoden kunniaksi tasa-arvoasiain neuvottelukunta halusi kartoittaa jaoston historiaa ja saavutuksia sekä luoda katsauksen jaoston tapahtumiin ja kokemuksiin.

Tutkimusjaoston historiikki, *Feministinen aikamatka* kuvaa sitä huikeaa matkaa, joka naistutkimuksen, tasa-arvotutkimuksen ja tasa-arvopolitiikan piirissä on kuljettu 1980-luvun alusta 2000-luvun alkuun. Suomalainen naistutkimus ei ollut vakiintunut tieteenalana 25 vuotta sitten. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta tarjosi ainoan valtakunnallisen foorumin, jossa naistutkijat eri puolilta Suomea saattoivat kokoontua edistämään naistutkimusta yhdessä virkamiesten ja poliitikkojen kanssa. Tutkimusjaostossa paikannettiin yhdessä tärkeitä tutkimusalueita ja koottiin yhteen uusista tutkimusaiheista kiinnostuneita tutkijoita. Jaosto myös valmisteli eri tieteenalojen ensimmäisiä valtakunnallisia naistutkimusseminaareja ja toimi asiantuntevana toimitusneuvostona, kun valittiin julkaistavia tutkimuksia. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan naistutkimuskoordinaattori vastasi naistutkimuksen valtakunnallisesta tiedonvälityksestä ennen naistutkimuksen institutionalisoitumista.

Tutkimusjaostolla on ollut keskeinen merkitys suomalaisen naistutkimuksen edistämiseksi. Tutkimusjaoston tavoitteena on ollut vakiinnuttaa naistutkimuksen asema tieteen kentällä ja välittää tutkimustietoa päätöksentekijöille. Tämä työ jatkuu edelleen. Naistutkimuksella on ollut erityisen tärkeä merkitys tasa-arvon edistämiseksi ja tasa-arvopolitiikan kehittymiseksi, sillä tasa-arvopolitiikka on voitu perustaa uusimpaan tutkimustietoon. Näin Suomi on voinut olla varhain liikkeellä;

esimerkiksi teknologiatutkimusta tarkasteltiin naistutkimuksen näkökulmasta Suomessa jo 1980-luvun puolivälissä, EU:ssa siitä keskustellaan vasta nyt 2000-luvulla. Tutkimusjaoston työssä vuosien varrella mukana olleet asiantuntijat ovat yhdessä luodanneet niin tutkimukseen kuin yhteiskunnalliseen kehitykseen liittyviä heikkoja signaaleja. Tämä on mahdollistanut sen, että Suomi on edelläkävijä naistutkimuksen ja tasa-arvopolitiikan yhdistämisessä. "Feministinen aikamatka" ei olisi ollut mahdollista ilman valtiofeminismin ja suomalaisen tutkijayhteisön välistä toimivaa yhteistyötä, joka on kansainvälisestikin arvioituna ainutlaatuista. Myös tulevaisuudessa tarvitsemme naistutkimuksen aseman vahvistamista. Tarvitsemme naistutkimuksen ja tasa-arvotiedon välittämistä niin päätöksenteon pohjaksi kuin tasa-arvoisemman yhteiskunnan saavuttamiseksi.

Kiitämme lämpimästi tutkimusjaoston historiikin koontanutta Petra Stenforsia taitavasta ja pitkäjänteisestä työstä. Lämmin kiitos myös ohjausryhmän jäsenille Liisa Husulle ja Liisa Rantalaihelle heidän tärkeästä panoksestaan tutkimusjaoston historiatietojen täydentämisessä ja tuesta historiikin kokoomisprosessin aikana. Kiitämme myös muistoistaan kirjoittaneita ja haastattelun antaneita jaoston jäseniä siitä, että he jakoivat kokemuksiaan ja antoivat historiikille 'elävän äänen'.

Helsingissä 26.10.2006

Sole Molander
Tutkimus- ja kehittämisjaoston
puheenjohtaja
tasa-arvoasiain neuvottelukunta
(TANE)

Hannele Varsa
pääsihteeri
tasa-arvoasiain neuvottelukunta
(TANE)

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta tasa-arvopolitiikan vaikuttajana

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) perustettiin vuonna 1972 edistämään naisten ja miesten yhteiskunnallista tasa-arvoa. TANE oli ensimmäinen viranomaistaho, jonka tehtävänä oli edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. TANE on pysyvä parlamentaarinen neuvottelukunta, jolla on neuvoa-antava asema valtionhallinnossa. Tasa-arvoasiain neuvottelukuntaan kuuluu kolmetoista jäsentä, jotka valtioneuvosto nimeää parlamentaaristen voimasuhteiden mukaan.

TANE on perustamisestaan lähtien toiminut tasa-arvoa lisäävien uudistusten suunnittelijana ja valmistelijana. Yksi neuvottelukunnan tehtävistä on huomion kiinnittäminen niihin sukupuolten tasa-arvon epäkohtiin, jotka eivät vielä kuulu minkään viranomaisen vastuualueeseen. Näitä ovat vuosien varrella olleet mm. sukupuoleen kohdistuva syrjintä, isien oikeus vanhempainvapaaseen ja naisiin kohdistuva väkivalta. Neuvottelukunta tekee tasa-arvoon tähtääviä aloitteita ja käy tasa-arvokeskustelua viranomaisten, valtion ja kuntien laitosten, työmarkkinajärjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa. TANE pyrkii edistämään tasa-arvon toteutumista myös yhteiskuntasuunnittelussa ja aktivoi tasa-arvotutkimusta ja -koulutusta sekä alan kansainvälistä yhteistyötä. Lisäksi TANE julkaisee tasa-arvoa koskevia tutkimuksia.

Työnsä tueksi TANE voi asettaa jaostoja, joihin kutsutaan jaoston erityisalan monipuolista osaamista edustavia asiantuntijoita. Jaostoilla on keskeinen rooli asiantuntevina päätösten valmistelijoina. TANEn jaostojen toiminnassa ovat painottuneet tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen sekä yhteistyöverkostojen solmiminen. Usein jaostot ovat toteuttaneet näitä tavoitteita organisoimalla korkeatasoisia

seminaareja. Jaostojen toimialat ovat muuttuneet ajan haasteiden myötä: neuvottelukunnassa on toiminut muun muassa hyvinvointivaltio ja tasa-arvo -jaosto, nainen ja kehitys -jaosto, väkivaltajaosto, kuntajaosto sekä nykyiset Mies- ja mediajaosto ja Tutkimus- ja kehittämisjaosto. TANE toimi hallinnollisesti valtioneuvoston kansliassa tasa-arvotoimistossa vuoteen 1986 asti, minkä jälkeen se siirrettiin sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen.

Tutkimusjaoston ääniä 25 vuoden ajalta

Tutkimusjaosto perustettiin vuonna 1981 tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntijaelimeksi nais- ja tasa-arvo-tutkimukseen sekä tiedepolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Tutkimusjaoston jäsenenä on vuosien mittaan toiminut yli sata suomalaisen naistutkimuksen uranuurtajaa ja monien tieteenalojen, eri yliopistojen ja tutkimuslaitosten sekä tiedehallinnon asiantuntijoita. Yksi tutkimusjaoston keskeisistä tehtävistä on toimia linkkinä nais- ja tasa-arvotutkimustiedon tuottajien ja tiedon tarvitsijoiden ja hyödyntäjien välillä. Tutkimusjaosto on TANEn jaostoista pitkäikäisin: se on toiminut säännöllisesti vuoteen 2002 saakka. Toimikaudella 2003–2007 tutkimusjaosto on toiminut Tutkimus- ja kehittämisjaoston nimellä. Vuonna 2006 tutkimusjaosto halusi kartoittaa jaoston historiaa ja saavutuksia sekä luoda katsauksen tapahtumiin ja kokemuksiin jaoston 25-vuotisen toiminnan varrelta.

Tutkimusjaosto on koonnut säännöllisesti yhteen jaoston jäsenet eri puolilta Suomea. Kokouksissa käydyistä keskusteluista voi pöytäkirjoja tutkimalla tavoittaa vain viralliseen muotoon työstetyn pintakerroksen. Pöytäkirjoista voidaan kuitenkin lukea paljon: jäsenet kävivät kokouksissa keskimäärin hyvin aktiivisesti, joten toiminta koettiin ilmeisen motivoivaksi. Asialistat ovat olleet monipuolisia, ja ne kuvastavat suomalaisen naistutkimuksen ja yliopistojen tasa-arvon tilannetta eri aikoina. Tutkimusseminaarien suunnitelmat ja

ohjelmat kertovat paitsi tutkimusaiheista ja -kysymyksistä myös esimerkiksi jaoston yhteyksistä eturivin naistutkijoihin ja kyvystä herättää laajaa kiinnostusta.

Arkistojen kätköistä löytyy myös toisenlaista materiaalia: keskusteluista tehtyjä muistiinpanoja, jaoston sihteerin kirjeenvaihtoa sekä jäsenten että muiden yhteistyötahojen kanssa, talteen leikattuja lehtileikkeitä ja jopa tutkijoiden elämästä laadittu lautapeli. Näiden kautta päästään jo pintaa syvemmälle. Tätä kautta välittyvä vaikutelma jaoston kokouksista ja toiminnasta on virallista tietoa monipuolisempi. Keskustelu on kokouksissa ollut ajoittain hyvinkin vilkasta ja innostunutta. Jaoston jäsenillä on ollut tieteellisen asiantuntemuksensa lisäksi paljon käytännön kokemusta yliopistomaailmasta. He ovat olleet ilmeisen motivoituneita edistämään tutkijanaisten asemaa ja tasa-arvoa yliopistoissa. Puheenvuoroja on käytetty runsaasti, eikä poikkeavienkaan mielipiteiden esittämistä ole arasteltu. Ilmapiiri vaikuttaa olleen innostunut ja yhteistyöhenkinen. Hitaasti tulosta tuottavan työn parissa on toimittu myös pilke silmäkulmassa. Naistutkimuksen yhtenä vahvuutena onkin ollut kyky nostaa esiin yhteiskunnan epäkohdat ja toisaalta olla ottamatta itseään liian vakavasti.

Historiikkiin haluttiin saada kuuluville jaostossa eri aikakausina toimineiden ihmisten ääni. Tätä varten entisiä ja nykyisiä jaoston jäseniä pyydettiin lähettämään oma tutkimusjaostoon liittyvä muistonsa tai tarinansa. Muistoja pyydettiin nimenomaan elävöittämään arkistomateriaalia – ei analyysin tekemistä varten. Muistoissa toistuivat silti tietyt näkökulmat ja yhdessä ne antavat jo pienen katsauksen tutkimusjaoston historiaan. Jaostoajoja muisteltiin lähes poikkeuksetta hyvin positiivisesti ja lähes kaikissa vastauksissa korostuu yhteisten tavoitteiden eteen työskentely ja hyvä yhteistyöhenki. Moni korostaa myös jaoston tärkeyttä tutkijoiden yhteisenä keskusteluforumina.

Historiikkia varten myös haastateltiin kuutta jaoston entistä aktiivijäsentä. Haastateltavat valittiin jaostossa pitkään toi-

mineiden ihmisten joukosta siten, että he edustivat eri tutkimusaloja, erilaisia rooleja jaostossa sekä molempia sukupuolia ja kotimaisia kieliä. Haastateltaviksi pyrittiin valikoimaan myös mahdollisimman paljon eri aikoina jaostossa mukana olleita ihmisiä sekä eri yliopistojen edustajia.

Haastatteluissa keskityttiin kolmeen osa-alueeseen: haastateltavan omaan rooliin ja kokemukseen jaostosta, hänen näkemyksensä jaoston vaikuttavuudesta sekä jaoston asemasta tasa-arvopolitiikan ja tutkimuksen kohtausta paikkana.

Muistamisen helpottamiseksi haastateltaville jaettiin lista jaoston jäsenistä sekä suppea aikajana tasa-arvotilanteen kehityksestä jaoston toiminta-aikana. Kaikki haastatellut toivat esiin oman näkemyksensä jaoston toiminnasta. Jaostossa toimimisella olikin eri ihmisille erilainen merkitys: yksi saattoi kokea sen ainutlaatuisena oppimispaikkana asiantuntijoiden keskuudessa, toinen paikkana edistää naisasiaa ja kolmas tahona, joka saattoi tutkijat yhteen. Haastatellut olivat yhtä mieltä siitä, että tutkimusjaostolla on ollut tärkeä merkitys naistutkimuksen edistämisessä Suomessa.

2

Tutkimusjaostot 1981–2006

Naistutkimus alkoi viritä uutena tieteenalana maailmalla 1960-luvulla. Se saavutti jalansijaa tuolloin erityisesti Yhdysvalloissa, Saksan liittotasavallassa, Britanniassa, Hollannissa ja Skandinaviassa, jolloin myös Suomeen alkoi saapua vaikutteita. Suomessa naistutkimusta tehtiin alkuaikoina humanistisissa ja yhteiskuntatieteissä, ja se pohjasi tuolloin käytyyn sukupuoliroolikeskusteluun ja tasa-arvotutkimukseen. 1970–1980-lukujen vaihteessa naistutkimusta kohtaan syntyi kiinnostusta suomalaisessa tiedeyhteisössä. Keskustelu feminismistä ja naistutkimuksesta alkoi vähitellen viritä yhä laajemmin, ja tiedelehdissä julkaistiin ensimmäisiä aihetta käsitteleviä artikkeleita.¹

1980-luvun alussa Suomen Akatemia ja TANE pohtivat keinoja edistää naistutkimusta Suomessa. Vuonna 1980 yhdessä järjestetyn ensimmäisen naistutkimusseminaarin² jälkeen päätettiin palkata kokopäivätoiminen työntekijä edistämään ja koordinoimaan suomalaista naistutkimusta. Tutkimuskoordinaattorin virka perustettiin tammikuussa 1981 Suomen Akatemian hallinnon ja tutkimuksen yhteyksien kehittämiseen tarkoitetuilla hankerahoilla aluksi vuoden määräajaksi. Koordinaattoriksi valittiin valtiotieteiden kandidaatti Liisa Husu.

Helmikuussa 1981 TANE päätti asettaa tutkimusjaoston, joka toimi asiantuntijaelimenä nais- ja tasa-arvotutkimukseen sekä tiedepolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Ensimmäinen tutkimusjaosto asetettiin valtioneuvoston kanslian hyväksymänä 19. helmikuuta 1981. Sen puheenjohtajaksi valittiin TANEn jäsenistä kansanedustaja Aila Jokinen, varapuheenjohtajaksi erikoistutkija Ilkka Taipale ja jäseneksi kansanedustaja Eeva Kuuskoski-Vikatmaa. Asiantuntijajäseniksi kutsuttiin kymmenen eri alojen nais- ja tasa-arvotutkimuksen alueella jo

TANE ja Suomen Akatemia järjestivät Suomen ensimmäisen suuren naistutkimusseminaarin Säätytalolla 18.1.1980. Lehdistötilaisuudessa esiintyivät mm. LL Ilkka Taipale ja (vas.) FT Marja-Liisa Swantz, FK Kaarina Vattula, dosentti Auli Hakulinen, LL Annlis Söderholm, FT Pirkko Niemelä ja LL Vappu Taipale. Lähde: Lehtikuva Oy, kuvaaja Jorma Puusa.

profiloitunutta tutkijaa.³ Jaoston suhde TANEen määriteltiin neuvoa-antavaksi asiantuntijaelimeksi, jonka toimialueeseen kuuluivat kaikki tutkimukseen liittyvät asiat. Jaosto muodosti myös taustaryhmän naistutkimuksen koordinaatiotyölle. Tutkimusjaoston tehtävänä oli seurata naistutkimuksen kehitystä ja sen edellytyksiä, avustaa hallinnon ja alan tutkimuksen yhteyksien kehittämisessä sekä tehdä TANELLE tutkimuspoliittisia aloitteita asioissa, jotka koskivat naistutkimusta tai naispuolisten tutkijoiden aseman parantamista.⁴

¹ Nenola (1999), "Suomalainen naistutkimus"

² Suomen Akatemian ja Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan yhteinen naistutkimusseminaari 18.–19.1.1980 Helsingissä. Valtioneuvoston monisteita 3/1980.

³ Ks. liite 1.

⁴ Tutkimusjaostolle määritetty toimenkuva oli monitahoinen ja käsitti tiedepolitiikkaan vaikuttamisen toisaalta naistutkimuksen edistäjänä ja toisaalta tasa-arvon lisääjänä yliopistoissa. Selvyyden vuoksi on huomautettava, että termillä "naistutkija" tarkoitetaan naistutkimusta tekevää tutkijaa, kun taas termi "tutkijainainen" viittaa mitä tahansa alaa edustavaan naispuoliseen tutkijaan.

Ensimmäinen jaosto asetettiin jo loppuillaan olevan TANEN toimikauden ajaksi, joten se ehti toimia vain seuraavaan syksyyn saakka. Lokakuussa tutkimusjaosto asetettiin toiselle kaudelleen. Aila Jokinen jatkoi jaoston puheenjohtajana, varapuheenjohtajaksi valittiin kansanedustaja Tarja Halonen. Jäsenten lukumäärä kasvoi hieman, kun neuvottelukunnasta jaostoon valittiin kaksi jäsentä ja asiantuntijajoukkoa täydennettiin opetusministeriön edustajalla. Opetusministeriön vs. tiedesihteerin Heidi Kuusen lisäksi muut asiantuntijajäsenet jatkoivat edelliseltä kaudelta. Toinen tutkimusjaosto toimi vuodesta 1981 vuoteen 1985 saakka, minkä jälkeen tutkimusjaosto asetettiin aina kolmen vuoden mittaisiksi kausiksi. 2000-luvulta alkaen niin neuvottelukunta kuin sen jaostotkin on asetettu eduskunnan toimikausiksi. Vuoteen 2006 mennessä tutkimusjaosto on asetettu yhteensä kymmenen kertaa.

Tutkimusjaoston puheenjohtajina ovat ensimmäisten kausien jälkeen toimineet Marianne Laxén (1987–1989), Sole Molander (1989–1992 ja 2003–2007), Pirkko Grönlund (1992–1995), Katariina Poskiparta (1996–1998 ja 1999–2001) ja Lena Paju (2001–2003). Varapuheenjohtajina ovat toimineet Antero Honkasalo (1987–1989), Ingeborg Palmén (1989–1992), Sole Molander (1992–1995), Heikki Räisänen (1996–1998), Markku Tihilä (1998–2001), Mona Rautelin (2001–2003) ja Lena Paju (2004–2007). Jaoston sihteerinä ja kansallisena naistutkimuksen koordinaattorina toimi vuodesta 1981 alkaen Liisa Husu. Tehtävää ovat hoitaneet myös Hannele Varsa (vuonna 1986 ja 1995), Merja Hurri (vuonna 1989), Liisa Savunen (1997–2000) ja Johanna Pakkanen (vuonna 2000). Vuonna 2001 toteutetun tasa-arvoviranomaisten organisaatiouudistuksen jälkeen tutkimusjaoston sivutoimisena sihteerinä ovat toimineet Terhi Saarikoski (2001–2003), Marjaana Jauhola (2003–2006) ja Päivi Ojanperä (2006 alkaen).

1980-luvun alkupuolella TANEn tutkimusjaosto oli ainoa säännöllisesti kokoontuva naistutkimuksen valtakunnallinen foorumi. Tuohon aikaan tutkijoiden yhteydenpitomahdollisuudet rajoittuivat lähinnä kirjeenvaihtoon, puhelinkeskusteluihin tai tapaamisiin seminaareissa ja konferensseissa, joten kokousten mahdollistama monenkeskinen ajatusten vaihto oli tutkimuksen ja opetuksen suunnittelulle äärimmäisen tärkeää. Jaoston kokouksista muodostui eri puolilla maata sijaitsevien yliopistojen naistutkimuksesta kiinnostuneille, eri tieteenalojen tutkijoille mahdollisuus tavata säännöllisesti ja vaihtaa ideoita. Jaoston alkuvuosien toiminnassa korostui yhdessä tekemisen ja uuden luomisen ilo: jaoston jäsenet ryhtyivät innostuneesti suunnittelemaan, kuinka naistutkimukselle luotaisiin otollisempaa kasvualustaa Suomessa. Lähes kaikki tätä historiikkia varten tehtyyn kyselyyn vastanneet jäsenet korostivat jaoston roolia tutkijoita yhdistävänä tekijänä ja uusien ideoiden synnyttäjänä. Kokouksissa pääsi myös tutustumaan paremmin ihmisiin, joiden nimen saattoi jo muista yhteyksistä tuntea. Yksi entinen jäsen kuvaili tutkimusjaostoa jopa ”naistutkijoiden tutkijakouluksi”, jollainen miehiltä vastaavasti puuttui.

TANE skapade ett fantastiskt nätverk för akademiska kvinnor, både till kvinnliga politiker och till kvinnor från andra universitet. Det fanns inte motsvarande strukturer för yngre manliga forskare eller professorer trots att detta var vad feministerna kritiserade: männen hade nätverk och makt. [...] TANE var en nationell forskarskola för kvinnoforskning långt före undervisningsministeriet lanserade begreppet år 1995. (Elianne Riska)

Tutkimusjaosto on toimenkuvansa mukaisesti toiminut TANEn asiantuntijana. Vahvan ja monipuolisen asiantuntemuksen ovat varmistaneet oman panoksensa jaostolle antaneet ammattilaiset. Jaoston kokouksissa asiantuntijajäsenillä onkin ollut keskeinen rooli. Monet jaoston entiset jäsenet muistelevat, että kaikki poliitikot eivät olleet kovin innostuneita

kokouksissa kävijöitä – ja aktiivisesti mukana olleetkin poliitikot antoivat tilaa nimenomaan asiantuntijoille pysytellen itse taustalla. Toisaalta muistetaan myös, että yhteiselle asialle omistautuneet poliitikot olivat tärkeitä jaoston ideoiden eteenpäin viejiä. Mahdolliset poliittiset erimielisyydetkään eivät ulottuneet jaostotyöskentelyyn saakka. Jaostossa 1980-luvulla toiminut jäsen muistaa kiinnittäneensä huomiota politiikan puuttumiseen jaoston keskusteluista:

Kiinnostavaa oli, miten ainakin tutkimusjaoston toiminnassa puoluepoliittiset raja-aidat ylittyivät ja liudentuivat naisasian äärellä. En olisi uskonut, että poliittisesti hyvinkin eri tavoin ajattelevat ihmiset voivat tällä tavoin olla yhteistyössä. (Irma K. Halonen)

Asiantuntijajäsenet ovat olleet jaostossa myös määrällisesti ylivoimaisena enemmistönä: kun poliitikkojen osuus jaostossa on vaihdellut puheenjohtaja mukaan lukien kolmesta kuuteen, on asiantuntijoita saattanut olla yli kaksikymmentä. Poliittisten voimasuhteiden muutokset eivät ole jaostotyöskentelyyn juurikaan vaikuttaneet. Tutkimusjaoston 25-vuotiselle taipaleelle on tyypillistä jatkuvuus sen jaksoittaisesta luonteesta huolimatta.

Ensimmäisinä kausina asiantuntijat kutsuttiin jaostoon itsenäisinä oman alansa asiantuntijoina – pysyvä edustus oli ainoastaan opetusministeriön korkeakoulu- ja tiedeosastolla. Yksi jaoston jäsen muistelee päätyneensä jaostoon suosituksella: nais- ja tasa-arvotutkimuksesta kiinnostuneet tutkijat tiesivät toistensa suuntautumisesta ja saattoivat ehdottaa sopivia henkilöitä tehtävään. Käytäntö alkoi muuttua vuosien mittaan naistutkimuksen institutionalisoituessa, jolloin kaikille yliopistoihin perustetuille naistutkimusyksiköille tarjottiin itseoikeutetusti oma paikka jaostossa. Åbo Akademi perusti ensimmäisenä suomalaisena yliopistona oman naistutkimusinstituutinsa vuonna 1986. Naistutkimusinsti-

tuuttia pyydettiin nimeämään edustaja tutkimusjaostoon. Seuraavaan jaostoon nimettiin edustaja myös Suomen Akatemian, jonka tutkimusjohtaja Elisabeth Helander oli toiminut jaostossa sen perustamisesta lähtien, sekä tuore pohjoismainen naistutkimuskoordinaattori, suomalainen Solveig Bergman. Vuonna 1992 asetetussa jaostossa oli lisäksi edustus myös Helsingin yliopiston Kristiina-instituutista, Tampereen yliopiston naistutkimusyksiköstä ja vuonna 1988 perustetusta Suomen Naistutkimuksen Seura ry:stä – Sällskapet för kvinnoforskning i Finland rf (SUNS). Mukana oli edelleen myös eri alojen asiantuntijoita monista yliopistoista. Jaoston kokoonpano kasvoi, mutta suuria muutoksia ei tapahtunut. Esimerkiksi kolme ensimmäisessä tutkimusjaostossa aloittanutta asiantuntijajäsentä oli mukana vielä viidennessä jaostossa, vuoteen 1992 asti. Viidennessä jaostossa oli mukana myös seitsemän kolmannella jaostokaudella aloittanutta jäsentä.

Tutkimusjaoston merkitys oli siinä, että se välitti uutta tietoa. Mutta tutkimuskoordinaattorin ja jaoston tehtävä oli myös herättää inspiraatiota naistutkijoiden keskuudessa. Kun naistutkimuskenttä vielä varhaisvuosina oli pieni, niin tällaisella TANEn tutkimusjaostolla oli suuri merkitys – se antoi sellaista stabiliteettia toiminnalle. Tutkijoilla ei ollut vastaavaa organisaatiota kuin tänä päivänä. Jaoston järjestämät kokoukset ja konferenssit inspiroivat varmasti tutkijoita jatkamaan tällä tiellä. (Marianne Laxén)

Ei ollut oikein mitään kanavaa tai foorumia, jolla yliopistoissa naistutkimusta tekevät ihmiset olisivat tavanneet toisensa ja kuulleet toistensa näkemyksen määrättyyn asiaan. Jaostolla on ollut hyvin tärkeä rooli pitkään. Nykyään tämä rooli on ehkä vähentynyt.

(Hilkka Pietilä)

[...] minulle jaostossa työskenteleminen oli erittäin hyödyllistä: tuli uusia kontakteja, tapasin muita kollegoja säännöllisesti ja yhdessä yritimme ymmärtää mihin oltiin menossa ja mitä pitäisi tehdä. Tutkimusjaosto toimi siis myös naistutkimuksen valtakunnallisen kehityksen kannalta tärkeänä keskustelufoorumina, jolla tutkijat, asiantuntijat ja politiikan aktivistit kohetasivat. (Aili Nenola)

TANesta kehittyi tutkimusjaostolaisille pesäpaikka, tila, jossa saattoi kohdata kollegoja, kokoontua, ja jonne koottiin aineistoja suomalaisesta tasa-arvotyöstä tutkijoidenkin käyttöön. (Irma K. Halonen)

Tutkimusjaoston puheenjohtajat

Aila Jokinen
(1981–1987)

Kuva: Hannele Varsa

Marianne Laxén
(1987–1989)

Kuva: Marjo Peltoniemi

Sole Molander
(1989–1992 ja 2003–2007)

Pirkko Grönlund
(1992–1995)

Katariina Poskiparta
(1996–1998 ja 1999–2001)

Kuva: Minna Sirmó

Lena Paju
(2001–2003)

Tutkimusjaoston sihteereitä

Kuva: Ari Aalto

Liisa Husu
(1981–1997)

Kuva: Tuuliikki Holopainen

Hannele Varsa
(1986 ja 1995)

Liisa Savunen
(1997–2000)

Kuva: Ari Aalto

Johanna Pakkanen
(2000)

Kuva: Kyösti Murkka

Terhi Saarikoski
(2001–2003)

Kuva: Julle Juntunen

Marjaana Jauhola
(2003–2006)

Kuva: Jorma Ojanperä

Päivi Ojanperä
(2006–2007)

Naistutkimuksen verkostoitumisessa vaikutusvaltaista tukea antoi myös Suomen Akatemia, joka tuki taloudellisesti 1980-luvun alun tutkimuksen valtakunnallisia yhteistyöryhmiä monilla tutkimusaloilla. Yhteistyöryhmissä koottiin yhteen eri alojen asiantuntijoita työskentelemään tiettyjen tutkimuskysymysten parissa. Naistutkimuksessa työryhmiä käytettiin innokkaasti tutkimuksen eteenpäinviemiseksi, ja ne sopivat erityisen hyvin naistutkimuksen tieteidenväliselle luonteelle. Esimerkiksi Naiset ja työ -yhteistyöryhmä käsitti kuutisenkymmentä jäsentä eri alojen työelämäntutkijoista ay-liikkeen ja tasa-arvoviranomaisten edustajiin sekä sektoritutkimuslaitosten tutkijoihin. Tutkimusjaostolta pyydettiin ideoita ja kommentteja yhteistyömuodoista ja teemoista, ja tutkimuskoordinaattori antoi organisatorista taustatukea. Työryhmissä oli mukana monia tutkimusjaoston jäseniä, kuten Naiset ja työ -verkostoa luotsanneet professorit Liisa Rantalaiho ja Elina Haavio-Mannila sekä tieteellisenä sihteerinä toiminut Marja-Liisa Honkasalo. Tutkimusjaosto seurasi yhteistyöryhmien työn edistymistä ja TANE julkaisi raportin Naiset ja työ -ryhmän tutkijaseminaarista.⁵ Muita tärkeitä yhteistyöryhmiä olivat mm. Naishistoria- ja Nainen ja alkoholi -työryhmät, jotka kokoontuivat TANEn tiloissa ja joiden toimintaan myös naistutkimuksen koordinaattori osallistui. Naishistoria-ryhmän työn tuloksena julkaistiin teos "Naiskuvista todellisuuteen – tutkimusnäkökulmia naishistoriaan".⁶

Naistutkijoiden yhteistyön edistämässä tutkimusjaostolla oli samat tavoitteet kuin tutkijanaisten yhdistyksillä, joita perustettiin 1980-luvun alkupuolella useisiin yliopistokaupunkeihin.⁷ Tutkimusjaostossa yhdistysten toiminta nähtiin tärkeänä voimavarana ja jaosto pyrkiin kehittämään yhteistyötä yhdistysten kanssa. 1980-luvun alkupuolella yhteistyön

tiivistäminen oli yksi jaoston painopisteistä ja keväällä 1983 järjestettiin kontaktikokous tutkimusjaoston ja eri kaupunkien tutkijanaisten edustajille. Tutkijanaisten yhdistyksillä ei ollut omaa valtakunnallista katto-organisaatiota, ja monet niistä olivat vasta organisoimassa toimintaansa, joten jaoston tapaaminen oli myös yhdistyksille tilaisuus vaihtaa ajatuksia. Tapaamisessa korostettiin erityisesti TANEn valtakunnallisten tutkijaseminaarien tärkeyttä myös jatkossa, ja kontaktikokousten järjestämistä jatkettiin.

Tutkimusjaosto on ollut myös yksi naistutkimuksen kansainvälisen yhteistyön keskeinen foorumi Suomessa. Jaostokokouksissa käsiteltiin kansainvälisten naistutkimuskonferenssien antia, joihin jaoston jäsenet olivat osallistuneet vuodesta 1983 alkaen. TANE järjesti myös keskustelu- ja esitelmätilaisuuksia kansainvälisten tutkijavierailujen yhteydessä. Erityisesti jaoston alkuaikoina, jolloin naistutkimus oli Suomessa vakiintumatonta, oli kansainvälisillä vierailuilla tärkeä motiivi merkitys. Heti jaoston alkuaikoina 1981 kutsui Nainen ja työ -yhteistyöryhmä vieraakseen Suomessa tutkijavierailulla olleen amerikkalaisen professorin Jane de Hart Mathewsin, joka piti alustuksen muuttuvista sukupuolirooleista Pohjois-Amerikassa työn ja perheen näkökulmista. Vuonna 1983 Suomessa vieraili naistutkimuksen asiantuntijoita mm. Englannista, Saksasta ja Pohjoismaista. Tutkimusjaoston tavaramerkeiksi muodostuneissa suurissa tutkijaseminaareissa (ks. liite 2) oli varsinkin alkuvuosina usein korkeatasoisia ulkomaisia pääesitelmöitsijöitä.

Pohjoismainen yhteistyö on alusta alkaen ollut merkittävässä osassa naistutkimuksen edistämässä Suomessa. Tutkimuskoordinaattori osallistui alusta lähtien pohjoismaisiin naistut-

⁵ Husu (2005), "Suomen Akatemia ja naistutkimuksen nousu", Suomen Akatemian historia II; ks. myös seminaariraportti:

Husu ja Honkasalo (1984) (toim.): *Työ, nainen ja tutkimus*. Seminaariraportti Tvärminnestä 20.–22.10.1983.

⁶ Setälä, Päivi et al. (toim) (1984), ks. myös Aura Korppi-Tommola: *Naishistorian vuorovaikutus*. Tieteessä tapahtuu 2, 2004.

⁷ Ensimmäinen tutkijanaisten yhdistys oli perustettu Helsinkiin vuonna 1982. Vuonna 1986 yhdistyksiä oli tämän lisäksi Turussa, Tampereella, Jyväskylässä, Kuopiossa ja Joensuussa.

kimustapaamisiin. Ideoita ja tietoja kunkin maan tilanteesta vaihdettiin ja vertailtiin tehokkaasti. Tutkimusjaoston ja koordinaatiotyön alkuvaiheessa muilla Pohjoismailla oli tärkeä rooli pidemmälle edenneinä esimerkkeinä. Vuonna 1983 Suomessa järjestettiin suomalais-ruotsalainen tutkijaseminaari, jossa keskusteltiin naistutkimuksesta humanistisilla aloilla, joilla naistutkimus oli jo lunastanut paikkansa. Suurin osa seminaarin suomalaisista puhujista oli tutkimusjaoston asiantuntijoita.⁸ Myös rahoitushakemuksia esimerkiksi Suomen Akatemialle perusteltiin huomiolla, että muissa Pohjoismaissa samankaltaiset hankkeet oli jo toteutettu. Pohjoismaista naistutkimusyhteistyötä ja yhteisiä vaatimuksia rahoittajatahoille viriteltiin aluksi "Nordisk Forum för Kvinnoforskning"-tunnuksen alla, ja tutkimuskoordinaattori toimi foorumin suomalaisena yhteyshenkilönä. Suuri askel pohjoismaisessa yhteistyössä otettiin vuonna 1991, kun Pohjoismaiden ministerineuvosto ryhtyi rahoittamaan naistutkimuksen pohjoismaista koordinaattorin tointa. Koordinaattoriksi valittiin suomalainen Solveig Bergman. TANEn tutkimusjaosto toimi myös pohjoismaisen naistutkimuskoordinaattorin suomalaisena taustaryhmänä.⁹ Vuodesta 1992 alkaen pohjoismaisen yhteistyö nostettiin esiin myös jaoston tehtävänannossa. Konkreettisin osoitus yhteistyön toimivuudesta on vuonna 1995 perustettu Pohjoismaisen naistutkimusinstituutti NIKK, jota rahoitetaan valtioiden välisenä yhteistyönä Pohjoismaiden ministerineuvostosta. Pohjoismaiden lisäksi on erityisesti 1990-luvun lopulta alkaen korostettu lähialueyhteistyötä Baltian maiden kanssa.

TANEn jaostojen koko alkoi herättää ministeriössä keskustelua 1990-luvun alun laman aikana. Jaostojen koon lisäksi myös niiden määrä oli kasvanut: esimerkiksi vuonna 1989

TANEn asiantuntijoina toimivat miesjaosto, olennainen työssä -jaosto, tutkimusjaosto sekä samapalkkaisuusjaosto. Jaostojen aiheuttamia kustannuksia pyrittiin karsimaan mm. pitämällä kokouksia entistä harvemmin mutta tehokkaammin. Koska miesjaoston toiminta oli edelleen uutta, sen laajaa ja monipuolista kokoonpanoa pidettiin perusteltuna. Sen sijaan tutkimusjaosto joutui vuonna 1992 tilapäisesti supistamaan jäsentensä lukumäärää.

Naistutkimuksen infrastruktuurin kehittyminen ja toimijoiden lukumäärän kasvaminen vaikutti myös tutkimusjaoston kokoonpanoon. Vuonna 1996 alkaneella kaudella jaostoon ryhdyttiin nimeämään yhä useampia edustajia yliopistomaailman lisäksi myös sektoritutkimuksen piiristä. Stakesia, Palkansaajien tutkimuslaitosta, Kuluttajatutkimuskeskusta, Valtion taloudellista tutkimuskeskusta ja Tilastokeskusta pyydettiin nimeämään edustajat tutkimusjaostoon. Yliopistojen asiantuntijat puolestaan alkoivat lähes poikkeuksetta olla professoritasoa – aikaisemmin jäsenenä oli ollut lisäksi myös paljon tutkijoita eri nimikkeillä sekä joitakin opiskelijoita. Muutoksia perusteltiin tutkimusjaoston asiantuntijaroolilla: muuttuvassa yhteiskunnassa nais- ja tasa-arvotutkimuksen laajenevalla kentällä tarvittiin yhä monipuolisempaa asiantuntemusta. 1990-luvun loppupuolen ja vuosituhannen vaihteen jaostot muodostuivatkin kokoonpanoiltaan massiivisiksi. Sosiaali- ja terveysministeriölle lähetetyn selvityksen mukaan jaoston koko takasi sen, että sieltä löytyi kuhunkin toimeksiantoon tarvittava asiantuntemus.

Myös vuonna 1995 voimaan tulleen tasa-arvolain kiintiösäännön huomioon ottaminen kasvatti jaoston kokoa. Lain mukaan valtionhallinnon komiteoissa, neuvottelukunnissa,

⁸ Ks. raportti: Myrika Ekblom (1985): *Kvinnoforskning i humanistiska vetenskaper. Rapport från det svensk-finländska forskarseminariet i Hanahollmen 5–6.11.1983.*

⁹ Suomalainen Solveig Bergman valittiin juuri perustettuun tehtävään vuonna 1991 ja koordinaattorin virka oli sijoitettuna Åbo Akademiin vuosina 1991–1995. Husu (1998), "Tasa-arvoasian neuvottelukunta naistutkimuksen asialla". *Naistutkimus – Kvinnoforskning* 4/98.

työryhmissä ja muissa valmistelu-, suunnittelu- ja päätösten- tekoelimissä tuli kummallakin sukupuolella olla vähintään neljänkymmenen prosentin edustus, minkä tulkittiin tuolloin koskevan myös TANEn tutkimusjaostoa.¹⁰ TANE halusi noudattaa periaatetta omissa kokoonpanoissaan. Vuodesta 1996 alkaen TANE pyysikin tutkimusjaostossa edustettuina olleita tahoja nimeämään tehtävään sekä nais- että miesehdokkaan, jotta jaoston sukupuolijakaumaa pystyttiin tasoittamaan. Tavoite kiintiösäännön noudattamisesta osoittautui haasteelliseksi, koska nais- ja tasa-arvotutkimuksen kenttä oli edelleen varsin naisvaltainen. Osa jaostossa edustetuista tahoista jättikin noudattamatta pyyntöä nimetä kaksi ehdokasta – usein jaostossa jo aiemmin toiminut (nais)edustaja nimettiin uudelleen.

Samanaikaisesti tutkimusjaoston toimenkuvaa oli laajennettu miestutkimuksen pariin, joten myös miestutkimuksesta kaivattiin asiantuntemusta jaostoon. Koska yliopistojen naistutkimuksen professorit olivat poikkeuksetta naisia, ei sukupuolijakauman tasoittuminen toteutunut itsestään. Jaostoon kutsuttiin joitakin kertoja miespoliitikko sukupuolijakauman tasapainottamiseksi, kun asiantuntijajäsenten selvä enemmistö oli naisia. Sääntö johti myös sellaisten jäsenten nimitämiseen, jotka eivät käytännössä olleet jaostotyöstä kiinnostuneita eivätkä juuri osallistuneet kokouksiin tai muuhun toimintaan. Päinvastaisiakin tarinoita toki löytyi: mm. Arto Jokinen muistelee tulleensa jaostoon vuonna 1999 nimenomaan kriittisen miestutkimuksen asiantuntijana – ei kiintiömiehenä.

1990-luvun puoliväli näyttäytyy jaoston murroskautena. Tähän saakka jaosto oli koostunut paljolti naistutkimuksen suomalaisista uranuurtajista, jotka olivat valikoituneet jaostoon lähes itseoikeutetusti ja joista monet myös toimivat jaostos-

sa hyvin pitkään. Naistutkimuksen institutionalisoitumisen myötä tutkimusjaoston luonne alkoi muuttua pioneeriryhmästä asiantuntijainstituuttien edustajien kokoukseksi. Vaikka jaostossa oli aina ollut mukana miehiä, myös jaoston sukupuolijakauma uudistui tuolloin voimakkaasti. Jatkuvuutta toivat naistutkimuksen professoreiksi edenneet tai muita tieteenaloja edustavat jaoston konkarit. 2000-luvulla jaoston kokoonpanoon on vakiintunut kiertävä paikka kunkin yliopiston naistutkimusprofessorille sekä SUNSin, Stakesin ja Tilastokeskuksen asiantuntijoille.

Tutkimusjaoston kokoonpanojen vähittäinen muutos heijastelee myös muutoksia jaoston toiminnan painopisteissä. 1980-luvun alkupuolella työtä tehtiin nimenomaan naistutkimuksen edistämiseksi ja juurruttamiseksi yliopistoihin. 1980-luvun loppupuolella jonkinlaista alan opetusta annettiin jo suurimmassa osassa yliopistoja, mutta resursseja ja virkoja kaivattiin kipeästi. Yliopistojen naistutkimusaktiivit toimivat jaostossa asiantuntijoina oman tieteenalansa ja oppilaitoksensa kysymyksissä. Samalla he toivat mukanaan myös omat kansainväliset verkostonsa. Jaosto pystyikin toimimaan koavana yhdyslinkkinä sekä eri yliopistojen naistutkimustoi- mijoiden välillä että yliopistojen ja opetusministeriön välillä. Yliopistojen erityistarpeet tulivat opetusministeriön edustajan tietoon jaoston asiantuntijajäsenten kautta.

Tutkimusjaoston toisena tärkeänä tehtävänä on ollut toimia linkkinä tasa-arvopolitiikan ja - tutkimuksen välillä. Tämä rooli korostui vuosien mittaan tutkimuksen vakiinnuttaessa asemaansa ja samalla monipuolistuessa. 1990-luvulla sektoritutkimuksen asiantuntijat toivat jaoston tietoon sukupuolinäkökulmaan ja tasa-arvoon liittyviä puutteita tai tarpeita omalta alaltaan, ja TANE pystyi näin vaikuttamaan tilanteen parantamiseksi. TANEn näkemykset nais- ja tasa-arvotutki-

¹⁰ Tasa-arvovaltuutetun nykyisen tulkinnan mukaan kiintiösääntö ei koske neuvottelukunnan jaostoja, jotka eivät tee päätöksiä. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kokoonpanossa sen sijaan noudatetaan kiintiösääntöä.

muksen monipuolisen kentän edellyttämästä laajasta asiantuntemuksesta olivat perusteltuja. Jaoston toiminnassa alkoi sen koon kasvaessa näkyä yhä selvemmin asiantuntijoiden erikoistuminen omiin osaamisalueisiinsa. Jaoston kokouksissa käydyt keskustelut ovat samalla kehittyneet yhä enemmän kunkin aiheen erityisosaajien välisiksi pohdinnoiksi. Myös jäsenten osallistumisaktiivisuus alkoi alkuvuosiin verrattuna laskea. Joidenkin vähemmän aktiivisten jäsenten valitsemisen lisäksi tähän on varmasti vaikuttanut juuri kasvanut erikoistumisen taso. Kaikkien jäsenten ei ole ollut tarpeellista olla läsnä kokouksissa, joissa ei tehty heidän alaansa liittyviä esityksiä. Tutkimusjaoston alkuvuosiin verrattuna osallistumiseen motivoivat tekijät ovatkin muuttuneet: tutkijoilla alkoi 1990-luvulla olla käytettävissään jo omat verkostonsa, joten kokouksiin osallistumisella ei ollut samankaltaista yhteistyötä luovaa merkitystä kuin aiemmin.

Jaostossa saatiin valtava määrä henkistä pääomaa koottua yhteen. Kun ajatellaan, että tämän tason asiantuntijoita saadaan sitoutumaan tuollaiseen työskentelyyn valtiosektorin kanssa käytännössä korvauksetta, "aus Liebe zur Kunst", kuten jaoston jäsen Päivi Setälä usein tapasi sanoa, niin olihan se upea juttu.

(Liisa Husu)

Vuonna 2001 toteutettu tasa-arvoasioiden organisaatiouudistus vaikutti myös tutkimusjaoston työympäristöön. TANEn henkilöresurssit vähenivät uudistuksen yhteydessä. Tämä merkitsi mm. luopumista TANEn oman organisaation puitteissa tehtävistä selvityksistä. Tutkimusjaoston asiantuntijajäsenille tarjottiinkin entistä keskeisempää roolia yhteiskunnallisten ongelmien nostamiseksi esiin sukupuolinäkökulmasta. 2000-luvulla jaoston painopisteeksi muodostui työskentely naistutkimuksen virkojen vakiinnuttamiseksi sekä tutkimusrahoitukseen vaikuttamiseksi. Jaoston rooli tasa-arvopolitiikan ja tutkimuksen välittäjänä on yhä keskeinen. Tutkimusjaoston kautta tuleva asiantuntijatieto on edelleen elintärkeää TANEn toiminnassa.

Tutkimuksen aukkojen kartoittaminen, naistutkimustiedon välittäminen

Naistutkimuksen juurruttamiseen ja edistämiseen Suomessa liittyi olennaisesti tutkimuksen aukkojen kartoittaminen ja uusien tutkimusaiheiden kehittäminen ja paikantaminen. Tutkimusjaosto ja naistutkimuskoordinaattori alkoivat jo 1980-luvun alussa selvittää tutkimustarvetta eri aloilla. Ensimmäisenä toimintavuotenaan koordinaattori kartoitti ministeriöiden ja valtion virastojen käynnissä olevia tai suunniteltuja naistutkimushankkeita ja tiedusteli näiden valmiutta rahoittaa ulkopuolisia naistutkimushankkeita. Vuonna 1982 jaosto valmisti valtioneuvoston kanslialle 27-kohtaisen ”Naistutkimuksen aukot” -muistion, joka noudatteli hallituksen tasa-arvo-ohjelman painopisteitä. Tällä saatiin lisättyä muistion painoarvoa.

Jaosto kiinnitti muistiossa huomiota erityisesti sukupuolten tasa-arvoon ja sukupuolirooleihin koululaitoksessa ja opettajien koulutuksessa. Lisäksi jaosto esitti tasa-arvokasvatusohjelman laatimista oppilaiden vanhemmille. Tutkimusta kaivattiin myös joukkotiedotuksen välittämistä naiskuvas- ta sekä naistoimittajien asemasta ja roolista joukkotiedotuksen kentällä. Myös työelämän naisia syrjiviin käytäntöihin tuli kiinnittää huomiota. Tärkeiksi tutkimusaiheiksi jaosto nos- ti tässä yhteydessä mm. naisten irtisanomisen, sukupuoleen perustuvan syrjinnän työhönotossa, naisten perheoikeudelli- sen aseman vaikutuksen työmarkkinoilla, naisten urakehityk- sen, sukupuolisen ahdistelun työpaikoilla sekä miespuolisten johtajien ja naispuolisten avustajien roolit työpaikoilla. Päivä- hoidon suhdetta naisten asemaan työmarkkinoilla haluttiin selvittää, samoin kotityötä tekevien ja toisaalta ansiotyössä

käyvien sosiaalietuuksien kehittämistarpeita. Jaosto korosti myös suomalaisen prostituution laajuuden, rakenteen ja psykososiaalisten kytkentöjen tutkimisen tarvetta – aiheesta ei vuonna 1982 ollut olemassa tuoreita selvityksiä. Samat tutkimusaiheet ovat hämmästyttävän ajankohtaisia yhä 2000-luvun alkupuolella. Vaikka ongelmat on nostettu esille jo vuosikymmeniä aikaisemmin, on niistä muistutettava yhä uudestaan. Pitkän tähtäyksen suunnitelmat ja pitkäjänteinen työ ovatkin jaoston toiminnalle leimaa-antavia.

Luonteva tapa edistää uutta tutkimusta oli koota aiheesta kiinnostuneita ja siihen jo perehtyneitä tutkijoita ja opiskelijoita yhteisiin seminaareihin. Jaoston tutkimustarpeita kartoittavien työryhmien selvitystyö kiteytyi monta kertaa seminaarin tuottamiseen aihepiiristä. Jaostossa myös pohdittiin varsin perusteellisesti kysymystä parhaan mahdollisen hyödyn saamisesta seminaareista: mikä tutkimusala kaipasi eniten vetoapua ja minkälaiselle yleisölle seminaarit oli suunnattava.

Jaoston toiminnan alkuvuosina seminaarien järjestäminen oli haasteellista moninaisen kysynnän ja eri alojen intressien kilpaillessa keskenään. Tutkimusjaostossa asia ratkaistiin keskittymällä käytännön tarpeisiin: etualalla oli naisten elämään suoraan vaikuttava tutkimus. Alkuvuosina korostettiin myös sukupuolisensitiivisen kasvatuksen merkitystä ja tutkimuksen saattamista oppikirjamuotoon.

Uusia tutkimusalueita

Alkuvaiheessa esille nousi lääketieteen ja terveyteen liittyvän naisnäkökulmasta tehdyn tutkimuksen vähäisyys. Vuonna

Jaoston työ on ollut määrätietoista ja jatkuvaa työtä. Virstanpylväitä on tehty. Muistan että seminaarit ovat kaiken kaikkiaan olleet kaikki tärkeitä, siinä mielessä että vähitellen 1980-luvun alussa levitettiin tätä [nais-tutkimus-] tietoa, mikä monille oli vähän uutta ja uudentyyppistä ajattelua. (Heidi Kuusi)

1982 jaosto järjesti terveydenhuollon eri ammattiryhmille ja tutkijoille seminaarin *Nainen ja lääketiede*.¹¹ Seminaariin osallistui kaksisataa eri alan ammattilaista lääkäreistä terveyssoziologeihin ja terveydenhoitajiin. Sittemmin TANE oli myös mukana järjestämässä Helsingissä toteutettua pohjoismaista seminaaria aiheesta.¹² Seuraavan seminaarin aiheeksi valittiin työelämäntutkimus, jonka todettiin olleen lähes täysin miehinen tutkimusala. Vuoden 1983 *Nainen ja työ* -seminari¹³ päätettiin suunnata tutkijoille: työn ollessa aluillaan tarvittiin vielä keskustelua metodologiasta ja käsitteistä – laaja, kaikille suunnattu seminaari olisi muodostunut liian laveaksi ja tehottomaksi. Naistutkimuksessa pidemmälle ehtineitä humanistisia tieteitä ei unohdettu, vaan esimerkiksi naishistoria oli vahvasti esillä.

Korostaakseen uuden, kehittymässä olevan tutkimuskentän mahdollisuuksia tutkimusjaosto päätti laatia naistutkimuksen kehittämisohjelman. Jaoston asiantuntijajäsenet alkoivat vuonna 1984 kartoittaa olemassa olevaa tutkimusta ja tutkimustarvetta omilla aloillaan. Keskustelua käytiin tutkimusohjelman merkityksestä ja kohdeyleisöstä: pyrittiäisiinkö sillä osoittamaan rahoittajille naistutkimuksen tarpeellisuus ja kiinnostavuus vai tarjoamaan tutkijoille ideoita tutkimuk-

¹¹ Ks. *Nainen ja lääketiede -seminaariraportti* (1983), 15.–16.1.1982 pidetyn seminaarin alustukset.

¹² Ks. seminaariraportti: *III Nordiska seminariet om medicinsk kvinnoforskning* (1987), Hanaholmens kulturcentrum den 13–15 november 1986.

¹³ Ks. Husu ja Honkasalo (1984) (toim.), *Työ, nainen ja tutkimus*. Seminaariraportti Tvärminnestä 20.–22.10.1983.

sen aiheiksi. Keväällä 1984 jaosto asetti kolme tutkimusohjelmajärjestelmää, jotka jatkoivat ohjelman suunnittelua itsenäisesti omilla alueillaan. Ryhmät perustettiin aikaisemman valtioneuvoston kanslialle luovutetun muistion painopiste-alueita mukaillen kasvatukseen ja koulutuksen tutkimukseen sekä tiedotusopin, kirjallisuuden ja kielitieteen tutkimukseen. Näistä ensimmäisestä jouduttiin kuitenkin luopumaan henkilöresurssien puutteesta. Uutena avauksena perustettiin työryhmä selvittämään miehen aseman tutkimusta. Ryhmien vetäjiksi valittiin aloihin perehtyneitä jaoston jäseniä.

1980-luvulla havaittiin uuden teknologian merkityksen kasvavan työelämässä ja muuttavan vanhoja käytäntöjä. Myös tutkimusjaosto näki teknologian kehityksessä yhteiskunnallisia merkityksiä, joita tuli tutkia myös naistutkimuksen piirissä. Jaosto korosti lisäksi siihen saakka miesten hallitsevien tutkimusalojen, kuten tekniikan ja luonnontieteiden, tutkimista naisnäkökulmasta. Vuonna 1986 TANE tilasi tekniikan lisensiaatti Satu Hassilta selvityksen aiheesta.¹⁴ Selvitys toimi pohjustuksena samana vuonna järjestetyille seminaarille. Suunnitellun seminaarin aiheita ei haluttu rajata tiukasti pelkästään

ahjo

Nainen ja työ — tutkimaton suhde

□ **Miten naiset kokevat palkkatyön ja miten naiset vaikuttavat työyhteisönsä? Tutkimattomia kysymyksiä, todettiin "Nainen ja työ" -seminaarissa**

Naiset tutkimuskohteenä pudotetaan monesti jopa tahallaan pois työn sosiologiaa tutkittaessa. Laaditut mittarit ja käsitteet kun eivät toimi heillä kuten odotetaan, naiset toisin sanoen mutkistavat ja hankaloittavat tutkimustyötä.

Tvärminnessä pidetyn seminaarin järjestivät yhteistyössä Tutkimus-

sen yhteistyöryhmä "Nainen ja työ" sekä Tasa-arvoasiain neuvottelukunta.

Kolmipäiväisessä seminaarissa voimistui tarve saada suunnittelijoiden ja päättäjien käyttöön tutkimustuloksia naisten asemasta ja ajatuksista työelämässä.

Jonkin verran on tutkimuksia siitä, miten eri asiat vaikuttavat naisiin, suurempi puute on sen sijaan tutkimuksista, joissa selvitetäisiin miten naiset vaikuttavat eri asioihin yhteiskunnassa ja yhteisöissä.

Seminaari oli huolissaan mm. siitä, tuleeko naisnäkökulma tarpeeksi hyvin huomioiduksi kun lakia psyykkisestä työsuojelusta parhaillaan säädetään. Esimerkiksi amerikkalaisissa stressitutkimuksissa kun koehenkilöinä on ollut pelkästään miehiä.

— Naisten puuttumista on perusteltu mm. heidän vähäisen

osuutensa vuoksi työvoimasta, mutta tutkimustuloksia kuitenkin yleistetään ja sovelletaan niin miehiin kuin naisiin. Naisnäkökulmasta naisten työterveyteen on puutteellinen, arvioi seminaari.

Tutkimusta kaivattiin myös naisten ja miesten välisistä suhteista työyhteisössä ja ay-liiknessä. Miten miehet vaikuttavat naisiin ja päinvastoin. Tutkimusta tehtäessä on naisen ja miehen suhteen kehitys myös asetettava yhteiskunnallisen kehityksen yhteyteen, todettiin.

Kun halutaan tuoda naisnäkökulmaa tutkimustyöhön, pitäisi aina ottaa huomioon tietyt laajemmat vallan rakenteet yhteiskunnassa. Samoin naisten työttömyydessä on vielä selvittämistä, todetaan seminaarin loppuyhteenvedossa.

Seminaarin alustajina toimi nimellä joukko kotimaisia sosiologeja ja tutkijoita. Seminaarin ruotsalaisvieras Rita Liljeström kertoi kokemuksia ja teki arvioita siitä miten naisnäkökulmaa voidaan soveltaa työelämän tutkimuksessa.

tekniikkaan, jonka pelättiin rajoittavan seminaarin kiinnostavuutta vain kouralliseen asiaan vihkiytyneitä tutkijoita, vaan mukaan otettiin varsin miehisiksi mielletyt luonnontieteet yleensä. Vuonna 1986 järjestetty seminaari *Naiset, tekniikka ja luonnontieteet*¹⁵ onnistuikin osumaan polttavaan tarpeeseen: alun perin 50 henkilölle varattu sali Säätytalolla jouduttiin viime hetkillä vaihtamaan Vanhan Polin juhlasaliin, johon lähes viisisataa ilmoittautunutta osallistujaa mahtuivat. Monet jaostolaiset muistavat seminaarin saaman valtavan suosion ja innostuneen ilmapiirin. Tapahtumaa järjestämässä ollut Satu Hassi muistaa sen saavuttaneen laajempaakin huomiota:

Siitä, että monta sataa naisinsinööriä ja naisdiplomi-insinööriä kokoontuu, tuli uutinen sinänsä. Myös melkoinen määrä sosiologeja halusi paikalle todistamaan tätä ihmettä ja mediahuomiokin oli melkoinen. Mm. Ilta-Sanomissa oli muistaakseni aukeaman juttu, joka oli otsikoitu 'Fiksujen naisten kokous'.

TANE oli mukana myös kansainvälisen *Naiset ja uusi teknologia* -konferenssin järjestelyissä ja Hassin selvitys jaettiin kaikille konferenssin osanottajille. Tutkimusaiheen tarpeellisuus on havaittu huomattavasti myöhemmin myös muualla: aihe sisältyi Suomen Akatemian teettämän naistutkimuksen arvioinnin esiin nostamissa tutkimuksen aukkokohtiin vuonna 2002. EU:ssa puolestaan uusimmat naiset ja tiede -ohjelmat korostavat naiset ja tekniikka -teemaa: naiset ovat edelleen vähemmistönä luonnontieteen ja tekniikan tutkimuksessa, ja tavoite naisten osuuden lisäämiseksi erityisesti näillä aloilla on esillä uusimmissa EU-linjauksissa.¹⁶

[Olen viimeaikoina huomannut omassa työssäni] että monissa maissa on paljon myöhemmin tultu tähän, että järjestetään kansallisia seminaareja. Jollain lailla aina ajattelee, että hyvänen aika, me käytiin nuo keskustelut jo 1980-luvun alkupuolella! (Heidi Kuusi)

1980-luvun puolessa välissä tutkimusjaosto panosti myös naistutkimuksen korkeakouluopetukseen sekä miehen aseman, miesten roolien ja mieskuvan tutkimukseen. Tärkeäksi koettuun tiedotustutkimukseen tartuttiin vuonna 1987 järjestetyssä tutkimusseminaarissa.¹⁷ Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella toimineen jaoston jäsenen Irma K. Halosen mukaan *Naiset, journalismi ja tiedotustutkimus* -seminaarissa keskusteltiin Suomessa ensimmäistä kertaa julkisesti naisjournalismin kysymyksistä, naistoimittajuudesta ja naiskirjoittamisesta. Seminaari kokosi yhteen yli 200 joukkotiedotuksen kuluttajaa, toimittajaa ja tutkijaa. Seminaarissa kuultiin neljä pääalustusta, joista kaksi ulkomaalaisten alan asiantuntijoiden pitäminä. Halosen mukaan seminaari innosti monia naisjournalisteja kehittämään journalismia sukupuolinäkökulmasta. TANEn tutkimusseminaareilla olikin ylipäätään oma merkityksensä sukupuolittietoisuuden tutkimuksen ja ajattelun kasvualustana eri aloilla.

1980-luvun lopulla jaosto korosti, että yhteiskunnallisessa tutkimuksessa tuli selvittää valtaa ja vallan käyttöä naisten kannalta – erityisesti yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa päätöksenteossa. Tulisi myös selvittää, millaiset mekanismit

¹⁴ Hassi (1986), *Naiset ja tekniikka*. Selvitys Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan seminaarille *Naiset, tekniikka ja luonnontieteet* 26.–27.9.1986 Helsingissä.

¹⁵ Ks. Varsa (1986) (toim.), *Naiset, tekniikka ja luonnontieteet*. Raportti 26.–27.9.1986 pidetystä seminaarista.

¹⁶ Ks. European Commission (2005): *Women and Science*.

¹⁷ Seminaari järjestettiin yhteistyössä Helsingin ja Tampereen yliopistojen ainelaitosten sekä journalismin alan eri liittojen kanssa. Seminaarin aineistoa on käsitelty julkaisussa *Tiedotustutkimus* 2/1988. Ks. myös *Tiedotustutkimus* 4/1987 pääkirjoitus.

sulkevat naisia pois vaikuttamisesta ja päätöksenteosta ja epäävät naisilta mahdollisuuden osallistua organisaatioiden päätöksentekoprosesseihin – sekä mitkä mekanismit taas edistävät naisten vaikuttamismahdollisuuksia. Hankkeen käynnistäjäksi ja koordinoijaksi tutkimusjaosto peräsi Suomen Akatemiaa, mutta hanke ei kuitenkaan tuolloin käynnistynyt. Aihetta ei jaostossa unohdettu, vaan vuonna 1994 tutkimusjaoston parissa ideoitiin valtatutkimusprojektin käynnistämistä uudella innolla. Tuolloin todettiin, että valtatutkimusta kyllä tehtiin, mutta tutkimuksesta puuttui naisnäkökulma. Naistutkijat oli valtatutkimusprojekteissa sysätty hiljaiseen marginaaliin, eikä heidän ideoitaan huomioitu suunnittelussa. Toimenpiteitä kaivattiin; tarvittiin sekä selvityksiä, kartoituksia että toimintatutkimusta. Myös naisten strategioita tuli kehittää mm. verkostoja luomalla. Vuonna 2005 Suomen Akatemia käynnisti valtatutkimuksen tutkimusohjelman, jossa tosin sukupuoli on vain yhtenä aspektina. Myös tässä asiassa tutkimusjaosto tuntuu kulkeneen vuosikymmeniä edellä suomalaisen tieteen valtavirtaa.¹⁸

1980- ja 1990-lukujen vaihteessa tutkimusjaosto nosti esiin useita uusia ja tuolloin marginaalisia tutkimusaiheita naistutkimuksen alalta. Erityisesti lesbo- ja homotutkimuksen käynnistämässä tutkimusjaostolla on ollut merkittävä rooli. Vuonna 1989 TANE julkaisi Ritva Hapulin *Naisia rakastavat naiset*,¹⁹ josta tuli ensimmäinen suomeksi ilmestynyt lesbotutkimusmonografia. Tutkija Tuula Juvosen mukaan kirjan julkaisulla oli suuri merkitys lesbotutkimuksen legitimoinnissa osana naistutkimusta, sillä TANEn julkaisu avasi lesbotutkimuksen tekemisen horisontin Suomessa. Se rohkaisi opiskelijoita ja nuoria tutkijoita kehittämään uutta oppialaa varsinkin vuosina 1990–1995, jolloin Suomessa toimi opiskelijavoimin

perustettu lesbotutkimusverkosto. Setan²⁰ rahoittaman verkoston jäsenet osallistuivat esimerkiksi SUNSin järjestämille naistutkimuspäiville ja tarjosivat lesbotutkimuksen opetusta mm. Helsingin yliopistossa. TANE on pitänyt aihetta esillä myöhemminkin Naistutkimustiedotteissaan sekä Naistutkimusraportteja-sarjassaan.²¹

1990-luvun alussa jaostossa suunniteltiin laajalle yleisölle suunnattua seminaaria ”suomalaisen naisen toiseudesta”. Kaksipäiväinen seminaari, jonka nimeksi valittiin keskustelujen jälkeen *NaisSuomi*, järjestettiin helmikuussa 1992. Seminaarissa käsiteltiin naiseutta Suomessa niin suomenruotsalaisen, ulkomailla asuvan suomalaisen, Suomessa asuvan ulkomaalaisen, vanhan naisen kuin esimerkiksi lesbonaisenkin näkökulmista. Kutsuja lähetettiin laajalti: naistutkimusyksiköille, naisjärjestöille, ay-liikkeen tasa-arvoihmisille ja naiskansanedustajille. Myös tiedotusvälineet olivat aiheesta kiinnostuneita. Seminaarin koettiin vastaavan TANEn toiminnan ydinaluetta: sen avulla luotiin vuoropuhelua naistutkijoiden ja tutkimuksen käyttäjien välillä. Seminaarissa pohdittiin – ja tuotiin näkyväksi – suomalaisen yhteiskunnan tasa-arvon myyttejä ja todellisuutta. Onnistunut seminaari sai jatkoa vuonna 1995, jolloin järjestettiin valtaa käsitellyt *NaisSuomi 2*.

Vuonna 1993 naiseen kohdistuva väkivalta nousi jaoston keskusteluissa keskeiseksi teemaksi. Monet jaoston jäsenet korostivat teeman polttavuutta: asia oli nostettu keskeiseksi ongelmaksi YK:ssa, EU:ssa ja Euroopan neuvostossa. Jaosto

Kuva sivulla 27: Jaakonsaari sanoi irti sukupuolisopimuksen.
Lähde: Helsingin Sanomat 18.2.1992, toimittaja Vellamo Vehkakoski, kuvaaja Markku Ulander.

¹⁸ Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa on toteutettu laajat tieteelliset valtatutkimukset jo 1990-luvulla.

¹⁹ Hapuli (1989), *Naisia rakastavat naiset. Lesbolaisuuden ja siihen liittyneenä homoseksuaalisuuden määrittäminen Euroopassa vuosien 1880–1930 välisenä aikana*.

²⁰ Seksuaalinen tasavertaisuus ry, Sexuellt likaberättigande rf.

²¹ TANEn sarjassa on julkaistu mm. tutkimukset: Juvonen (1995), *Sukupuoli ja halu Hilda Käkikosken kirjeenvaihdossa ja päiväkirjoissa*;

Lehtonen (1999) (toim.), *Homo Fennicus -miesten homo- ja biseksuaalisuus muutoksessa*;

Kuosmanen (2000): *Äitien ja lesbojen arkipäivän tilanteita, performatiivis-diskursiivinen tarkastelu*.

Jaakonsaari sanoi irti sukupuolisopimuksen

Miehet eivät saa enää yksin päättää naisten asioista

"Naisten Suomi eli Naissuomi on irtisanomassa vanhan sukupuolisopimuksen Miessuomen kanssa ja uudesta neuvotellaan", sanoi tasa-arvoasiain neuvottelukunnan (Tane) puheenjohtaja, kansanedustaja **Liisa Jaakonsaari**. Hän avasi kaksipäiväisen Tanen ja Naistutkimuksen seuran Naissuomi-seminaarin Helsingissä maanantaina.

Neuvottelujen reunaehtoina Jaakonsaari pitää sitä, että kaikissa naisiin koskevilla päätöksissä tulee päättäjinä olla myös naisia ja kunnissa on asukkaiden enemmistön eli naisten saatava äänensä kuuluviin.

"Naissuomen tulotaso on myös nostettava vähintään 25 prosentilla ja sama palkka samanarvoisesta työstä on tehtävä velvoittavaksi säännöksi."

Naissuomen Jaakonsaari kiitetti: Sen tulotaso ei ole kovin korkea, työttömyys peiteltyä ja edustuksellinen demokratia kitkutteluvaa.

"Ulkomaailmasta tulee lisäksi tyrmistyttäviä viestejä, joihin ei ole vaikuttamiskanavaa: raskaus ei kuulu sukupuoleen eikä samapalkkaisuus tarkoita, että pitäisi maksaa samaa palkkaa edes samasta työstä", Jaakonsaari viittasi ylempien oikeusistuinten tuoreimpiin päätöksiin.

Eläke jo merkki itsenäisyydestä

Myytin pelargonioita kasvattavasta, sukkaa kutovasta yksinäisestä mummosta haluaa puolestaan romuttaa teatteriohjaaja **Ritva Laatto** ja perää ajantasaisia sankarinaisia.

Laatto ei 62-vuotiaana koe identitettiään ratkaisevasti erilaisempaan kuin nuorena. "Kuulun ensimmäiseen sukupolveen, jolla on oma eläke ja jonka lapset eivät ole tarvinneet vanhempia opiskellakseen. Sota-aikana tajusi, ettei toimeentuloaan voi tukea kehenkään mieheen."

Kuluva vuosikymmen tulee olemaan lesbotutkimuksen ja sen kaksoisveljen homotutkimuksen vuosikymmen siten kuin 1980-lu-

Lesbotutkimuksesta alustanut Kati Mustola näytti toisenlaisen Tuulen viemää -julisteen, jossa Clara Gable pitää sylissä Vivien Leighiä.

ku oli naistutkimuksen vuosikymmen, ennustaa VTK, projektitutkija **Kati Mustola**.

Tähänastinen naistutkimus on Mustolan mukaan liiaksi keskittynyt sukupuoleen, seksuaalisuus on ikään kuin unohdettu epäoleellisena. "Lesbonäkökulman mukaantuominen kyseenalaistaa käsityksiämme kulttuurisesta naiseudesta ja mieheydestä."

Esimerkkinä Mustola mainitsee, että isyyteen ei liity reproduktiobiologiaa enempää kuin siittäminen, jonka voi hoitaa myös toinen mies tai sperma-pankki. Hänen mielestään perinteinen äitiys- ja perhekäsitys istuu lujassa esimerkiksi käynnissä olevassa keinoalkuista lisääntymistä koskevassa lakihankkeessa.

Perinteinen on myös suomalaisten miesten käsitys naisesta, kertoo Tane:n miesjaoston sihteeri, toimittaja **Harri Ruohomäki**. Hän on tarkastellut 1985-86 kootun omaelämäkerta-aineiston perusteella 92 miehen ja 297 naisen kirjoituksia.

Harri Ruohomäki (vas.) tarkasteli seminaarissa suomalaisen miehen naista, Umaya Abu-Hanna Suomea ulkomaalaisyntyisen silmin ja Ritva Laatto Suomea iäkkään naisen näkökulmasta.

oli yksimielinen siitä, että tutkimuksen edistämisen tällä alueella tuli olla yksi jaoston keskeinen toimintamuoto. TANEssa toimi myös väkivaltajaosto, jonka kanssa päätettiin rakentaa yhteistyötä. Akatemialle esitettiin naisiin kohdistuvaan väkivaltaan keskittyvää monitieteistä tutkimusohjelmaa. Vuonna 1994 tutkimusjaosto tilasi valtiotieteen lisensiaatti Suvi Ronkaiselta selvitystyön sukupuolittuneen väkivallan tutkimusohjelman luomiseksi. Tutkimusohjelmaluonnoksen valmistuttua TANE kävi neuvotteluja useiden ministeriöiden, Stakesin ja Suomen Akatemian kanssa väkivaltatutkimusohjelman rahoittamiseksi, mutta tuloksetta. Tutkimusjaoston tärkeänä pitämää hanketta ei kuitenkaan unohdettu, vaan asia nostettiin esiin yhä uudelleen. Vuonna 1997 jaosto tilasi Suvi Ronkaiselta päivityksen tutkimusohjelmaa varten. Sukupuolittuneen väkivallan tutkimusohjelma luovutettiin tasa-arvoministeri Terttu Huttu-Juntuselle helmikuussa 1998. Lopulta hanke toteutui suppeammassa muodossa Akatemian suunnattuna hakuna vuonna 1999, jaoston pitkäaikaisen jäsenen, professori Aili Nenolan ollessa Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen jaoston puheenjohtajana.

Tutkimusjaosto teki todella pitkäaikaista ja sinnikästä työtä naisiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksen puolesta. Asia nostettiin aika varhaisessa vaiheessa esille, tehtiin taustatyötä ja lobbausta. 10 vuotta siihen kului, [kunnes keskitettyä rahoitusta saatiin]. (Liisa Husu)

1990-luvun alussa tutkimusjaosto kiinnitti huomiota naisnäkökulman puuttumiseen oikeustieteellisestä tutkimuksesta. TANE järjesti keskustelutilaisuuden naisoikeuden tutkimuksesta ja opetuksesta, jonka yhteydessä päätettiin suositella oikeustieteellisille tiedekunnille naisoikeuden ottamista opetusohjelmaan. Tärkeiksi ja perehtymistä vaativiksi teemoiksi nähtiin 1990-luvun puolivälissä tämän lisäksi murrosajan yhteiskuntapolitiikka: tutkimusta tuli suunnata siihen, mitä merkityksiä lamalla, hyvinvointivaltion purkamisella ja Euroopan integraatiolla oli sukupuolinäkökulmasta. Naistutkimuksen "vaikeiden alojen": tekniikan, luonnontieteiden ja lääketie-

teen tutkimuksen merkitystä korostettiin edelleen, sillä niiden osalta tutkimus oli yhä vähäistä. Jaosto korosti edelleen myös vallan ja väkivallan tutkimusta sukupuolinäkökulmasta.

Naistutkimuksen institutionalisoituessa seminaarien merkitys alkoi muuttua tutkijoita yhteen kokoavista ideaseminaareista enemmän naistutkimustiedon välittämiseen tärkeiksi asiantuntijatilaisuuksiksi, jotka oli suunniteltu relevanteille kohderyhmille. Jaoston rooli säilyi näin naistutkimuslaitosten järjestämien seminaarien ohella tärkeänä. TANEn seminaarit tavoittivat yliopistoja laajemman ja näistä poikkeavankin yleisön huomion ja toimivat myös linkkeinä päätöksentekijöihin päin. Seminaareja kyettiin myös järjestämään aikaisempaa useampien yhteistyötahojen kanssa. TANEn seminaarit säilyivätkin valtakunnallisina – ja eri yliopistojen tai muiden tahojen voimavaroja yhdistävinä – tapahtumina.

Korkeatasoiset seminaarit olivat muotoutuneet tutkimusjaoston eräänlaisiksi tavamerkeiksi ja kenties ulospäin näkyvimmäksi toiminnaksi. Tutkimusjaosto on myös antanut itselleen tunnustusta tästä: joulukuussa 1990 tutkimusjaosto juhlisti kymmenvuotista taivaltaan juhlaseminaarilla. Vuonna 1996 tutkimusjaosto juhli jo 15-vuotista työtään, osuvasi naistutkimusmaratonilla. Tilaisuudessa kuunneltiin tauotta kolmekymmentä lyhyttä esitelmää, joiden pitäjät edustivat kymmentä eri yliopistoa. Tutkimusjaosto saattoi onnitella itseään oltuaan osaltaan mahdollistamassa näin laajan naistutkijakunnan synnyttämistä. Maraton järjestettiin yhteistyössä SUNSin, Kristiina-instituutin ja Helsingin yliopiston tasa-arvo-toimikunnan kanssa.

1990-luvun puolivälissä yhteiskunnan muuttuminen toi mukanaan uusia tutkimusaiheita. Samanaikaisesti jo aikaisemmin esiin nostettujen ongelma-alueiden tutkimus, kuten naisten kohtaamat ongelmat työelämässä, vaati edelleen aktiivista huomiota. Jaostossa havahduttiin painopisteiden valitsemisen välttämättömyyteen. Tutkimusjaosto määritteli tehtäväkseen edistää tutkimusta vielä vakiintumattomilla

MIHIN NAISTUTKIMUSTA TARVITAAN?

Sandra Harding sanoo aluksi, että Yhdysvalloissa kadehditaan pohjoismaista järjestelmää: täällä naiset ovat ainakin muodollisesti tasa-arvoisia.

»Muodollinen tasa-arvo on tärkeää, mutta se on vain välttämätön, ei riittävä ehto todelliselle tasa-arvolle», Harding huomauttaa. Pohjolassakaan ei ole varaa vajota itsetyytyväisyyteen: kaikki tasa-arvon alalla on jo tehty, siirrytään siis asiaan.

Suomessa varsinaista naistutkimusta on harjoitettu 1980-luvun alusta. Yhdysvalloissa naistutkimus käynnistyi ns. toisen naisliikkeen aikoihin 1960-luvulla. Laajemmin sitä ruvettiin harjoittamaan 1970-luvun puolivälissä, ja nyt se on jo lähes kaikkien

»Naisnäkökulma tutkimuksessa herättää uusia kysymyksiä esimerkiksi ympäristöstä, teknologiasta, väkivallasta ja arkielämästä.

Naistutkimusta tarvitaan, jotta naiset ymmärtäisivät paremmin asemansa ja voisivat suunnitella elämäänsä», sanoo Delawaren yliopiston professori Sandra Harding, joka vieraili Suomessa opettamassa pohjoismaisten naistutkijoiden seminaarissa.

neet opiskelemaan naistutkimusta nimenomaan tulevan ammattinsa vuoksi:

Pohjoismaisten naistutkijoiden seminaarin osanottajaluetteloa silmäillessä käy ilmi, että naistutkimus koskee todella kaikkia aloja. Mukana on jopa norjalainen kalastustieteilijä, jonka innostusta naistutkimukseen ihmeteltiin, kunnes selvisi, että kyse on todella naisen arjesta: kalastusteollisuuden työnjaosta ja talouden rakenteista.

»Suomessa pitäisi saada mukaan enemmän juristeja, luonnontieteilijöitä ja teknologian edustajia. Mikään ala – edes teoreettinen fysiikka – ei ole sukupuolisesti neutraalia. Ympäröivän yhteiskunnan arvot heijastuvat kaikkeen tutkimukseen. Se, miten varoja jaetaan: avaruuden tutkimiseen vai ravinto-ongelmien ratkaisemiseen, on myös nais-

Mihin naistutkimusta tarvitaan? Lähde: Kotiliesi 22.9.1989, kirjoittaja Katariina Kaila.

alueilla, ja katsoi, että hyvin juurtuneet tutkimussuuntaukset edistyivät ilman sen vetoapua. Toisaalta naistutkimus oppiaineena alkoi vakiintua yliopistoissa, eikä kaivannut enää samankaltaista ideariihä tuekseen kuin 1980-luvulla. 2000-luvulle tultaessa tutkimusjaoston rooli onkin suuntautunut itse tutkimuksesta yhä enemmän korkeakoulupoliittisen vaikuttamisen suuntaan, kun huomiota on kiinnitetty naistutkimusprofessuurien tilanteeseen sekä naistutkimuksen asemaan oppiaineena. Kun kansainvälisesti korkeatasoiseksi arvioitu suomalainen naistutkimus on kehittynyt tieteenalana akateemisissa piireissä, on se samalla erkaantunut kauemmaksi aikaisemmasta kosketuksestaan tasa-arvopoliitiikkaan ja hallintoon. Samalla kun naistutkimus on vakiintunut ja edistynyt tieteellisesti, se on saattanut muodostua yhä vaikeammin hyödynnettäväksi tasa-arvopoliitiikan saralla. Tutkimusjaostossa 1980-luvulla toimineen poliitikon mukaan myös 2000-luvulla kaivattaisiin samankaltaista foorumia, jossa tutkimuksen ja politiikan intressejä saataisiin yhdistettyä:

Alkuaikoina naistutkimuksen kiinnostus oli pitkälti työelämäntutkimusta, mikä kiinnostaa poliitikkoja, koska se on alue, jonka tuloksia voi nopeasti hyödyntää politiikassa. Mitä enemmän teoreettista tutkimusta on tullut, tuntuu että sitä vieraammaksi on tultu siitä arjesta, missä politiikka ja byrokraattinen kenttä toimivat. Edelleenkin on suuri tarve saada tällaisia foorumeita, joissa tutkimustuloksia välitetään politiikka- ja byrokraatiakentille. Muuten voi olla niin että tutkijat istuvat siellä torneissaan ja poliitikot siellä alhaalla, eikä mikään linkki toimi niiden välillä.

(Marianne Laxén)

Julkaisutoiminta

Tutkimusjaostolla on ollut tärkeä rooli naistutkimustiedon välittäjänä myös julkaisutoiminnan avulla. Vuonna 1982 TANE perusti tutkimusjaoston aloitteesta Naistutkimusmonisteita-sarjan, joka rahoitettiin aluksi valtioneuvoston kansli-

Tanen tutkimusjaosto työssä 20 vuotta

Helsinki, 23. 5. (STT)

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto on edistänyt 20 vuotta nais-, mies- ja tasa-arvotutkimusta Suomessa. Jaosto juhli keskiviikkona saavutuksiaan Helsingin Säätytalolla.

Tutkimusjaosto toimii Tanen asiantuntijaelimenä nais-, mies ja tasarvotutkimukseen sekä tutkimuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Asiantuntijoina on ollut vuosien saatossa merkittäviä tiedenaisia, kuten professorit Elina Haavio-Mannila, Päivi Setälä ja Liisa Rantalaiho. Myös mm. presidentti Tarja Halonen on ollut jaoston jäsen.

Tutkimusjaoston yhtenä tavoitteena on edistää nais- ja tasa-arvotutkimusta myös taloustieteisiin, lääketieteeseen ja lähialuetutkimukseen.

Ensimmäisen naistutkimusseminaarin järjestivät Tane ja Suomen Akatemia vuonna 1980. Sen jälkeen on tehty pitkä työrupeama. Tämän vuosituhannen alussa naistutkimus on vakiinnuttamassa asemaansa suomalaisessa korkeakoulumaailmassa.

Vuosien 1995-1998 välisenä aikana opetusministeriö perusti kahdeksan naistutkimuksen määräraikaista professuuria.

Vielä ei tiedetä, pitävätkö yliopisto lupauksensa ja vakinaistavat professuurit omasta budjetistaan. (STT) ah

Tanen tutkimusjaosto työssä 20 vuotta. Lähde: STT:n tiedote 23.5.2000.

an monistekuluista. Sarjan toimituskuntana toimi tutkimusjaosto, jonka asiantuntijat arvioivat sarjaan tarjottuja opinnäytteitä. Sarjassa julkaistiin opinnäytetöitä, bibliografioita ja seminaariraportteja. Painokset olivat aluksi melko pieniä, ja sarja oli tarkoitettu lähinnä tutkijoiden ja kirjastojen käyttöön. Vuonna 1987 TANEn ja tasa-arvovaltuutetun julkaisuille perustettiin Tasa-arvojulkaisu-sarja, joka jakautui viiteen alasarjaan. Näistä tutkimusjaosto toimi sarjan D, Naistutkimusraportteja, toimituskuntana. 1990-luvulla opinnäytteitä alettiin julkaista kahdesti vuodessa – keväällä ja syksyllä. Julkaisukäytäntöä systematisoitiin ottamalla käyttöön ”call for

papers”, jolloin opinnäytteitä sai tarjota tiettyyn päivämäärään mennessä.

Julkaistaviksi tarjottuja opinnäytteitä käsiteltiin jaostossa huolella ja valinnassa sovellettiin referee-menettelyä. Julkaistavien opinnäytteiden haluttiin olevan korkeatasoisia, ja monia näistä on sittemmin käytetty yliopiston kurssikirjoina. Mittaviin toimitustöihin ei haluttu ryhtyä, vaan gradujen tai lisensiaattitöiden odotettiin olevan pienellä vaivalla muokattavissa julkaisuiksi. Sarjassa on myös suosittu suomalaisia aiheita, joilla on laajempaa kiinnostavuutta. Tässä työssä jaosto onkin onnistunut hyvin. Kuten yksi jaoston entinen jäsen totesi, TANEn julkaisusarja on tarjonnut naistutkimustiedolle pääsyn akateemisia piirejä laajemman yleisön tietoisuuteen. Samalla sarja on tukenut hyvin jaoston tavoitteita naistutkimuksen alueen laajentamisesta ja sen avulla on osaltaan nostettu julkiseen keskusteluun uusia aihealueita. Esimerkiksi sukupuolisen häirinnän²², lesbotutkimuksen²³ ja naisten kokeman väkivallan teemat on TANEn julkaisusarjassa nostettu esiin ensimmäisten joukossa.²⁴

Tutkimusjaoston asiantuntemusta on hyödynnetty myös julkaisujen suunnittelussa. TANEn 30-vuotista historiaa juhlistamaan ideoitu, vuonna 2002 julkaistu kirjoituskokoelma *Tasa-arvopolitiikan haasteet*²⁵ oli yksi tutkimusjaoston toimikauden 2001–2003 toimeksiannon erityistehtävistä. Jaosto valvoi ja ohjasi tämän Suomen tasa-arvopolitiikkaa valottavan, tutkimuspainotteisen kirjan toimitustyötä, ja jaoston sihteeri Terhi Saarikoski oli yksi kirjan toimittajista. Myös suuri osa teoksen kirjoittajista oli entisiä tai nykyisiä jaoston jäseniä.

Miestutkimuskysymys

TANEn tutkimusjaosto oli perustamisestaan lähtien erään silloisen jäsenensä sanoin ”tyylipuhtaasti naistutkimusjaosto”. Jaoston jäsenenä oli alusta alkaen muitakin kuin naistutkijoita, mutta naistutkimuksen edistämisen ensisijaisuudesta oltiin yhtä mieltä. Silloisessa tilanteessa naistutkimus oli uutta

ja radikaaliakin, ja sille haettiin tunnustettua asemaa tieteenalana. Yksi jaoston silloinen miesjäsen painottaa, etteivät miehet kokeneet asiakseen toimia ”miesnäkökulman” tuojina jaoston keskusteluihin.

Naistutkimuskoordinaattorille esitettiin kuitenkin jo varsin varhaisessa vaiheessa myös miehen aseman tutkimista. Sosiaali- ja terveysministeriö oli järjestänyt marraskuussa 1983 seminaarin miehen asemasta, ja aiheelle tuntui löytyvän kiinnostusta. Tutkimusjaostossa päätettiin, että ”miestutkimusta” olisi hyödyllisempää pohtia omassa ryhmässään, eikä ”latis-taa kaikkea tutkimusta tasa-arvotutkimukseksi!” Omasta asemastaan vielä kamppailevan naistutkimuksen kustannuksella ei pidetty mahdollisena – tai edes tarkoituksenmukaisena – ryhtyä miesten asialle. Miestutkimukselle perustettiin ke-väällä 1984 oma tutkimusohjelmatyöryhmä, joka koottiin jaoston miesjäsenten – Jouko Huttusen ja Tapani Köpän – johdolla. Naistutkimuskoordinaattori antoi tukea tutkimus-ohjelman suunnittelussa ja mm. listasi miestutkimuksesta mahdollisesti kiinnostuneita henkilöitä. Koordinaattori myös välitti tietoa ulkomailla tehdystä tutkimuksesta – mm. Yhdys-valloissa suunnittelusta uudesta opintosuuntauksesta. Myös Ruotsista löytyi esikuvia Suomessa olemattoman miestutki-muksen kehittämiseksi.

Ensimmäisinä toimintavuosinaan miestutkimusryhmä jou-tui pohtimaan omaa identiteettiään. Sen rooli nähtiin kahta-laisena: toisaalta ryhmä toi miesnäkökulmaa jaoston työhön, toisaalta se pyrki tuottamaan tutkijoille kohdistetun mies-tutkimusohjelman. Miesnäkökulmasta puhumiseen suhtau-

duttiin varovaisesti, sillä sana ”miesnäkökulma” oli merkinnyt naistutkijoiden keskuudessa lähinnä haukkumasanaa. Kes-kustelujen jälkeen työryhmän nimeksi muotoiltiin Miehen asema, roolit ja mieskuva, jonka koettiin vastaavan uuden tutkimussuuntauksen haasteiden monimuotoisuutta. Erityi-sesti ryhmässä pohdittiin, mitä miestutkimus oli ja mitä uutta sillä oli tarjottavanaan. Keväällä 1986 tutkimuksen lähtö-kohtina nähtiin miestutkimuksen filosofian ja ihmiskuvan pohtiminen ja miestutkimuksen suhde naistutkimukseen. Tutkimusaiheina esiin nostettiin mm. menestyvän miehen malli, miesten syrjäytyminen, ihmissuhteet ja niiden muu-tokset, miesten tarinat ja unelmat, globaalit kysymykset, jul-kinen mieskeskustelu sekä naisliikkeen miehille eri aikoina esittämät vaatimukset ja näiden muutokset mieskeskuste-lussa. Ryhmä jätti asiasta muistion, koska valmiin tutkimus-ohjelman laatimista pidettiin näin alkuvaiheessa ongelmalli-sena.²⁶

Keväällä 1988 TANE päätti asettaa miesjaoston jatkamaan miestutkimustyöryhmän toimintaa. Tutkimusjaosto jatkoi edelleen ”tyylipuhtaana naistutkimusjaostona”. Tilanne al-koi muuttua uudelleen 1990-luvun puolivälissä, jolloin mies-tutkimus nousi tutkimusjaostossa tärkeäksi puheenaiheeksi. TANEn mies- ja tutkimusjaostot kutsuivat yhteisiksi vieraik-seen miestutkimukseen perehtyneet professorit Jeff Hearnin Manchesterin yliopistosta ja Michael Kimmelin State Univer-sity of New Yorkista. Vuonna 1996 miesjaoston ja tutkimus-jaoston työnjakoa tarkennettiin, ja miestutkimus määriteltiin tutkimusjaoston alueeksi. Miesjaosto jatkoi keskittyen yhteis-kunnallisiin kysymyksiin.

²² Ks. Högbacka et al. (1987), *Sukupuolinen ahdistelu ja häirintä; Sexual Harassment. Sociological abstracts* (1987); Varsa (1993), *Sukupuolinen häirintä ja ahdistelu työelämässä. Näkymättömälle nimi.*

²³ Ks. viitteet 19 ja 21.

²⁴ Ks. Keskinen (1996), *Väkivaltainen avioliitto naisen omaelämäkertoissa*; Ronkainen (1998), *Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa – tutkimuksen katveet valokeilassa.*

²⁵ Holli, Saarikoski ja Sana (2002) (toim.), *Tasa-arvopolitiikan haasteet.*

²⁶ Ks. myös TANE:n miestutkimusta käsittelevä julkaisu *Miestä päin – keskustelua miestutkimuksesta* (1986).

Työnjako ei kuitenkaan ollut itsestään selvä. Tutkimusjaostossa keskusteltiin miestutkimuksen mahdollisesti mukanaan tuomista ongelmista. Jaostossa esitettiin huoli isosisko-syndroomasta: jos miestutkimus otetaan mukaan tutkimusjaoston toimintaan, kokisivatko miestutkijat tämän isosiskojen holhoamiseksi? Toisaalta pelättiin naistutkimuksen aseman puolesta. Keskustelussa viitattiin kansainvälisesti esitettyyn huoleen, että voimavarojen jakaminen nais- ja miestutkimuksen kesken johtaisi naistutkimuksen vaivoin hankittujen resurssien menettämiseen miestutkimukselle.

Tutkimusjaoston jäsenien muistoissa aiheesta käyty keskustelu leimaa kyseisen ajan jaostokokouksia, ja aika koettiin eräänlaisena murrosvaiheena. Miestutkimuksen yhdistäminen leimallisesti naistutkimusjaostona toimineen jaoston toimenkuvaan herätti hämmennystä. Eräs jaoston entinen jäsen kuvaili ihmetelleensä, miksi nämä erilliset asiat tuli sekoittaa – olihan miestutkimuksella ollut tukenaan oma jaostonsa – ja mikä miesjaoston funktio uudessa tilanteessa oli. Tuolloisen miesjaoston asiantuntemus perustui kuitenkin enemmän käytännön kysymyksiin: jäsenenä oli runsaasti miesliikkeen ja ruohonjuuritason toimijoita, mutta vain muutamia miestutkijoita. Itse miestutkimuksen parissa toiminut jaoston jäsen puolestaan näki tilanteen seurauksena miestutkimuksen tunnustamisesta ja vähittäisestä asettumisesta suomalaiseen tutkimuskenttään. Hänen mukaansa 15 vuotta aikaisemmin ei voitu vielä puhua miestutkimuksesta, nyt tilanne oli aivan toinen: *”Kokouksissa pidettiin huoli siitä, että myös miestutkimusasiaa käsiteltiin”*. Tutkimusjaoston toimintasuunnitelmaan lisättiinkin vuonna 1996 pyrkimys luoda dialogia nais- ja miestutkimuksen välille.

Vuonna 1999 jaosto totesi uudelleen, että miestutkimus kuului tutkimusjaoston toimenkuvaan. Jaosto alkoikin valmistella ohjelmaa miestutkimuksen kehittämiseksi. Miestutkijana jaostossa ollut yhteiskuntatieteen lisensiaatti Arto Jokinen teki jaostolle muistion miestutkimuksen tilanteesta Suomessa. Tuolloin virinneessä keskustelussa on nähtävissä saman-

kaltaisuutta 1980-luvulla naistutkimuksen kehittämiseksi käytyihin keskusteluihin: miestutkimusta pidettiin Suomessa hajallaan olevana, vakiintumattomana ja tulevaisuudeltaan epävarmana. Arto Jokinen korosti kansainvälisten yhteyksien tärkeyttä sekä yhteyden säilyttämistä naistutkimukseen. Miestutkimukselle tulisi palkata oma koordinaattori ja vuosittain järjestää miestutkimuspäivät. Lisäksi TANEn Naistutkimusraportteja-sarjan rinnalle tulisi perustaa oma sarja miestutkimukselle. Jaosto teki Jokisen kanssa toimeksiantosopimuksen miestutkimuksen koordinoimiseksi. Jokinen itse muistelee, että miestutkimus nähtiin tuolloin jo luontevana osana naistutkimuksen edistämistä.

Tästä jäi hyvin myönteiset muistot. Kriittistä miestutkimusta pyrittiin ja haluttiin edistää osana naistutkimusta ja se nähtiin naistutkimuksen yhdeksi askeleeksi eteenpäin. (Arto Jokinen)

Miestutkimuksen tukeminen sisältyi tutkimusjaoston tavoitteisiin myös seuraavalla kaudella. Tutkimusjaosto järjesti yhteistyössä TANEn miesjaoston, Kristiina-instituutin ja NIKKin kanssa miestutkimusseminaarin vuonna 2002. Tutkimusjaoston aihekeskustelussa vuonna 2003 miestutkimuksen tukemisen muodoiksi esitettiin mm. yhteistyötä kriittisen miestutkimuksen verkoston kanssa, yliopisto-opetuksen järjestämistä sekä esikuvien etsimistä Ruotsista ja Norjasta. Päättöteutusvastuu miestutkimuksen edistämisestä annettiin kuitenkin miesjaostolle.

Tutkimusjaoston entisen jäsenen mukaan TANella on ollut suuri merkitys miestutkimuksen vakiinnuttamisessa Suomeen – siinä missä naistutkimuksenkin:

Ilman miesjaostoa Suomessa sekä miesliikehdintä että miestutkimus olisi korkeintaan puolet nykyisestä. Myös miestutkimus on päässyt valtion avustuksella eteenpäin. (Jouko Huttunen)

Naistutkimuksen yliopisto-opetus käyntiin

Naistutkimusta opetettiin 1980-luvun alkupuolella Suomessa varsin vähän, opetus oli hajanaista ja yksittäisten tutkijoiden kiinnostuksen ja aktiivisuuden varassa. Koordinaattorin vuonna 1986 kokoamasta siihenastisten naistutkimuksesta järjestettyjen luentosarjojen listasta käy ilmi, että luentoja olivat pitäneet monet tutkimusjaostossa toimineista asiantuntijoista omilta erityisaloiltaan – lähinnä historiasta ja sosiologiasta. Yksittäisten luentosarjojen määrä kasvoi vuosi vuodelta – vuonna 1984 Helsingin yliopistossa järjestettiin jo viisi naistutkimukseen liittyvää luentosarjaa, mm. Päivi Setälän naistutkimusta eri tieteenaloilla esittelevä kurssi.

Yliopisto-opinnoissa suomalainen naistutkimus alkoi saada pysyvää sijaa kansainvälisesti varsin myöhään, 1980-luvun puolivälissä. Merkittävä liikkeellelähtö oli ns. Kajaanin seminaari. Vuoden 1985 lopulla tutkimusjaosto alkoi yhdessä Oulun yliopiston Kajaanin opettajakoulutuslaitoksen kanssa valmistella seminaaria aiheesta *Naistutkimus ja naisnäkökulma korkeakouluopetuksessa*. Seminaari järjestettiin naistutkimusta opettaville tutkijoille Kajaanissa seuraavana syksynä.²⁷ Seminaarissa suunniteltiin naistutkimuksen perusopintokokonaisuutta, joka oli tarkoitettu lähinnä humanistisiin ja yhteiskuntatieteellisiin tutkintoihin soveltuvaksi. Opintokokonaisuus toteutui käytännössä vuonna 1987, kun Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteellisellä osastolla alettiin tarjota naistutkimuksen opiskelua sivuaineena ensimmäistä kertaa Suomessa. Tarkoitus oli myöhemmin saada naistutkimus

²⁷ Raportti seminaarista: Ruotonen (1987) (toim.), *Naistutkimus ja naisnäkökulma korkeakouluopetuksessa, seminaari 28.–30.8.1986 Kajaanissa*.

tieteidenväliseksi oppiaineeksi. Anomus naistutkimuksen opintokokonaisuudesta pantiin vireille myös Tampereen yliopistossa, missä perusopintokokonaisuus käynnistettiin syksyllä 1988. Peruskurssille ilmoittautui tuolloin 108 opiskelijaa, mikä merkitsi lisäresurssien tarvetta. Tampereen Tutkijainaiset vetosikin yliopistoon opetusvirkojen lisäämiseksi. Kajaa-nin seminaarin työtä jatkettiin myöhemmin pienempien seminaarien sarjalla. 1990-luvun alussa jaosto järjesti useita naistutkimuksen opetuksen suunnitteluseminaareja yhteistyössä yliopistojen kanssa.

Naistutkimusopetuksen ongelmana oli 1980-luvun alkupuolella sen satunnaisuuden lisäksi se, että yliopistojen perinteisiltä ainelaitoksilta puuttui usein tarvittava asiantuntemus naistutkimuksen opinnäytetöiden ja jatko-opintojen ohjaamiseksi. Tämän vuoksi tutkimusjaosto näki Suomen Akatemian rahoittaman naistutkimuksen ohjaajanviran äärimmäisen tärkeänä naistutkimuksen opinnäytetöiden tukemisessa. Vuodesta 1987 naistutkimuksen ohjaajana oli Akatemian rahoituksella toiminut professori Liisa Rantalaiho. Ohjattavia oli jo ensimmäisenä vuonna 63 jatko-opiskelijaa eri puolilta Suomea ja eri pääaineista. Tutkimusjaosto ajoi voimakkaasti Akatemian naistutkimuksen ohjausverkoston perustamista ohjaustarpeen kasvaessa. Kun Akatemian yhteiskuntatieteellinen toimikunta hyllytti vuoden 1989 lopulla avoinna olleen ohjaajan viran, vetosi jaosto viran välittömän täyttämisen puolesta. Vuonna 1990 virkaan nimitettiin Aili Nenola. Naistutkimuksen ohjaus toimi tällä tavoin vuoteen 1993 asti.

Liisa Rantalaiho on suomalaisen naistutkimuksen isoäiti.
(Anneli Pohjola)

Tutkimusjaosto ryhtyi 1990-luvun alkupuolella suunnittelemaan käytännön toimia naistutkimuksen jatko-opintojen järjestämiseksi. Vuonna 1991 jaosto järjesti *Naistutkimuksen yliopisto-opetus* -seminaarin yhteydessä suunnitteluseminaarin tutkijakoulutusohjelman aikaansaamiseksi. Naistutkimuksen jatkokoulutusta järjestettiin erilaisten tutkimusprojektien yh-

Kuva: Hannele Varsa

Liisa Rantalaiho (kuvassa vasemmalla).

teydessä sekä Suomen Akatemian ohjausverkoston ryhmissä ja seminaareissa. 1990-luvun alkuvuosina Helsingin yliopisto ryhtyi tarjoamaan jatko-opintotasoisia naistutkimuksen opintoja lukukausiopetuksena professori Päivi Setälän johdolla. Eri aineiden jatko-opiskelijat saivat näin mahdollisuuden sisällyttää jatkotutkintoonsa naistutkimuksen opintoja.

1990-luvun puolivälissä Suomessa ryhdyttiin perustamaan tutkijakouluja jatko-opiskelijoille. Naistutkimus pääsi mukaan ensimmäisten joukkoon tutkijakoulumuotoisen tohtorikoulutuksen alkaessa. Tutkimusjaostolla oli korvaamaton merkitys naistutkimuksen tohtorikouluohjelman läpi saamisessa vuonna 1994. Opetusministeriö järjesti tuolloin hyvin nopealla aikataululla ensimmäisen graduate school -haun jatkokoulutusohjelmiin tarkoitettujen varojen hakemiseksi. Jaoston asiantuntijajäsen Marja Pulkkinen valmisteli hakua opetusministeriössä ja esitteli järjestelmää jaoston kokouksessa. Naistutkimuksen kehittämissuunnitelmaa varten selvitystyötä tehnyt yhteiskuntatieteiden kandidaatti Kirsti Lempiäinen pyydettiin kirjoittamaan tohtorikoulutusohjelmahakemusta TANEn rahoituksella. Työn tueksi koottiin

utkimusjaoston jäsenistä ja ulkopuolisista asiantuntijoista koostuva asiantuntijaryhmä. Koulutusohjelma päätettiin nimetä *Sukupuolijärjestelmä*-tohtorikoulutusohjelmaksi. Tutkimusjaosto koordinoi yliopistojen tutkijakouluhakemuksen valmistelun äärimmäisen nopealla aikataululla. Hakemus oli menestyksellinen: naistutkimuksen tohtorikoulutusohjelma hyväksyttiin syksyllä, ja seitsemän tutkijaa aloitti jatko-opinnot vuoden 1995 alussa. Jatkokoulutuksen suunnittelu ja jatkuvuutta sekä ohjaajien yhteydenpitoa helpottamaan perustettiin valtakunnallinen tutkijakoulutyöryhmä, johon tuli edustaja kaikista koulutusta järjestävistä yliopistoista sekä SUNSista. Sukupuolijärjestelmä-tutkijakoulu on toiminut siitä lähtien ja tuottanut vuoteen 2006 mennessä yhteensä 18 väitöskirjaa.

Naistutkimus 2000-kehittämishjelmaa suunniteltaessa tutkimusjaosto ja SUNS joutuivat pohtimaan naistutkimuksen yliopisto-opetuksen tavoitteita yksityiskohtaisesti. Tuolloin keskusteltiin mm. siitä, tulisiko naistutkimus integroida muihin opintoihin vai pitäisikö sille ajaa oppiainestatusta. Esiin nostettiin myös kysymys, oliko suunniteltu naistutkimuksen tohtorihjelma ohjelma naistutkimuksesta väitteleville vai tukiopetusta eri aloilla väitteleville. Osa jäsenistä muistutti, että kaikkien tieteenalojen tarpeet eivät olleet samat – joissakin olisi viisaampaa integroida ainelaitoksille. Toisaalta todettiin, että ilman joidenkin tutkijoiden täysipainoista perehtymistä naistutkimukseen ei olisi mitään integroitavaa. Jaosto päätyi kannattamaan naistutkimuksen oppiaineasemaa.

Samaiseen kysymykseen on naistutkimuksen opetusta organisoitaessa jouduttu palaamaan yhä uudelleen. Se ettei naistutkimuksella ole ollut oppiainestatusta, vaan opiskelijat ovat valmistuneet muista oppiaineista, on vaikuttanut opiskelija-

Naistutkimus ja sen opetus nousussa.
Lähde: Opettajalehti 10/6.3.1992.

MITÄ... MILLOIN

Naistutkimus ja sen opetus nousussa

■ Kansainvälisesti arvostettu naistutkimus saapui Suomeen jälkijunassa, mutta on 80-luvulla edennyt ripeästi.

— *Mibin naistutkimusta tarvitaan, naistutkimuksen koordinaattori Liisa Husu Tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta?*

— Vaikka väestöstä on puolet naisia, miehen näkökulma työelämässä, koulutuksessa, politiikassa ja tieteessä hallitsee edelleen. Naistutkimuksella pystytään rikastuttamaan maailmankuvaa, murtamaan sukupuolisidonnaista itsestäänselvyysajattelua. Kysymys on paljolti yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta.

— Naistutkimus on nostanut päivänvaloon mm. naisiin kohdistuvan väkivallan. Sillä on naisille myös identiteettiä ja itsetuntoa vahvistava merkitys.

— Myös kouluopetus voi saada paljon naistutkimuksesta. Koulumaailmassa on totuttu siihen, että tytöt saavat poikia parempia arvosanoja. Kuitenkin tyttöjä pidetään usein keskinertaisina oppijoina. Huiput, tosin myös epäonnistujat, ovat opettajien piilo-odotuksissa poikia. Tällaisilla ns. piilo-opetussuunnitelmaan kuuluvilla viesteillä on vaikutuksensa tyttöjen itsetuntoon – ja aikanaan menestykseen työelämässä.

— Mm. USA:n koulukokeiluissa on todettu, että tyttöjen kiinnostus luonnontieteitä kohtaan lisääntyi selvästi, kun heitä kiinnostavia havaintoesimerkkejä lisättiin luonnontieteiden opetuksessa.

— *Missä määrin naistutkimusta opetetaan?*

— Naistutkimusta opetetaan tällä hetkellä lähes kaikissa yliopistoissa, esimerkiksi Helsingissä on mukana 5 tiedekuntaa ja 25 laitosta. Naistutkimus on monen eri tieteen yhteistyötä edellyttävä tutkimus- ja opetusala. Sen kohteiksi sopivat yhtä hyvin humanistiset ja yhteiskuntatieteelliset aineet kuin myös lääketiede, maantiede tai oikeustiede. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta on hiljattain – saatuaan ensimmäisen naisdekaaninsa – tehnyt periaatepäätöksen vähintään yhden naistutkimusluentosarjan järjestämisestä lukuvuodessa.

— *Mitä tällä hetkellä tutkitaan?*

— Sukupuolen ja vallan välinen suhde on tärkeä tulossa oleva tutkimuskohde. Meillä on nyt eduskunnassa naisia enemmän kuin missään muualla maailmassa. Miksi valta kuitenkin pakenee naisia?

— Suomen Akatemian rahoituksella kartoitetaan naisten asemaa hyvinvointivaltiossa. Sanotaan, että hyvinvointivaltio on naisen paras ystävä. Nyt sitä karsitaan vinhaa vauhtia, ja häviöinä ovat lapset ja naiset, niin nuoret kuin vanhat.

— Työelämän sukupuolijänteet rakenteet ja käytännöt, esimerkiksi sitkeästi säilyvä sukupuolten palkkakuilu, ovat 90-luvun keskeisiä tutkimusaiheita.

— *Entä tulevaisuuden suuri baaste?*

— Muuttaa tieteen valtavirtaa naistutkimuksen tuottaman uuden tiedon avulla siten, että myös tytöt ja naiset voivat tunnistaa siitä kuvansa. — **AMS.**

Naistutkimuksen tulevaisuus uhattuna

► Määrärahat loppumassa portaittain

Reetta Paavilainen
HELSINGIN SANOMAT

► Opetusministeriön myöntämä hankeraha yliopistojen naistutkimuksen professuureihin on loppumassa. Kuluva vuosi on viimeinen täysi vuosi, sen jälkeen myönnetyt viisivuotiset määrärahat loppuvat portaittain.

Opetusministeriön starttirahan jälkeen rahoitusvastuu siirtyy yksittäisille yliopistoille.

Tutkimusalan tulevaisuus puhutti torstaina naistutkijoita Naistutkimus 2000 -saavutuksia ja näköaloja -seminaarissa Helsingin yliopistossa.

Seuraavaa kolmivuotista budjettikautta leimaa yliopistojen perusrahoituksen vähyys, kertoi opetusneuvos **Hannele Hermunen** opetusministeriöstä. Se on yksi syy naistutkimuksen taloudellisen tuen vähenemiseen. "Naisprofessuureihin on satsattu nyt yhteensä 20 miljoonaa markkaa. Summa on kuitenkin pieni, jos sitä verrataan opetusministeriön muihin ohjelmiin, kuten tietoteollisuuden- tai tietostrategiaohjelmiin."

Tällä hetkellä Suomessa on yhdeksän naistutkimuksen

professoria eri yliopistoissa sekä erillinen Suomen Akatemian Minna Canth -akatemiprofessori. Kansanedustaja ja tasa-arvoasiain neuvottelukunnan puheenjohtaja **Tuula Haatainen** (sd) kertoi, että muun muassa Helsingin ja Tampereen yliopistot ovat alustavasti luvanneet jatkaa naistutkimuksen professuuriansa rahoittamista, mutta monessa muussa yliopistossa naistutkimuksen kohtalo on auki.

Professuurien jatkuminen on vain yksi puoli naistutkimuksen tulevaisuuden turvaamista: yliopistojen edustajat kaipaavat lisää myös opetus- ja hallinnollista henkilökuntaa.

Naistutkimuksen pääasialli-

nen rahoitus on tullut yliopistojen perusrahoituksesta. Tutkimusalan on kuitenkin vaikea kilpailla rahoituksesta, koska kriteerinä on muun muassa

tutkintojen määrä. Naistutkimusta ei voi opiskella vielä pääaineena Suomessa, joten varsinaisia tutkintoja ei siitä voi suorittaa.

TIETOKULMA Mitä naistutkimus on?

► Naistutkimus on tieteidenvälinen ja monitieteinen tutkimusala.

► Se ei pyri ainoastaan naisen aseman ja oikeuksien edistämiseen vaan myös perinteisen sukupuolijattelun kritiikkiin.

► Naistutkimus tuottaa yhteiskunnallisesti tärkeää tietoa esimerkiksi tasa-arvopoliittikan toteuttamiseen.

► Helsingin, Turun ja Tampereen yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa on omat naistutkimusyksikkönsä. Ainetta voi opiskella myös Joensuun, Jyväskylän, Kuopion, Oulun ja Lapin yliopistoissa sekä Svenska Handelshögskolanissa.

► Naistutkimustietoutta löytyy osoitteesta www.helsinki.fi/akka-info

Naistutkimuksen tulevaisuus uhattuna. Lähde: Helsingin Sanomat 26.5.2000.

määrien laskemisen vaikeuteen ja toisaalta rahoituksen saamiseen eli tulokellisuuden arviointiin ja resurssien jakoon. Kun naistutkimuksen opiskelijat ovat valmistuneet omilta ainelaitoksiltaan, ovat monet naistutkimusta edustavat gradut kirjautuneet muiden laitosten nimiin. Toisaalta naistutkimusta tarjoavien yliopistojen tilanteet ovat poikenneet toisistaan, ja osa naistutkimusyksiköistä ei ole halunnut muuttaa

omaa asemaansa pääaineoikeuksilla. Joulukuussa 2005 TANE luovutti opetusministeri Antti Kalliomäelle kannanoton, jossa esitettiin, että naistutkimuksen pääaineistamisoikeus tuli myöntää niille yliopistoille, jotka sitä opetusministeriölle esittävät. Kannanotossa kiinnitettiin huomiota hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa kirjattuun tavoitteeseen vahvistaa suomalaista naistutkimusta.

Tiedepoliittinen vaikuttaminen

Tutkimusjaoston vaikuttaminen tiedepoliittiseen päätöksentekoon näkyy selvimmillään naistutkimuksen opetuksen juurruttamisessa yliopistoihin ja naistutkimusyksiköiden ja -professuurien perustamisessa. Tutkimusjaosto pyrki alusta alkaen vaikuttamaan aktiivisesti sekä opetusministeriöön että Suomen Akatemiaan naistutkimuksen edellytysten parantamiseksi. 1980-luvun alkuvuosina jaosto laati kattavia selvityksiä tutkimustarpeesta ja ohjelman naistutkimuksen kehittämiseksi, mitkä luovutettiin opetusministerille. Tutkimusjaosto otti myös jo alkuvuosinaan tavakseen käydä tapaamassa jokaista uutta opetusministeriä ja puhumassa naistutkimuksen puolesta.

1980-luvun loppupuolella valtiota vaadittiin nostamaan Suomen Akatemian määrärahoja muiden Pohjoismaiden naistutkimushankkeisiin vedoten. Jaoston esityksestä TANE vetosi toistuvasti opetusministeriöön naistutkimuksen opetuksen resurssista. Vuonna 1989 TANEn ja eri yliopistojen naistutkijoiden delegaatio luovutti opetusministeri Christoffer Taxellille vetoamuksen naistutkimuksen virkojen ja opetuksen puolesta. Vetoamuksessa korostettiin suomalaisen naistutkimuksen suosiota ja kansainvälisesti hyvää tasoa, mutta yhteiskunnan tuen jäämistä jälkeen kansainvälisestä kehityksestä. Jaostossa käydyn keskustelun pohjalta neljä kansanedustajaa tekikin kevään 1989 aikana opetusministerille eduskuntakyselyn naistutkimuksen opetuksen tuntimäärärahista. Naistutkimuksen tilanne oli tutkimusjaoston ansiosta hyvin neuvottelukunnan poliitikkojäsenten tiedossa.

Vaikka naistutkimus alkoi tieteenalana vakiintua suomalaisella tutkimuskentällä, rahoituksen ja virkojen saaminen osoittautui työlääksi. Tutkimusjaosto on perustamisestaan

lähtien tehnyt työtä naistutkimuksen resurssien lisäämisen puolesta. Vuonna 1990 naistutkimuksen opintokokonaisuus oli neljän yliopiston opinto-ohjelmassa ja lähes kaikissa yliopistoissa tarjottiin naistutkimuksen kursseja. Opetus toimi kuitenkin tilapäisjärjestelyin yksittäisten opettajien ja naistutkijoiden itse luomien verkostojen voimin. Opiskelijoi-

den kannalta oli ongelmallista, että opetuksen jatkuvuudesta edes seuraavana lukuvuotena ei ollut takeita. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa opetusmäärärahoja oli saatu tipoittain muutaman kuukauden pätkissä. Tutkimusjaosto pohti, miten tilannetta voitaisiin parantaa. Koska opetuksen järjestämisessä yliopistot ovat hyvin itsenäisiä, opetusministeriön

HELSINGIN SANOMAT

1889 PÄIVÄLEHTI.

HEIKKI TIKKANEN
Vastaava päätoimittaja

JANNE VIRKKUNEN
Päätoimittaja, uutiset

AATOS ERKKO
Hallituksen puheenjohtaja, Sanoma Osakeyhtiö

KEIJO K. KULHA
Päätoimittaja, pääkirjoitus- ja mielipidesivut

SIMPEKKA NORTAMO
Päätoimittaja erityistehtävissä

★

SEPPO KIEVARI
Kustantaja, Sanoma Osakeyhtiön sanomalehti

Sunnuntaina 27. toukokuuta 1990

Naistutkimusta pitää opettaa

SUOMEN ASEMA yhtenä sukupuolten tasa-arvon esimerkkimaana romahtaa, jos naistutkimuksen opetusta verrataan muiden länsimaiden vastaavaan koulutukseen. Opiskelijoiden innostuksesta huolimatta naisnäkökulmaa tutkitaan ja opetetaan kirjavasti vapaaehtoisvoimin ja tilapäisjärjestelyin. Tarvittavat varat on saatu pääosin Suomen Akatemialta ja Tasa-arvoasiain neuvottelukunnalta. Yliopistomme ovat jättäytyneet sivuun kansainvälisesti elinvoimaisesta tutkimusalasta ja laiminlyöneet velvollisuutensa edistää tasa-arvoa koulutuksessa.

Yhdysvalloissa naistutkimusta on voinut opiskella 1960-luvulta asti. Norjan yliopistoissa on neljä alan tutkimuskeskusta. Ruotsissa on valtion virallisen tasa-arvopolitiikan ansiosta yhdeksän tutkimuskeskusta ja viisi professuuria. Suomen yliopistoissa naistutkimuksen opetus on jätetty lähes kokonaan palkattoman työn varaan.

Tieteellinen tutkimus sivuuttaa usein naisten

kokemukset, näkemykset ja saavutukset. Naistutkimus pyrkii laajentamaan ja monipuolistamaan näkökulmia. Se tuo esiin huomiotta jääneitä ilmiöitä ja lisää tietoa ihmisestä, kulttuurista ja yhteiskunnasta. Naistutkimuksen opetusta on lähes kaikissa yliopistoissamme yksittäisten opettajien ansiosta, mutta pitkäjänteinen järjestelmällisyys kärsii rahoituksen satunnaisuudesta.

Yliopistot ja korkeakoulut ovat saaneet lisää voimavaroja ja itsenäistä päätösvaltaa, mutta kriittinen ja uutta luova naistutkimus ei niitä kiinnosta. Onko yhteiskunnan muutos jäänyt huomaamatta vanhoillisilta ja miesvaltaisilta tiedepiireiltä vai miksi naistutkimus herättää yhä hämmennystä ja vähättelyä? Alan tutkimus ja opetus täytyy turvata. Helsingin yliopisto näyttäköön esimerkkiä perustamalla nopeasti ehdotetun naistutkimusinstituutin.

Sitä mukaa kun yliopistot ja Suomen Akatemia ovat älynneet, miten tärkeää naistutkimus on, tämä on saanut myös jalansijaa tutkimuskenttänä. Tutkimusjaoston tehtävänä on ollut nimenomaan luoda tätä ymmärrystä. Tänä päivänä jaosto voi olla osittain keskustelufoorumi tutkijoille, mutta sen tärkeä merkitys on välittää tietoa politiikan ja byrokratian kenttään. (Marianne Laxén)

vetoaminen ei välttämättä kantanut hedelmää. Jaosto päätti-kin lähestyä suoraan yliopistoja. Keväällä 1990 TANE ja SUNS järjestivät eduskunnassa yhteisen tiedotustilaisuuden naistutkimuksen opetuksen tilanteesta Suomessa. Tilaisuudessa TANE ja SUNS vaativat naistutkimuksen opetuksen vakiinnuttamista yliopistoissa. Yliopistoille painotettiin, kuinka tärkeää oli myöntää naistutkimukselle pysyvästi lisää resursseja sekä opetukseen että koordinointiin. Asia sai jaoston kaipaamaa huomiota, kun esimerkiksi Helsingin Sanomat nosti kysymyksen esiin TANEn tiedotetta mukaillen pääkirjoituksessaan.²⁸

Jaoston sinnikäs työ palkittiin, kun eduskunta myönsi 300 000 markan määrärahan naistutkimuksen opetukseen 1991. Opetusministeriö, jonka momentille korvamerkitty määräraha oli budjetoitu, myös konsultoi tutkimusjaostoa siitä kuinka määräraha jaettaisiin yliopistojen kesken. Jaosto esitti naistutkimuksen tieteidenvälisyyteen ja yliopistojen yhteistyöhön vedoten määrärahan käyttämistä joustavasti tuntiopetuksen lisäksi myös opetuksen suunnitteluun ja koordinointiin sekä matkoihin. 300 000 markan määräraha jaettiin jaoston ehdotuksen mukaisesti Helsingin, Tampereen, Turun, Joensuun, Kuopion, Lapin ja Oulun yliopistoille ja Åbo Akademiille. Prosessissa korostuu tutkimusjaoston ainutlaatuinen asema kontaktipintana tutkijoiden ja päätöksentekijöiden

²⁸ Ks. Helsingin Sanomat (pääkirjoitus 27.5.1990).

välillä. Jaoston merkitys ei ollut toimia ainoastaan yksisuuntaisena tutkijoiden viestin välittäjänä päättäjille, vaan myös toiseen suuntaan – päätöksenteon asiantuntija-apuna. Määräraha oli luonteeltaan kertaluontoinen, ja yliopistojen odotettiin jatkavan naistutkimuksen rahoitusta normaalein tuntimäärärahoihin.

Vaikka naistutkimusta eteenpäin vieviä tahoja alkoi Suomessa 1980-luvun loppua kohden olla jo useita, tutkimusjaosto säilytti asemansa asiantuntijana, jota konsultoitiin tärkeissä kysymyksissä. 1990-luvun alussa SUNS ja tutkimusjaosto alkoivat suunnitella yhdessä Naistutkimuksen valtakunnallista kehittämisohjelmaa. Jaoston keskusteluissa korostettiin, että naistutkimuksen legitimointityötä oli jatkettava edelleen: sen hyödyllisyys tulisi voida osoittaa sekä nais- että miesnäkökulmasta. Kynnyskysymykseksi nousi jälleen kerran raha: ”naisrahoja” oli 1990-luvun alkupuolella laman vaikutuksesta leikattu useilla tahoilla. NYTKIS (Naisjärjestöt yhteistyössä ry.) ei saanut määrärahoja vuoden 1993 budjettiin ja SUNS sai rahaa vain lehden julkaisuun. Suomen Akatemian tärkeä erityistuki naistutkimukselle oli lakannut, eikä ohjausverkosto saanut jatkorahoitusta. Jaosto päätti nostaa asian julkisuuteen.

Seuraava suuri askel naistutkimuksen opetuksen puolesta otettiin 1990-luvun puolivälissä, kun TANE valmisteli ja julkaisi yhteistyössä SUNSin kanssa naistutkimuksen kehittämiseksi laaditun valtakunnallisen *Naistutkimus 2000*-suunnitelman. Ohjelma sisälsi toimenpide-ehdotuksia sekä opetus-, tiede-

Tutkimusjaostossa en ollut asiantuntija, vaan nimenomaan opetusministeriön edustaja. Jaostossa oli hyvin innostunut ilmapiiri. Aina kun tuli vastaan se että mitäs rahoitus ideoille, koin että katseet kohdistui minuun – opetusministeriö oli tietysti luonnollinen rahoittajataho. (Heidi Kuusi)

Kristiina-instituutti on naistutkimuksen keskus

Helsingin yliopisto sai oman naistutkimuksen yksikkönsä, kun Kristiina-instituutti avasi ovensa vuoden alussa. Vielä instituutilla ei ole yhtään tutkijaa, mutta erilaisia kurseja ja ulkomaisia vierailuja järjestellään jo kiivasta vauhtia.

Kristiina-instituutin lisäksi Suomessa on kaksi muuta naistutkimuskeskusta. Åbo Akademin yhteydessä Turussa on toiminut jo vuodesta 1986 naistutkimukseen erikoistunut yksikkö ja Tampereen yliopistoon sellainen perustettiin vuosi sitten yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteyteen.

Kristiina-instituuttia ovat olleet muiden mukana perustamassa Suomen kielen professori Auli Hakulinen ja historian dosentti Päivi Setälä. Heidän mielestään instituutin tärkeänä tehtävänä on pitää yllä kansainvälisiä kontakteja ja tuoda Suomeen ulkomaisia luennoitsijoita.

– Usein ongelmana on yksinkertaisesti se, että naistutkimuksesta kiinnostuneet ihmiset eivät tiedä, mitä Helsingin yliopistossa tapahtuu, ketä täällä esimerkiksi on vierailulla. Meidän tehtävänä on kertoa, sanoo instituutin ainoa kokopäiväinen työntekijä, suunnittelija Pia Purra.

Määrärahat ovat jäissä

Instituutissa on suunnitteilla eri tieteenalaja yhdistäviä monitieteisiä kurseja. Purran mukaan naistutkijoiden jatkokoulutuksen tukeminen on myös eräs instituutin keskeisiä tehtäviä.

– Tällä hetkellä Suomessa on paljon naistutkimukseen lukeutuvia lisensiaatti- ja väitöskirjoja tekeillä. Alan jatko-opiskelijoilla

Kristiina-instituuttilaiset perhepotreissa. Päivi Setälä (vas.) ja Auli Hakulinen ovat tehneet tiedettä jo ennen kuin naistutkimuksesta tiedettiin mitään. Pia Purra on opiskellut naistutkimusta. Takana instituutin sihteeri Eeva Raevaara.

Kuva: Pekka Pajuvirta

Kristiina-instituutti on naistutkimuksen keskus. Lähde: Kansan Uutiset 21.3.1991, toimittaja Pirjo Pajunen, kuvaaja Pekka Pajuvirta.

ja tasa-arvoviranomaisille että yliopistoille ja korkeakouluille. Se keskittyi ensisijaisesti naistutkimuksen opetukseen ja rakenteisiin: naistutkimusyksiköiden, -opintokokonaisuuksien, virkarakenteen sekä kirjasto-, informaatio- ja koordinaatiopalvelujen kehittämiseen. Ohjelma julkistettiin ja luovutettiin opetusministeri Olli-Pekka Heinoselle ja tasa-arvoministeri Terttu Huttu-Juntuselle elokuussa 1995.

Samana vuonna opetusministeriössä päätettiin, että seuraavien vuosien budjettiin sisältyisi seitsemän viiden vuoden määräaikaista naistutkimusprofessuuria. Opetusministeriö pyysi TANEn tutkimusjaoston asiantuntijamielipidettä naistutkimusprofessuurien sijoittamisesta. Tutkimusjaosto ja SUNS käsittelivät asiaa yhteisessä kokouksessaan ja määrittelivät professuurien sijoittamisen kriteerejä. Valittavilla yli-

opistoilla tuli olla ”aktiivista, monipuolista ja korkeatasoista naistutkimusta; aktiiviset pohjoismaiset ja kansainväliset naistutkimusyhteydet; hyvin perusteltu tarve professuuriin (esimerkiksi opiskelijoiden suuri määrä); riittävä naistutkimusyhteisön koko sekä konkreettisia esityksiä professuuriin liitettäviksi resursseiksi ja infrastruktuuriksi”. Yliopiston naistutkimusyhteisöjen oli myös oltava hakemuksen takana. Lisäksi tutkimusjaosto ja SUNS korostivat professuurien tieteenvälisyyttä sekä pysyvyyttä.

Hakemuksia professuureista tuli 15 yliopistolta. Vuonna 1996 professuurit myönnettiin Helsingin ja Tampereen yliopistoille ja Åbo Akademiin, vuonna 1997 Jyväskylän yliopistolle ja Svenska Handelshögskolanille. Seuraavana vuonna myönnettiin vielä kolme professuuria: Oulun, Turun ja Joensuun yliopistoon. Opetusministeriön toteutus ei täysin vastannut tutkimusjaoston ja SUNSin esittämiä kriteerejä. Vuonna 1998 Suomessa toimi neljä naistutkimuslaitosta ja neljä määräaikaista naistutkimuksen professoria sekä Akatemian Minna Canth -professuuri, jonka idea ja nimike oli alun perin esitetty *Naistutkimus 2000* -suunnitelmassa. Viittä uutta professuuria oltiin täyttämässä. Lapin yliopisto, joka oli jäänyt ilman professuuria, perusti omalla rahoituksellaan naistutkimuksen amanuenssin viran.

Kun noin laajalti oli eri tieteenaloilta ja eri yliopistoista ihmisiä miettimässä, mitä pitäisi tehdä Suomessa, se hän legitimoit myös TANEn toimintaa. Ettei vain ”valtiofeminismi tulee ja jyrää”, vaan yliopistoihmiset olivat itse mukana pohtimassa ja määrittämässä, mitä pitäisi tehdä, mihin suunnata toimintaa ja miten toimitaan. Ja sitten käytettiin tätä poliittista vipua, minkä TANE tarjosi, että päämääriä saatiin eteenpäin. Vuoropuhelu politiikan ja tutkimuksen välillä oli 1980-luvulla erittäin hedelmällistä. (Liisa Husu)

Kun Suomen ensimmäinen naistutkimusinstituutti perustettiin Åbo Akademihin vuonna 1986, siinäkin olivat taustalla tutkimusjaoston ja TANEn ihmiset ministerin puheilla vaatimassa, että tällainen uusi laitos pitäisi Suomeen perustaa. (Liisa Husu)

Kahdenkymmenen vuoden aikana tutkimusjaoston tehtävät ovat muuttuneet, koska nykyään naistutkimus on hyväksytty tutkimusalue, toisin kuin alkuvuosina. (Marianne Laxén)

Jaosto oli jo alkuvaiheessa huolissaan professuurien hankerahoitusluonteesta: riskinä oli, että yliopistot eivät huolehtisi professuurien jatkuvuudesta. Lisäksi hankeluontoisuus aiheutti usein oravanpyörän uusien, hankepolitiikkaan sopivien hankkeiden kehittämisestä. Tutkimusjaosto katsoi, että opetusministeriö oli vastuussa aloitetusta prosessista ja sen olisi pitänyt vaatia yliopistolta takuita hankkeiden jatkamiseksi. Jaosto kävi joulukuussa 1999 audienssilla opetusministeri Maija Raskin luona keskustellakseen professuurien jatkumisesta. Tätä varten kerättiin tiedot eri yliopistojen naistutkimuksen opiskelijamääristä sekä suoritetuista opintoviikoista. 1990-luvulla naistutkimuksen kysyntä oli kasvanut merkittävästi ja myös sen opetus oli suosittua. Opetusministerille korostettiin professuurien korvaamatonta merkitystä naistutkimuksen opetukselle. Vuonna 2006 naistutkimuksen opetusta järjestetään kaikkiaan kahdeksassa yliopistossa, mutta myös useissa kaupunkikorkeakouluissa. Naistutkimuksen professorin virka on vakinaistettu seitsemässä yliopistossa²⁹, joista viidessä virka on täytetty vakinaisesti.³⁰

²⁹ Helsingin yliopisto, Joensuun yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Lapin yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi.

³⁰ Kevään 2006 tilanne: Helsingin yliopisto, Lapin yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademin täyttöprosessi käynnissä.

Naistutkimuksen koordinointi

Suomalaiselle naistutkimukselle on alusta asti ollut ominaista sen läheinen yhteistyö valtiollisen tasa-arvotyön kanssa. Valtioneuvoston kansliassa toiminut TANE vaikutti tärkeänä taustatekijänä naistutkimuksen vähittäiseen institutio-
nalisoitumiseen. TANE tuki naistutkimusta 1980-luvun alusta alkaen sekä taloudellisesti että erilaisin aloittein ja kannanotoin.³¹ Osaksi tätä tukea lasketaan myös naistutkimuksen koordinoitutyö, jota rahoitti aluksi Suomen Akatemia, mutta joka sijoitettiin TANEn yhteyteen.

Vuonna 1981 aloittaneen naistutkimuskoordinaattorin työkenttä oli laaja. Asialistalla olivat mm. Suomessa tehdyn nais- ja tasa-arvotutkimuksen kartoittaminen, tutkijoiden yhteistyön edistäminen, valtionhallinnon tasa-arvotyön ja naistutkimuksen yhteyksien kehittäminen, tiedottaminen sekä tutkijoille että valtionhallintoon päin ja naistutkimuksen julkistaminen. Koordinaattorin toimenkuvaan kuuluivat myös naistutkimuksen edellytysten ja tutkijanaisten aseman parantaminen, opinnäytetöiden aiheiden kartoitus tutkimuksen kehittämiseksi, alan kansainvälisen kehityksen seuraaminen ja tiedon välitys suomalaisille tutkijoille ja tasa-arvokentälle. Naistutkimuskoordinaation tarpeellisuus oli listan perusteella ilmeinen: hajallaan oleva tutkimuskenttä kaipasi järjestelmällistä yhteydenpitoa.

Tästä huolimatta koordinaation jatkamisesta ja rahoituksesta keskusteltiin jatkuvasti. Akatemia rahoitti koordinaattorin

³¹ Ks. Husu (1998). "Tasa-arvoasiain neuvottelukunta naistutkimuksen asiassa"; Holli (2002). "Suomalainen tasa-arvopoliittikka vertailevan tutkimuksen valossa".

tointa aluksi yhden vuoden määräjäksi. Ensimmäisen toimintavuoden lopussa koordinaattori anoi Suomen Akatemialta lisärahoitusta vuosiksi 1982–1983 ja selvitti työtehtävien määrää ja tarpeellisuutta. Kolmivuotisen kauden lähestyessä loppuaan vuonna 1983 TANE kysyi jaoston mielipidettä koordinaation tulevaisuudesta. Tuolloin pohdittiin, tulisiko tehtävää jatkaa TANEn sihteeristöön sijoitettuna Akatemian rahoituksella vai pitäisikö Akatemian perustaa oma naistutkimusjaosto. Tutkimusjaosto pohti myös koordinoinnin siirtämistä yliopistojen tutkijanaisten yhdistysten vastuulle. Näiden tavoitteena oli sekä parantaa naispuolisten tutkijoiden asemaa että rekrytoida lisää naisia tutkijoiksi ja edistää naistutkimusta. Koordinoinnin osalta tutkijanaisten yhdistyksissä ongelmana oli kuitenkin se, että ne toimivat täysin vapaaehtois pohjalta, ja tästä johtuva jatkuvuuden puute.

Tutkimusjaosto oli naistutkimuskoordinaatiolle tärkeä taustatuki ja valtakunnallinen ideariih, jossa saattoi palloilla ja koetella ideoita. (Liisa Husu)

Tutkimusjaostolla oli asiantuntijajäsenenensä tutkimusjohtaja Elisabeth Helanderin kautta erinomaiset yhteydet Suomen Akatemiaan, mutta Helander oli todennut jaostolle, ettei naistutkimusjaoston perustaminen Akatemiaan ollut välttämättä realistista. Jaosto päätyikin suosittamaan TANELLE hyvin toimineen koordinaation jatkamista entisellään. Akatemia rahoitti naistutkimuksen koordinointia vuoteen 1985 asti, jolloin rahoitusvastuu siirtyi valtioneuvoston kanslialle ja edelleen sosiaali- ja terveysministeriöön TANEn siirryttyä hallinnollisesti sen yhteyteen vuonna 1987.

³² Peura ja Lappalainen-Happonen (1984) (toim.), *Naisten asemaan liittyvää suomalaista kirjallisuutta vuosilta 1967–1980*; Korhonen (1984) (toim.), *Naisten asemaan liittyvää suomalaista ja Suomessa ilmestynyttä kirjallisuutta vuosilta 1981–1982*; Korhonen (1986) (toim.), *Naisten asemaan liittyvää suomalaista ja Suomessa ilmestynyttä kirjallisuutta vuodelta 1983*.

Naistutkimusbibliografia

Naistutkimus oli hajanaista ja yksi sen edistämisen ongelmista oli naistutkimusbibliografian puuttuminen. Vuonna 1981 Jyväskylän yliopiston kirjasto perusti Suomen ensimmäisen naistutkimuskokoelman ja anoi opetusministeriöltä rahoitusta liittyäkseen pohjoismaiseen naistutkimuskirjallisuuden tietopalveluun. Käytännössä tämä merkitsi suomalaisen naistutkimuskirjallisuuden luetteloimista. Tutkimusjaosto tuki projektia alusta alkaen ja toimi sen neuvoo-antavana tukiryhmänä. Jyväskylän yliopisto julkaisi Suomen Akatemian rahallisella tuella bibliografiat siihenastisesta naisen asemaan liittyvästä suomalaisesta kirjallisuudesta vuodesta 1967 vuoteen 1983 asti.³²

Pohjoismaiseen tietopalveluun osallistumisen ja bibliografiatyön jatkamisen katsottiin edellyttävän informaation palkkaamista vuodeksi 1984. Tätä varten Jyväskylän yliopisto haki tukea opetusministeriöltä. Hanke jouduttiin kuitenkin hyllyttämään, koska opetusministeriö katsoi, että Jyväskylän yliopiston tulisi tehtävää varten luopua muista kansallisista informaation viroistaan. Myös suunnitelmat pohjois-

Jaoston toiminta oli hyvin inklusiivista. Käsiteltiin asioita laajalla agendalla: tutkimukseen, opetukseen, verkostoitumiseen, kansainväliseen yhteistyöhön liittyen. (Liisa Husu)

[...] että jaosto pystyi toimimaan näin monialaisesti oli kyllä pakko olla kokopäivätoiminen ihminen, joka seurasi kenttää valppaasti, ja oli perehtynyt siihen, mitä ajankohtaista oli tulossa asialistalle ja mihin kannattaa reagoida. Ja seurasi jatkuvasti alueen kansainvälistä kehitystä. (Liisa Husu)

maisesta tietokannasta keskeytyivät Suomen ja Tanskan puutteellisten resurssien vuoksi. Tutkimusjaosto esitti, että TANE lähettäisi opetusministeriölle suosituksen jatkuvan rahoituksen turvaamiseksi luettelointityöhön. Jaosto ryhtyi myös selvittämään mahdollisuutta jatkaa hanketta sellaisessa yliopistokirjastossa, jolla ei parhaillaan ollut kilpailevia hankkeita. Bibliografiatyötä jatkettiin sitten Åbo Akademin uudessa naistutkimusinstituutissa vuodesta 1987 alkaen; vuodesta 1988 atk-pohjaisena Fem-bibliografiana. Rahoitus saatiin tuolloin opetusministeriöltä ministeri Gustav Björkstrandin kaudella.

Naistutkimuksen yhteyksien kehittämiseen liittyi olennaisesti koordinaatiohankkeen laajamittainen tietopalvelu. Naistutkimuskoordinaattori kokosi aineistoa tekeillä olevista opinäytteistä ja opasti julkaisujen ja rahoituslähteiden haussa. Koordinaattori kartoitti myös naistutkimuksen tieteellisten lehtien saatavuutta suomalaisissa tieteellisissä kirjastoissa ja laati näistä luetteloita. Tietopalvelulle oli suuri tarve, kun yliopistoilla ei ollut yhtenäistä naistutkimustietokantaa. TANEn kirjastossa oli myös käytettävissä kokoelma ulkomaisia naistutkimuslehtiä sekä -kirjallisuutta ja vuodesta 1972 alkaen koottu ainutlaatuinen leikearkisto.³³ Ennen tietotekniikan kehityksen ja internetin tarjoamia mahdollisuuksia naistutkimuskoordinaattori saattoi käytännössä olla ainoa henkilö, jolla oli systemaattisesti koottua tietoa meneillään olevasta alan tutkimuksesta ja uusista julkaisuista. Tietopalveluun tuli päivittäin yhteydenottoja sekä puhelimitse että kirjeitse, ja ihmiset kävivät paikanpäällä myös henkilökohtaisesti. Palvelua käyttivät eri alojen tutkijat, opiskelijat, tiedottajat, virkamiehet, työmarkkina- ja kansalaisjärjestöt sekä oppilaitokset. Koordinaattori oli ennen naistutkimuksen vähittäistä institutionalisoitumista pitkään myös ainoa taho, joka pystyi vastaa-

maan ulkomailta tulleisiin tiedusteluihin suomalaisen naistutkimuksen tilanteesta. Tärkeä osa koordinaatiotyötä onkin ollut toimia välittäjänä kansainvälisissä yhteyksissä.³⁴

Kun Åbo Akademin naistutkimusinstituutti perustettiin vuonna 1986, oli sillä suuri käytännön merkitys myös TANEn naistutkimuskoordinaatiotyön kannalta. Instituutin päätehtävä valtakunnallisesti oli naistutkimuksen dokumentointi ja naistutkimusbibliografian kokoaminen. Myös osa naistutkimuksen tietopalvelusta siirtyi Åbo Akademin naistutkimusinstituutille informaation aloitettua työnsä seuraavana vuonna. Myöhemmin perustetut muiden yliopistojen naistutkimusyksiköt alkoivat hoitaa kukin tiedottamista ja koordinoitua omalta osaltaan ja olivat vastuussa myös informoinnista muille naistutkimusyksiköille. Myös Suomen Akatemian rahoittamalla naistutkimuksen jatko-opiskelijoiden ohjausverkostolla oli vuodesta 1987 alkaen käytössään oma Verkostopostimoniste, joka sisälsi mm. valtakunnallisen ja kansainvälisen tutkijakoulutukseen liittyvän tapahtumakalenterin. Naistutkimustiedon koordinointi ja välittäminen alkoivat siis löytää uusia toimijoita ja kanavia avukseen.

1980-luvulla tutkimuskoordinaattori osallistui ns. Wienin keskuksen (European Co-ordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences) suureen hankkeeseen, jossa koottiin tietoja käynnissä olevasta naiseen liittyvästä tutkimuksesta yhdessätoista Euroopan maassa. Hankkeen tuloksena oli kaksi laajaa käsikirjaa, joista jälkimmäisessä Liisa Husu oli yhtenä kolmesta päätoimittajasta ja joihin Elina Haavio-Mannila, Liisa Rantalaiho ja Liisa Husu kirjoittivat Suomea koskevat katsaukset. Suomalainen tutkimus on käsikirjoissa hyvin esillä.³⁵ Myöhemmin naistutkimuskoordinaation yhteydessä kartoitettiin maailmankielillä julkaistua suomalaista

³³ Tasa-arvoa ja naistutkimusta koskevia lehtileikkeitä koottiin vuodesta 1972 vuoteen 1992, jolloin määrärahat lakkautettiin. Lehtileikekokoelma on nykyisin TANEn arkistossa.

³⁴ Ks. Naistutkimus 2000.

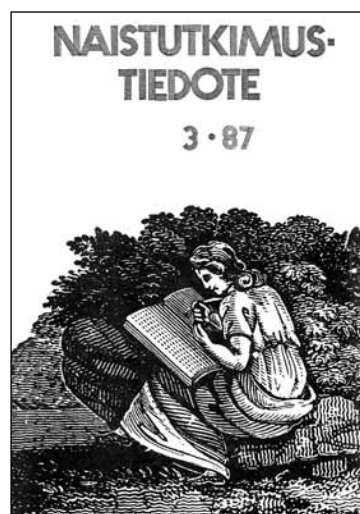
naistutkimusta. Ensimmäisen kartoituksen tuloksena syntynyt bibliografia julkistettiin monistemuodossa 1992, ja siinä oli mukana hieman alle kolmesataa julkaisua. Tämä bibliografia sisällytettiin sittemmin Suomen toiseen määräraikaisraporttiin YK:n CEDAW-komitealle.³⁶ Vuonna 1996 julkaistiin laajempi, painettu versio maailmankielillä julkaistusta suomalaisen naistutkimuksen bibliografiasta.³⁷ Uudessa versiossa oli mukana lähes kaksituhatta julkaisua ja yli 350 tutkijaa. Tarkoitus oli siirtää bibliografia vähitellen päivitettäväksi internetiin. Koordinaattori toimi myös Suomen yhdyskylönä vuonna 1989 perustetussa Euroopan neuvoston naistutkimusverkostossa ENWS:ssä sekä pohjoismaisen naistutkimuskoordinaattorin referenssiryhmässä ja Pohjoismaisen naistutkimusinstituutin (NIKK) hallituksessa. ENWS:lle Liisa Husu yhdessä Eeva Raevaaran kanssa kokosi eurooppalaisen naistutkimuksen yhteystietoluettelon ”Women’s Studies in Europe – Mailing list” vuonna 1992. (Council of Europe, European Network for Women’s Studies: Women’s Studies in Europe. Mailing List. 1992).

Naistutkimustiedote

Tietopalvelun kenties näkyvin osa oli Naistutkimustiedotelehti. Tutkimuskoordinaattori toimitti ajankohtaisia tapahtumia ja julkaisuja esittelevää Naistutkimustiedotetta jaoston taustatuella vuodesta 1981 vuoteen 2002. Tiedotteessa kirjoitettiin naistutkimuksen tilanteesta, esiteltiin käynnissä olevaa tutkimusta sekä Suomessa että muualla maailmassa ja tiedotettiin tapahtumista ja väitöksistä. Ennen sähköpostin ja internetin yleistymistä säännöllisesti ilmestyvä moniste oli ensisijaisen tärkeä tiedotuskanava tutkijoille ja muille naistutkimusta seuraaville toimijoille. Laaja koti- ja kansain-

väläinen tapahtumakalenteri takasi tiedonkulun ajankohtaisista tapahtumista. Hyvä tiedonkulku kansainvälisen naistutkimuskentän tapahtumista suomalaisten naistutkijoiden keskuudessa näkyi myös suomalaisten runsaana osanottona monissa kansainvälisissä konferensseissa. Esimerkiksi naistutkimuksen Costa Rican maailmankongressissa vuonna 1993 suomalaiset olivat yhdysvaltalaisen ja costaricalaisen jälkeen kolmanneksi suurin osanottajaryhmä, ja naistutkimuskoordinaattori kutsuttiin jäseneksi kongressin *advisory boardiin*.

Naistutkimustiedote ilmestyi neljä kertaa vuodessa ja tilaus oli maksuton vuoteen 1993 asti. Tiedotteen levikki vuonna 1983 oli noin tuhat ja vuoteen 1988 mennessä levikki oli kohonnut jo 2500:een. Maksulliseksi muuttuneen tiedotteen tilaajamäärä putosi vuonna 1993 kahteensataan.

³⁵ Richter, Hogeweg de Hart & Kiuzadjan (1987) (eds.): *The changing role of women in society*; Richter, Husu & Marks (1989) (eds.), *The Changing Role of Women in Society*.

³⁶ *Cedaw Convention. Second periodic report by Finland*. Publications of Ministry of Foreign Affairs 4, 1994.

³⁷ Siimes, Husu ja Varsa (1996), *Research on Women and Gender from Finland 1980–1995*.

Tutkimusjaosto ja koordinaattori pohtivat uudessa tilanteessa omaa tarpeellisuuttaan. Keskusteluissa todettiin, että TANEn tutkimusjaosto ja naistutkimuskoordinaatio säilyttivät silti tärkeän merkityksensä naistutkimustietoa levittävinä kanavina. Tieteellisen Naistutkimus – Kvinnoforskning -lehden³⁸ rinnalla koordinaattorin kokoama Naistutkimustiedote tarjosi edellistä laajempaa ajankohtaistietoa naistutkimukseen ja tasa-arvokysymyksiin liittyvistä asioista, eikä vastaavalle julkaisulle olisi löytynyt muuta julkaisijaa ja toimittajaa. Lisäksi katsottiin, että laman luomassa epävarmassa taloudellisessa tilanteessa ei ollut syytä luopua naistutkimusta koordinoivasta tukiverkostosta.

Käytännössä tutkimusjaosto oli koko 1980-luvun toiminut ainoana valtakunnallisena naistutkimuksen edistäjänä. 1990-luvulla 80-luvun lopulla aloittanut Suomen Naistutkimuksen Seura SUNS alkoi vähitellen muodostua toiseksi toimijaksi. Maaliskuussa 1992 jaosto järjesti naistutkimuksen koordinaation käsittelevän työajakopaverin SUNSin kanssa. Tuolloin todettiin, että TANEn rooli oli merkittävä, koska se ulottui yliopistojen ulkopuolelle ja toimi yhdyslinkkinä järjestöihin, hallintoon ja poliittisiin elimiin. TANEn tehtävänä oli myös naistutkimuksen popularisointi ja tutkijanaisten aseman parantaminen, mitkä tehtävät eivät kuuluneet millekään muulle taholle.

Uusi aikakausi tiedottamisessa alkoi vuonna 1993, kun Suomeen perustettiin naistutkimuksen sähköpostilista, alallaan ensimmäinen Euroopassa.³⁹ Lista helpotti tuntuvasti tutkijoiden yhteydenpitoa ja nopeutti tiedottamista. Listan ensimmäisenä ylläpitäjänä toimi Jaana Vuori Tampereen yliopistosta. Hän hoiti tehtävää naistutkimuksen tuntiopettajan työnsä ohella. Tämän jälkeen listaa ylläpiti Eva Isaksson Helsingin

yliopistosta. SUNS palkitsi Isakssonin vuonna 2005 tästä yli kymmenvuotisesta työstään. Sittemmin tehtävää on hoitanut Hanna-Mari Ikonen. 1990-luvun alkupuolella listaa suunnitelleet naistutkijat kokoontuivat säännöllisesti sekä TANEn tiloissa että Turussa ja Tampereella. Kokouksissa laadittiin ahkerasti rahoitushakemuksia opetusministeriölle, mutta tuloksetta. Käytännössä listan suunnittelu- ja ylläpitotyö tehtiinkin alkuvaiheessa vapaaehtoisvoimin. 1990-luvun puolesta välistä alkaen yliopistojen naistutkimusyksiköt ja TANE ovat tukeneet listan ylläpitoa.

Nastasta kohti Minna-tietopalvelua

Vuonna 1989 aloitettiin naistutkimuksen suomalaisia arkistolähteitä kartoittava yhteistyöprojekti NASTA, jonka johtoryhmään tutkimuskoordinaattori kuului. Suomea koskevaa naistutkimusoppimateriaalia oli kysyntään nähden liian vähän, eikä konkreettista, suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria koskevaa naistutkimusta tehty tarpeeksi. Yhtenä syynä tähän nähtiin se, ettei kotimaisia arkistolähteitä ollut kartoitettu naistutkimuksen kannalta lainkaan. Projektiin saatiin rahoitusta Suomen Kulttuurirahastolta. Hanke tuotti runsaasti tietoa naisten elämään liittyvästä arkistomateriaalista 1700-luvun alkupuolta 1990-luvun alkuun, ja tiedot koottiin NASTA-tietokantaan ja julkaistiin kirjamuodossa. Maria Grönroosin selvityksen mukaan tietokanta on kuitenkin jäämässä hyödyttömäksi, koska sen siirtämisestä nykyteknologiaan sopivaan muotoon ei ole huolehdittu.⁴⁰

1990-luvun alussa tutkimusjaosto alkoi suunnitella naisasiantuntijarekisterin kokoamista. Rekisteri nähtiin tarpeellisena, koska naiset olivat erilaisissa yhteiskunnallisissa asiantun-

³⁸ Vuonna 1988 perustettu SUNS julkaisee tieteellistä Naistutkimus – Kvinnoforskning -lehteä.

³⁹ Naistutkimuksen sähköpostilistan arkisto on internetissä osoitteessa <https://listserv.uta.fi/archives/naistutkimus.html>.

tijatehtävissä aliedustettuina. Esimerkkeinä mainittiin valtion komiteat, kuntien lautakunnat, johtotehtävät yleensä, ulkomaisiin konferensseihin osallistuvat valtuuskunnat ja muut kansainväliset tehtävät. Tavoitteena oli parantaa mahdollisuuksia käyttää naisten asiantuntemusta. Rekisteriasiaa käsiteltiin jaoston kokouksissa säännöllisesti ja sille varattiin paljon voimavaroja. Projektia hoitamaan valittiin ulkopuolinen konsultti Anne Kauhanen-Simanainen. Vuonna 1992 jaosto esitti neuvottelukunnalle asiantuntijakortiston perustamista tasa-arvotoimistoon. Kortistoa ei tuolloin saatu toteutettua, mutta tehty pohjatyö toimi kuitenkin perustana vuonna 2004 perustetun Minna-portaalin asiantuntijarekisterille.

Uutta tekniikkaa haluttiin ottaa käyttöön naistutkimusta edistämään. Tutkimusjaosto ryhtyi tukemaan naistutkimuksen sähköisten tietopalvelujen kehittämishanketta vuoden 1996 lopulla. Tavoitteena oli luoda suomalaiselle tutkimukselle valtakunnalliset sähköiset palvelut, koska monitieteinen tutkimusala vaati tehokasta tiedonvälitystä. Www-sivuille haluttiin koota naistutkimusta palvelevaa ja tiedottavaa aineistoa sekä jo aiemmin koottu naistutkimuksen opettajapankki ja suunniteltu asiantuntijaluettelo. Tutkimusjaosto valitsi tietopalveluhankkeen projektipäälliköksi Eva Isakssonin, joka oli toiminut naistutkimuksen sähköpostilistan ylläpitäjänä. Isaksson aloitti työnsä tutkimusjaoston rahoituksella. Jatko-rahoitusta haettiin Suomen Akatemialta, mutta sitä ei myönnetty.

Keskustelu naistutkimuksen koordinaation järjestämisestä aktualisoitui 1990-luvun loppua kohden. Tutkimusjaoston ja SUNSin vuonna 1996 yhdessä laatimassa naistutkimuksen kehittämissuunnitelmassa todettiin kansallisen koordinaation jatkumisen välttämättömyys ja tehtävä nähtiin tärkeänä

säilyttää TANEssa. Katsottiin, että tasa-arvotoimisto naistutkimuksen kansallisen koordinaation sijoituspaikkana takasi suoran ja nopean yhteyden niin kotimaiseen kuin kansainväliseenkin tasa-arvotyöhön, mistä oli selvää hyötyä naistutkimuksen edistämiseksi.

Koordinaation tarpeellisuus tunnustettiin naistutkimuskentällä. Liisa Husun kirjoittaman, vuonna 1998 julkaistun artikkelin mukaan tutkijat kokivat kansallisen koordinaation mm. helpottaneen naistutkimusyksiköiden työtä ja antaneen tutkijoille mahdollisuuden keskittyä omiin tutkimuksiinsa.⁴¹ Vuosiksi 1991–1992 koordinaattorille oli palkattu avustaja, jona toimi Eeva Raevaara. Lisätyövoimasta jouduttiin luopumaan laman seurauksena taloudellisista syistä. Naistutkimuksen kehittämissuunnitelmassa kiinnitettiin huomiota koordinaattorin massiiviseen työtaakkaan ja vaadittiin kahden koordinaattorin palkkaamista pysyvästi vuoteen 2000 mennessä.⁴²

Vaikka naistutkimuksen infrastruktuuri ja asema olivat 2000-luvulle tultaessa aivan eri luokkaa kuin koordinaation käynnistämisen aikaan, tämä ei suinkaan vähentänyt koordinaation tarvetta. Päinvastoin: yhä laajeneva tutkimuskenttä tarvitsi entistä tehokkaampaa tiedonvälitystä ja oli myös tärkeää taata kosketuspinnan säilyminen tasa-arvopolitiikkaan. Tilanteen kehittyminen vaati niin tutkimusjaoston kuin koordinaattorinkin säännöllistä itsearviointia ja mukautumista uusiin haasteisiin. Vuonna 2001 kehittyneiden tekniikan ja viestintätapojen hampaisiin joutui kaksikymmenvuotias Naistutkimustiedote, joka todettiin muodoltaan vanhahavaksi. Tutkijat saivat ajankohtaista ja kohdennettua tietoa naistutkimuslaitosten kotisivuilta, joten Naistutkimustiedotteen merkitys tiedon jakajana oli vähentynyt. Tiedotteen siir-

⁴⁰ Grönroos (2005), *Tasa-arvon tietopalvelu Suomeen*. Ks. myös NASTA-hankkeen yhtenä lopputuloksena: Härkönen (1993), *Naisia, asiakirjoja, arkistoja – Suomen naishistorian arkistolähteitä*.

⁴¹ Husu (1998), ”Tasa-arvoasian neuvottelukunta naistutkimuksen asialla”. *Naistutkimus – Kvinnoforskning* 4/98.

⁴² Naistutkimus 2000.

tämistä sähköiseksi pohdittiin, mutta sen tarjoaman koostetun tiedon ei nähty vastaavan internetin käyttäjien tarpeita. Vuonna 2002 tiedotteen toimittaminen siirtyi TANELta yliopistojen HILMA-verkostolle⁴³ ja Kristiina-instituutille. Uuden kehitteillä olevan naistutkimustietokantahankkeen, Minna-portaalin, käynnistämisen myötä joulukuussa 2004 osa tiedotteen sisältöalueista on siirtynyt sinne.

Vuoden 2001 valtion tasa-arvoviranomaisten organisaatio-uudistus osoittautui naistutkimuskoordinaation kannalta kohtalokkaaksi. Tutkimusjaosto keskusteli aiheesta kiivaasti ja muotoili omaa kannanottoaan uudistusta suunnittelevalle työryhmälle. Jaosto oli erityisen huolestunut siitä, että suunniteltu uudistus merkitsisi tasa-arvopolitiikan ja tutkimuksen erottamista toisistaan, vaikka näiden välillä vallitsi "elimellinen yhteys". Katsottiin, että hallitusohjelmaan kuuluvan tasa-arvon valtavirtaistamisen toteuttaminen edellytti tutkimustietoa tuekseen. Tutkimusjaoston huoli oli aiheellinen. Aikaisemmat vaatimukset kahdesta koordinaattorista voitiin unohtaa: vuonna 2001 kokopäivätoimisen tutkimuskoordinaattorin tehtävän hoitamiseen ei enää osoitettu varoja. Naistutkimuksen koordinaatiota hoitaneen erikoistutkijan virka siirrettiin tasa-arvoasioiden hallinnon organisaatiouudistuksen yhteydessä tasa-arvoyksikköön, jonka tehtävänkuvasta naistutkimuksen kansallinen koordinointi ja tiedonvälitys kuitenkin puuttuivat. Tutkimusjaoston sihteerin tehtäviä ryhdyttiin hoitamaan sivutoimisen sihteerin voimin. Päätös herätti huolta ja vastustusta naistutkimuskentällä, myös muissa Pohjoismaissa ja naistutkimuksen professorit kävivät tasa-arvoministeri Soininvaaran luona keskustelemassa tilanteesta. NIKK esitti kannanoton, jossa kiinnitettiin huomiota suomalaisen naistutkimuskoordinaation ja -tietopal-

velun jo tähänkin asti huomattavasti muita Pohjoismaita pienempiin resurssihin ja vedottiin koordinaation säilyttämiseksi. Kaksikymmentä vuotta TANESSa toiminut naistutkimuskoordinaatio oli ollut tehokas ja edullinen tapa tuoda huippuasiantuntemusta valtionhallinnon tasa-arvotyöhön ja hoitaa kansallista tiedotusta. Koordinaatiotyön organisointi uudelleen muulla tavoin vaatisi huomattavasti enemmän taloudellista panostusta.

Naistutkimuksen informaatio-, dokumentaatio- ja koordinaatiotehtävät ovat Suomessa olleet aina niukasti resursoituja verrattuna muihin Pohjoismaihin, kuten mm. Suomen Akatemian teettämä naistutkimuksen tieteenala-arviointi oli todennut. Erikoistutkijan virka, joka on ollut suunnattu naistutkimukseen, on ollut yksi harvoista naistutkimuksen kansallisista resursseista Suomessa ja jo siksi erittäin tärkeä myös kansainvälisestä näkökulmasta. Vuonna 2006 tilanne on se, että Suomesta puuttuu ainoana Pohjoismaana valtiollinen naistutkimusta koordinoiva taho. Naistutkimuksen koordinaation selvittäminen on kuitenkin mainittu pääministeri Matti Vanhasen hallituksen hallitusohjelmassa 24.6. 2003 tasa-arvoasioiden yhteydessä. Selvityshenkilö Maria Grönroos selvitti sukupuolten tasa-arvoon liittyvän tiedon tarvetta ja pysyvää järjestämistä Suomessa sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön toimeksiannosta vuonna 2005 osana hallituksen tasa-arvo-ohjelman toteutusta. Selvityksessä esitetään, että hallitus ryhtyy toimeen uuden tasa-arvon tietopalvelun, nk. Minna-tietopalvelun perustamiseksi. Selvityksessä⁴⁴ korostetaan, että tasa-arvon informaatio- ja dokumentaatiotoimintaa olisi kehitettävä siten, että se palvelee mm. julkishallinnon tiedon tarpeita sukupuolten välisen tasa-arvoa koskevissa kysymyksissä.

⁴³ HILMA on kahdeksan naistutkimusyksikön ja -yhteisön muodostama yliopistoverkosto, jonka tavoitteena on kehittää valtakunnallisesti naistutkimuksen perus- ja jatkokoulutusta. Ks. Grönroos (2005), Tasa-arvon tietopalvelu Suomeen.

⁴⁴ Grönroos, Maria, *Tasa-arvon tietopalvelu Suomeen*.

Tasa-arvon edistäminen tiedeyhteisössä

Kun tutkimusjaosto aloitti toimintansa 1980-luvun alussa, sillä oli edessään naistutkimuksen edistämisen lisäksi paljon työsarkaa myös naisten asemassa yliopistoissa. Nämä kaksi teemaa limittyivät myös tiiviisti yhteen: toisaalta naistutkimus tarjosi uutta tietoa naisen asemasta ja naisia syrjivistä rakenteista, toisaalta naisten eteneminen tutkijanuralla edisti myös sukupuolitietoisen tutkimuksen eteenpäin viemistä.

Jo ensimmäisenä toimintavuotenaan tutkimusjaosto kiinnitti huomiota mahdollisuuksiin edistää sukupuolten tasa-arvoa korkeakouluopinnoissa yhteistyössä yliopistojen kanssa. Opetusministeriön asettaman työryhmän julkaistua mietintönsä naisten tutkijanuran ongelmista vuonna 1986⁴⁵ tutkimusjaosto ryhtyi pohtimaan toimenpiteitä tilanteen parantamiseksi. Seuraavana vuonna TANE pyysi jaoston aloitteesta opetusministeriötä antamaan yliopistoille suosituksen, jonka mukaan assistentin toimikausia olisi tarvittaessa pidennettävä vanhempainloman verran. Lisäksi esitettiin, että opetusministeriö selvittäisi projektitutkijoiden oikeudet vanhempainlomaan. TANEn saaman aloitteen pohjalta tutkimusjaosto alkoi arvostella myös yliopistojen seremonioissa esiintyvää puhetapaa, josta naiset puuttuivat kokonaan. Esimerkiksi väitöstilaisuuksissa kirjallisten ohjeiden ”herra kustos” ja ”herra professori” eivät enää aina olleet herroja. TANE suosittelikin, että yliopistot tasa-arvoistaisivat kielenkäyttöään.⁴⁶

⁴⁵ *Naisten tutkijanuran ongelmat ja esteet* -seurantaryhmän muistio.

⁴⁶ Ks *Tieteen poluilla* -peli (1983).

Keskustelu naisen asemasta yliopistohierarkiassa jatkui tutkimusjaoston kokouksissa kestoaiheena naistutkimuksen edistämisen ohella. Yksi tutkimusjaoston entinen miesjäsen muistaa kaivanneensa keskusteluun myös erilaisten miestutkijoiden aseman huomioonottamista – olihan myös miesten joukossa ”epämyyvästä” teemoista tutkimusta tekeviä. Tutkimusjaoston kädet olivat kuitenkin täynnä naistutkijoiden kohtaamien ongelmien selvittelyä, eikä keskustelua tuolloin innostuttu laajentamaan yleisemmälle tasolle.

Monilla jaoston jäsenillä oli omakohtaista kokemusta tutkijanaisten ja naistutkijoiden kohtaamista vaikeuksista, ja mielipiteenvaihto oli kokouksissa vilkasta. Lisäksi yhteistyö yliopistokaupunkien tutkijanaisten yhdistysten kanssa varmisti laajan alueellisen näkökulman aiheeseen. Kun jaosto kokouksessaan toukokuussa 1986 paneutui pohtimaan naisten aseman parantamista yliopistoissa, ongelmakohtia löydettiin runsaasti. Yhtenä haasteena nähtiin professorien itsevaltainen asema: kun kaikki riippui heidän päätöksistään, oli mahdollisuus naisten piilosyrjintään melkoinen. Jaostolaiset korostivat myös esikuvien tärkeyttä: naiset, jotka olivat jo edenneet yliopistohierarkiassa, toimivat rohkaisevina esimerkkeinä tutkijaksi haluaville naisille. Tutkijanaiset saattoivat siis omalta osaltaan olla tekemässä lisää tilaa naisille yliopistomaailmassa.

Haastatellut tutkimusjaoston jäsenet muistelivat, että 1980-luvun puolivälissä käyty keskustelu naisten tutkijanurasta oli yksi jaoston tärkeimmistä aiheista. Opetusministeriön naisen tutkijanuran ongelmia ja esteitä pohtineen työryhmän seurantaryhmässä mukana ollut jaoston jäsen koki, että tuolloin saatiin paljon aikaan. Vaikka hidasta kehitystä olikin tapahtunut, ongelmien esiin nostaminen oli edelleen tärkeää.

Tutkimusjaoston alkuvaiheessa rakennettiin poliittisesti naisnäkökulmaa yliopistoihin, myös naisten etenemistä virkauralla. Yksityispuolesta ei keskusteltu ollenkaan, mikä nykyään taas on ajankohtaista. 1980-luvulla puhuttiin nimenomaan naisista valtion tai kunnan töissä.

(Jouko Huttunen)

Yliopistojen perinteinen arvomaailma koettiin jaostossa ongelmalliseksi. Jaoston mielestä virantäytöissä tuli laskea meriitiksi tutkimustyössä menestymisen lisäksi myös opettaminen ja yhteistyökyky – naiset kun olivat usein miestutkijoita suuntautuneempia opetustyöhön. Tuolloisten virantäyttökriteerien koettiin suosivan miehiä. Jaosto piti tärkeänä yliopistojen syrjintätapausten keräämistä asian eteenpäinviemiseksi. Median esittämä naista aliarvioiva naiskuva nousi esiin jaoston keskusteluissa, ja sen nähtiin yleisen mielipiteen muokkaajana vaikeuttavan naisten uran luomista. Tiedottamiseen tuli kiinnittää huomiota entistä paremmin. Jaosto pyysikin TANEa antamaan suosituksia hallitukselle koulutuksen ja joukkotiedotuksen tasa-arvoistamiseksi.

Ponnisteluissa sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi tiedemaailmassa katseet käännettiin yliopistojen lisäksi myös valtion tieteellisiin toimikuntiin. Vuonna 1982 TANE jätti opetusministeri Kaarina Suoniolle kirjelmän naisten räikeän aliedustuksen korjaamiseksi tieteellisissä toimikunnissa.⁴⁷ Seuraavana vuonna asetetuissa valtion tieteellisissä toimikunnissa naisten määrä nousikin viidestä 24:ään, eli noin 23 prosenttiin. TANE järjesti neuvottelukunnan ja tutkimusjaoston esittelytilaisuuden toimikuntien uusille naisjäsenille.

⁴⁷ Ks. HS 2.9.1982, ”Väkisinkö naisia toimikuntiin, Markku Linna?”

Tutkimusjaostossa oltiin kuitenkin skeptisiä sen suhteen, että kehitys jatkuisi itsestään. TANEa pyydettiin muistuttamaan opetusministeriötä naisten asemasta toimikunnissa. Huoli oli aiheellinen, sillä vuosiksi 1986–1988 asetettavien toimikuntien naisten osuus oli laskenut huomattavasti. TANE organisoi asian korjaamiseksi audienssin opetusministeri Björkstrandin luo marraskuussa 1985, ja tuolloin vaadittiin takeita naisten osuuden pysymisestä vähintään entisellä tasollaan. Kun toimikunnat nimitettiin, naisten osuus oli tutkimusjaoston iloksi kasvanut 27 prosenttiin. Uutta oli, että peräti kolmen toimikunnan puheenjohtajana toimi nainen: Irmeli Niemi humanistisessa, Pirjo Mäkelä lääketieteellisessä ja Sirkka Sinkkonen yhteiskuntatieteellisessä toimikunnassa. Tämä merkitsi myös kolmen naisjäsenen pääsyä tieteen keskustuomikuntaan, joka koostui toimikuntien puheenjohtajista.

Koulutuksen sukupuolikiintiöt aiheuttivat 1980-luvulla päänvaivaa. Opetusministeriön asettaman Naisten tutkijanuran ongelmat ja esteet -työryhmän seurantaryhmä oli vuonna 1986 havainnut, ettei vuoden 1982 mietinnössä suositeltu "aliedustetun sukupuolen lievä suosinta" edistänyt naisten asemaa toivotulla tavalla. Lievän suosinnan käytäntö oli saanut yliopistoilta paljon negatiivista palautetta. Käytännössä ohjetta aliedustetun sukupuolen suosimisesta ei noudatettu esim. assistenttien virkoja täytettäessä. Toisaalta katsottiin, että se saattoi johtaa urallaan edenneiden naisten kykyjen kyseenalaistamiseen. Lievää suosintaa ei pidettykään sopivana ratkaisuna sukupuolijakauman tasoittamiseen. Seurantaryhmän puheenjohtajana toimi tutkimusjaoston jäsen Ulla Ekberg-Piimies, sihteerinä Heidi Kuusi ja jäsenenä Liisa Husu, joten jaostolla oli hyvä tuntuma asian edistymiseen. Jaosto piti tärkeänä opiskelijavalinnoissa sovellettavien menettelyjen jatkuvaa seuranta mahdollisten naisia syrjivien käytän-

töjen varalta. Aihetta toimenpiteisiin oli, sillä mm. vuonna 1985 Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta pohotti 45–55 prosentin mieskiintiön asettamista vastatoimenpiteenä "lääketieteen opiskelijoiden naisistumiselle".⁴⁸ Asiaa seurattiin tutkimusjaostossa tarkasti, ja TANE asetti myös erityisen kiintiötyöryhmän selvittämään kiintiökysymyksen ongelmia.⁴⁹

Tutkimusjaosto toimi aktiivisesti yliopistojen tasa-arvotyön aloittamiseksi. Tasa-arvotyöhön yliopistojen ja korkeakoulujen parissa paneuduttiin todenteolla vuonna 1990, kun tutkimusjaosto valmisteli yhteistyössä tasa-arvovaltuutetun kanssa yliopistoille ohjeet tasa-arvosuunnitelmien laatimiseksi.⁵⁰ Jaosto pyysi valmistelun tueksi kommentteja Tutkijanaisten yhdistyksiltä. Tuolloin jaosto päätyi uuteen tasa-arvolakiin vedoten tukemaan sukupuolikiintiöitä. Jaosto esitti, että tutkimusaloilla, joista naisten osuus oli alle 40 prosenttia, valitaan kahdesta yhtä pätevistä hakijasta nainen. Kun naisten osuus oli alle 20 prosenttia, tuli täytettävään virkaan valita nainen, jos tämä täytti viran ehdot. Kyseessä ei tällöin olisi syrjintä, vaan tasa-arvosuunnitelmaan perustuva menettely. Valinnoissa oli myös painotettava entistä enemmän opetusta meriittinä. Lisäksi yliopistojen tilastointia tuli kehittää niin, että sukupuolijakaumasta saataisiin luotettavaa tietoa.

Yliopistoille ja korkeakouluille laadittavien ohjeiden pohjaksi naistutkimuskoordinaattori Liisa Husu ja ensimmäinen tasa-arvovaltuutettu Paavo Nikula tekivät valtakunnallisen korkeakoulukierroksen. Tarkoitus oli kartoittaa ongelmia ja aktivoida yliopistojen tasa-arvotyötä. Lukuvuoden 1988–1989 aikana vierailtiin yhteensä neljässätoista yliopistossa. Tapamisissa oli yleensä läsnä sekä yliopistohallinnon edustajia että naistutkijoita ja usein myös paikallisia tutkimusjaoston

⁴⁸ Ks. HS 30.1.86, "Poikien sorto koulussa on aikapommi ajan mittaan" ja Medisiinarin 8/85 vastaveto työryhmän esitykselle: "Vastenmielisiä ilmiöitä tiedekunnassa n:o 1".

⁴⁹ Ks. raportti: *Sukupuolikiintiöt koulutuksessa* (1986).

⁵⁰ Tasa-arvovaltuutetun ohje yliopistoille ja korkeakouluille 10.10.1990. (Dino 6/52/90)

jäseniä. Tasa-arvovaltuutettu selvitti tasa-arvolain veloitteita yliopistoille ja koordinaattori naisten tutkijanuran ongelmia, jotka olivat jo pitkään olleet tutkimusjaoston huolenaiheena, sekä naistutkimuksen merkitystä tasa-arvotyössä.

Vierailuja varten koottiin kunkin yliopiston tasa-arvotilannetta valottavia tietoja, kuten tiedot opiskelijoiden ja ope- tushenkilökunnan sukupuolijakaumasta sekä suoritetuista tutkinnoista. Vierailut saivat usein myönteisen ja kiinnostu- neen vastaanoton, mutta samalla kävi ilmi, että sinnikästä työtä tarvittiin edelleen. Neljään yliopistoon oli perustettu tasa-arvotoimikunnat, joskin niiden roolit saattoivat koordi- naattorin mukaan olla yhä täsmennyttämiä. Tasa-arvohy- dyshenkilöt olivat myös usein jääneet työnsä kanssa liian yksin – olipa joku saanut jopa hallintojohdolta kuulla, että mitä vähemmän tasa-arvotoimikunta toimi, sen parempi. Yhdessä yliopistossa todettiin olevan paljon tasa-arvoa tärkeämpiäkin kysymyksiä pohdittavana. Eräässä yliopistossa oli kyllä perus- tettu toimikunta, mutta se ei ollut koskaan kokoontunut. Kun jossakin yliopistossa vierailu saatettiin noteerata kansikuval- la yliopiston omassa lehdessä, toisaalla oltiin hyvinkin pen- seitä.

Yliopistojen tasa-arvotyö lähti liikkeelle, joskin hitaasti ja vai- valloisesti. Jaosto seurasi ja tuki kehitystä monin tavoin. 1990- luvun alussa jaosto järjesti yliopistojen tasa-arvotoimikun- tien ja tasa-arvohydishenkilöiden kontaktikokouksen, jossa käsiteltiin yliopistojen tasa-arvosuunnitelmia. Jaosto ja tutki- muskoordinaattori toimivat myös usein asiantuntijoina tasa- arvovaltuutetun yliopistoille ja korkeakouluille tarkoitettu- jen suositusten valmistelussa. Yliopistoille suositeltiin, ettei artikkeleista koostuviin opinnäytteisiin sovellettuihin aika- rajoituksiin luettaisi aikaa, jolloin opinnäytteen tekijä on äiti- ys- ja vanhempainlomalla tai hoitovapaalla. Jaoston selvityk-

sen mukaan aikarajoituksia oli Tampereen yliopistoa lukuun ottamatta käytössä vähän. Miesjohtoisessa tiedemaailmassa sukupuolisesta häirinnästä puhuminen koettiin hankalaksi, ja siitä usein vaiettiin. Sukupuoliseen häirintään puuttumi- nen nähtiinkin erityisen tärkeäksi yliopistojen tasa-arvotyös- sä. Yliopistojen tasa-arvotyön tueksi julkaistiin Liisa Husun ja Eeva Raevaaran kokoama kirjallisuusluettelo sukupuolten tasa-arvosta yliopistoissa ja korkeakouluissa.⁵¹

Tasa-arvovaltuutettu toi tutkimusjaoston tietoon ja keskus- teltavaksi yliopistojen virantäyttöihin liittyviä syrjintävalituk- sia. Jaosto käsitteli valituksia kokouksissaan ja antoi oman näkemyksensä tasa-arvovaltuutetun lausuntojen tueksi. Ja- ostolta pyydettiin myös kannanottoja tutkijanvirkojen ni- mityksissä sovellettuihin ikäkriteereihin. Jaostossa todettiin, että vaikka ikärajapolitiikalla ei suoraan syrjitty naisia, sillä tuettiin miehistä elämänmallia. Ikärajat olivatkin naisten tut- kijanuran kannalta hyvin ongelmallisia. Vuonna 1994 jaos- to järjesti yhdessä opetusministeriön kanssa *Tutkijanaisena Suomessa* -seminaarin, jossa todettiin Suomesta yhä paljolti puuttuvan aihetta koskeva tutkimus. Sukupuolten tasa-arvoa edistäville yliopistoille ja laitoksille ehdotettiin rahapalkintoa ja yliopistojen tasa-arvoelimille vaadittiin tukea. Valtakunnal- lista palkintoa ei toistaiseksi ole perustettu, mutta esimerkik- si Helsingin yliopisto ryhtyi vuonna 1996 jakamaan Maikki Friberg -palkintoa ansiokkaasta toiminnasta tasa-arvon ja yh- denvertaisuuden edistämiseksi Helsingin yliopistossa.

1990-luvun lopulla jaosto saattoi jo yhdistää voimansa yhä useamman tahon kanssa koulutuksen tasa-arvon edistämis- työssä. Jo aiemmin on mainittu tutkimusjaoston yhteistyö SUNSin kanssa naistutkimuksen kehittämissuunnitelmas- sa, joka sisälsi toimenpide-ehdotuksia sekä opetus-, tiede- ja tasa-arvoviranomaisille että yliopistoille ja korkeakouluille.

⁵¹ Husu ja Raevaara (1991), *Sukupuolten tasa-arvo yliopistoissa ja korkeakouluissa*.

Myös yliopistot alkoivat tukea tasa-arvotyötä. Syksyllä 1996 järjestettiin Tampereella valtakunnallinen yliopistojen tasa-arvoseminaari. Helsingin yliopiston vararehtori Paul Fogelberg kutsuttiin jaoston kokoukseen pitämään alustusta yliopistojen ja korkeakoulujen tasa-arvotyön edistämisestä. Vuonna 1997 Suomen Akatemia ryhtyi kartoittamaan naisten tutkijanurallaan kohtaamia ongelmia 11 vuotta edellisen selvityksen jälkeen. Akatemia pyysi tätä varten tutkimusjaostolta lausuntoa työryhmän muistiosta.

Vuonna 1998 Tutkimusjaosto oli mukana järjestämässä Helsingissä pidettyä kansainvälistä tasa-arvokonferenssia *European Conference on Gender Equality in Higher Education*, joka oli suunnattu yliopistojen tasa-arvotyöstä vastaaville ja muille yliopistojen tasa-arvokysymyksistä kiinnostuneille tutkijoille, opettajille, hallintohenkilökunnalle ja opiskeli-

joille.⁵² Konferenssi aloitti säännöllisen eurooppalaisen yliopistojen tasa-arvokonferenssien sarjan. Vuosituhannen vaihteessa kaikissa Suomen yliopistoissa oli tasa-arvosuunnitelma, mutta niiden laajuus ja toimeenpano vaihtelivat. Yliopistojen tasa-arvotoimikunnat tapasivat kerran vuodessa neuvottelupäivillä. Tutkimusjaosto näki tärkeäksi edelleen tukea toimikuntien valtakunnallista koordinaatiota. Yliopistojen tasa-arvotyö saavutti aiempaa laajempaa huomiota ja tasa-arvotyö otettiin osaksi akateemista elämää. Yliopistojen tasa-arvotyön resursointi on kuitenkin ollut varsin niukkaa ja pitkäjänteisen työn tekeminen siten hankalaa. Vasta vuonna 2000 Helsingin yliopistoon nimitettiin ensimmäinen päätoiminen tasa-arvovastaava – muista yliopistoista sellainen puuttuu edelleen vuonna 2006. Myöskään esimerkiksi Ruotsin kaltaista yliopistojen tasa-arvotyön koordinaatiota ei ole Suomessa järjestetty valtakunnallisella tasolla.⁵³

⁵² Fogelberg et al. (1999), *Hard work in the Academy*.

⁵³ Ks. Husu (2002), "Yliopistot ja sukupuolten tasa-arvo".

Tieteen poluilla - peli

Voittaja on se, joka saapuu ensimmäisenä ruutuun 200, paitsi professorin roivana (Kts. ohjeita ruuduista)

HAET LAITOKSEN VT. ASSISTENTTUURIA!

SIJAISUUS TÄYTETÄÄN!

♂: onnea! Sait homman! Tutkijaminäsi hahmottu pikku hiljaa. Ylim. heitto!

♀: ikävä kyllä miehakkijahti erikoistytöntekijänä ohitessesi! Onneksi hän sai vielä paremman homman ministeriöstä ja sinut valitaankin. Vielä maardainen heitto!

22

25

28

Kesähaat, mormonien isä piffaa hämmähtäen Dyyppäille KUHERRUSKUKAUBEN JÄLKEEN:
♂: lisää tästedes 1 silmälukuusi vaimosi kotitöistä!
♀: vähennä tästedes 1 silmäluvustasi kotivelvollisuuksien takia!

TUTKIMUSSUUNNITELMA LISSARI SEMINAARISSA.
♂: työsi virittää vilkkaan keskustelun. Proffa muistuttaa löytäneensä Sinut jo 3 vuotta sitten! Seminaarin jälkeen Juttutupaan!
♀: tilaisuus on fiasko. Keskustelu puuroutuu. Ikääntynyt jatko-opistelijaa saa loputtoman monblogin mahdollisuuden proffalta... Ihmiset hiipivät pois... On marraskuu...

VALMISTUMINEN. Saat gradusta eximia cum laude approbaturin.

♂: siirry ruutuun 48.
♀: proffa unohti kertoa, että eximia-arvosanalla voi saada työn hyväksytyksi tavalliseen tapaan peliä.

LAITOKSELLA AUKI. SIJAISUUDEN JATKO. Panet paperit sisään!

ONNEA! Sait sijaisuuden. Siirry suoraan Juttutupaan.

♀: Proffa havaitsi ratkautesi. Virka täytettiin järkiperustein. Siirry kotiin tekemään uutta lissarisuunnitelmaa tai vauvanvaatetta! Menetä kaksi heitovuoroa.

ANSIOKAS SEMINAARITYÖ!

♂: Proffa pyytää lahjakkaan tutkijanplahnut erikoistytöntekijäksi. Heitä ylim.
♀: Nuorekas intosi herättää oudon aillahduksen proffasi tukahduttussa viettimäaailmassa! Jarrutat yhden heitovuoron ajan.

3 VUODEN ASSISTENTTUURI LAITOKSELLA ON AUKI. Panet paperit sisään!

LAPSI SYNTYY!

♂: Poikatuli! Hyvä Carl-Gustav! Pojat tarjoavat ylimääräisen heiton!
♀: harkitsitko loppuun asti, Anneli! Jää miettimään sitä kuuden ajaksi.

PELIN ALOITUS. Sukupuolen arvonta.

Arpakuiton silmäluvut 4-6 = olet mies ♂. Ja silmäluvut 1-3 = olet nainen ♀, ja niiden joudut vähentämään kustakin heitovuorosta silmäluvun 2. Saatuaan yhdeksän, jätä paikalle.

PRO
NAI
J
A
T

Tasa-arvopolitiikan ja naistutkimuksen kohtaamispaikka

Tutkimusjaosto on TANEn jaostona osaltaan ollut vaikuttamassa suomalaisen tasa-arvopolitiikan kehitykseen. Jaoston yksi keskeisimpiä tehtäviä on ollut naistutkimustiedon välittäminen tasa-arvopoliittiseen päätöksentekoon. Naistutkimuksella on ollut ratkaisevan tärkeä merkitys suomalaiselle tasa-arvopolitiikalle ja tasa-arvolain säätämiseksi. Tämä yhteys tunnistettiin jo 1980-luvulla: esimerkiksi tasa-arvovaltuutettu Paavo Nikula korosti naistenpäivän puheessaan vuonna 1987 tasa-arvolainsäädännön muuta lainsäädäntöä suurempaa velkaa kriittiselle tutkimustiedolle. Koko ajatus tasa-arvopolitiikasta perustui sille, että tutkimus oli osoittanut yhteiskunnassa vallitsevia puutteita tällä alueella.

Tasa-arvotutkimuksen edistäminen motivoi osallistumaan kokouksiin. Minun käsitykseni koko tasa-arvopolitiikan kehittämismahdollisuuksista oli paljolti kytketty siihen, että se uusi tieto, mitä nais- ja tasa-arvotutkimuksen avulla saadaan, vaikuttaa politiikan kehittymiseen. Jos ei poliittinen kenttä saa sitä uutta tietoa käyttöönsä, silloin pysähtyy.

(Marianne Laxén)

Alkuvuosinaan tutkimusjaosto keskittyi naistutkimuksen aseman parantamiseen ja infrastruktuurin luomiseen, koska ilman perustan luomista tutkimusta oli mahdoton viedä eteenpäin. Tuolloin jaostossa pohdittiin yhteiskunnallisen tasa-arvon edistämistä lähinnä lasten kasvatukseen ja koululaitokseen vaikuttamalla, ja näistä haluttiin saada aikaan myös tutkimusta.

Nyt kun katsoo taaksepäin sitä kaikkea mitä on naistutkimuksessa ja tasa-arvotutkimuksessa tapahtunut, Suomessa ja muualla – jos ei sitä tutkimusta olisi ollut, oltaisiin jossain 1970-luvun asteella edelleenkin. Kyllä tasa-arvopolitiikka on kehittynyt juuri sen tiedon välityksellä, jota me olemme saaneet tutkimuksen kautta.

(Marianne Laxén)

1970-luvulla tasa-arvopolitiikan ja -tutkimuksen voimistuminen johti relevantin tilastotiedon tarpeeseen. TANElla on ollut keskeinen rooli sukupuolen huomioivan tilastoinnin kehittämisessä Suomessa. TANE oli alusta alkaen aloitteellinen naisten ja miesten asemaa kuvaavien tilastojen kokoamisessa.⁵⁴ 1980-luvun puolivälin jälkeen yhteistyö sektoritutkijoiden kanssa suuntasi tutkimusjaoston huomion entistä aktiivisemmin tilastokäytäntöihin. Jos haluttiin saada aikaan hedelmällistä tutkimusta yhteiskunnasta sukupuolinäkökulmasta, tuli sukupuolittain eriteltyä ja sukupuolisensitiivistä tilastointia lisätä. Joitakin nimenomaan sukupuolijakaumiin keskittyviä tilastoja oli saatavilla, kuten esim. väestötilastot, mutta esimerkiksi neljännesvuosittain toteutettavassa palkansaajien ansiotasoindeksissä ei ollut mainintaa sukupuolesta. TANE esittikin Tilastokeskukselle vuonna 1986 sukupuolen ottamista yhdeksi muuttujaksi tilastoihin. Sukupuolen tekeminen näkyväksi tilastoissa on mahdollistanut aikaisempaa täsmällisemmän analyysin mm. naisten ja miesten palkkaerosta ja muista työelämän sukupuolittuneista käytännöistä. TANE on toiminut keskeisenä vaikuttajana sukupuolen merkityksen ymmärtämisessä tilastoinnissa.⁵⁵

1990-luvulla tutkimusjaoston merkitys tasa-arvopolitiikassa korostui entisestään. Vuonna 1996 tutkimusjaosto osallistui hallituksen tasa-arvo-ohjelman valmisteluun. TANE piti tär-

keänä, että sukupuolten tasa-arvoa koskevaa tietoa saataisiin entistä tehokkaammin päättäjille ja tiedon käyttäjille. Tätä varten tuli systematisoida olemassa olevan tilastotiedon raportointia. Tasa-arvo-ohjelman valtavirtaistamisperiaatteen toteuttamiseksi tutkimusjaosto piti tärkeänä sen selvittämistä, miten tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulma on huomioitu julkisin varoin rahoitetussa tutkimuksessa. Jaostossa epäiltiin, että joillakin aloilla, kuten tekniikassa ja luonnontieteissä, sukupuolinäkökulmaa soveltavaa tutkimusta ei juurikaan tehty. Jaoston keskusteluissa nostettiin myös esiin, että esi-

Naistutkimus edistänyt tasa-arvon toteutumista

Tutkimuksella on ollut tasa-arvovaltuutettu Paavo Nikulan mukaan ratkaisevan tärkeä merkitys tasa-arvopolitiikalle ja tasa-arvolain aikaansaamiselle. Naistutkimusta harjoitetaan nykyisin jo useimmilla tieteenaloilla. Aika on kypsä naistutkimuksen saada täysipainoinen hyväksyntä myös tieteen maailmassa, hän sanoi.

Naistutkimus edistänyt tasa-arvon toteutumista.

Lähde: Uusimaa 9.3.1987.

⁵⁴ Veikkola (2002), "Sukupuolten asema tilastoissa".

⁵⁵ Ks. Veikkola (2002), "Sukupuolten asema tilastoissa"; Veikkola (2005), "Sukupuoli ja tilastot"; Tutkimusjaoston kokouspöytäkirjat 1986: "Nairobin asiakirjan haasteet"

Poliitikon rooli oli olla siltana TANEn ja tutkimusmaailman välillä. Poliitikot enemmän kuulolla ja oppimassa – ja tietysti pohdittiin, mitä oli mahdollista viedä eteenpäin resurssien puitteissa. Poliittista näköä tarvittiin. (Marianne Laxén)

merkiksi taloustieteissä vallitsi suuri kuilu valtavirtatieteen ja tasa-arvotietoisien tutkimuksen välillä. Kun sukupuolten erilaisia intressejä tai kokemuksia ei tutkimuksessa huomioida, ei saavutetulla tiedolla myöskään voida edistää tasa-arvon toteutumista.

Suomessa ei ollut aiemmin tarkasteltu sektoritutkimusta tasa-arvonäkökulmasta. Selvityksen pelättiin paisuvan liian suuritöiseksi ja hankalaksi. Jaosto piti asiaa kuitenkin tärkeänä ja päätti teettää suppean selvityksen. Tutkimusjaosto valitsi selvityksen tekoa varten keskuudestaan tukiryhmän, johon kuului jaoston sektoritutkimuslaitosten edustajia. Hanna Takalan vuonna 1997 tekemästä selvityksestä ilmeni, kuinka suuri osuus sektoritutkimuksesta käsitteli sukupuolten tasa-arvoa tai naisten ja miesten asemaa sekä millaista tasa-arvo-, nais- tai miestutkimusta sektoritutkimuksen parissa oli tehty. Selvitystä varten tehtiin kysely ministeriöille, valtion laitoksille ja virastoille sekä muille keskeisille sektoritutkimuksen parissa toimiville organisaatioille. Selvityksen tulokset osoittivat sektoritutkimuksen sukupuolisokeuden: vain 5 prosenttia tutkimuksista huomioi sukupuolinäkökulman.⁵⁶

Neuvottelukunta ehdotti hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan myös laajaa tasa-arvobarometriä, joka ”kovan tilastotiedon” lisäksi kartoittaisi suomalaisten asenteita ja kokemuksia tasa-arvosta. Tarkoitus oli täydentää Tilastokeskuksen tasa-arvotilastojen tietoja ja antaa nopea yleiskuva tasa-arvokehityksen suunnasta. Tutkimusjaostoa pyydettiin pohtimaan barometrin sisältöä jaoston varapuheenjohtaja Heikki Räisäsen alustavan luonnoksen pohjalta. Tutkimusjaosto kokosi keskuudestaan työryhmän viemään asiaa eteenpäin. Tasa-arvobarometri toteutettiin yhdessä Tilastokeskuksen kanssa ja ensimmäinen barometri julkaistiin syksyllä 1998. Barometri on julkaistu tämän jälkeen vuosina 2001 ja 2004.⁵⁷ Matti Vanhasen hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa 2004–2007 sukupuolten tasa-arvon toteutumista on seurattava tasa-arvobarometrillä. Tasa-arvobarometrillä selvitetään naisten ja miesten näkemyksiä, asenteita ja omakohtaisia kokemuksia sukupuolten tasa-arvosta. Sisältöinä barometrissa ovat sukupuolten välinen työnjako, työelämän ja perheen yhteensovittaminen, valtasuhteet ja yhteiskuntaa koskevat arviot

Naistutkimus on uutena tutkimusalueena tarvinnut poliitikkoja, jotta saataisiin rahaa sinne. Siinä mielessä intressilinkki on syntynyt molempiin suuntiin. Naistutkimukselle on alkuaikoina ollut hyötyä siitä, että sillä on ollut hyvät suhteet poliitikkoihin. (Marianne Laxén)

⁵⁶ Esimerkiksi ministeriöissä tehdystä tutkimuksesta tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulma huomioitiin useimmin sosiaali- ja terveysministeriössä, jossa 11,35 prosenttia tutkimusrahoituksesta käytettiin sukupuolen huomioon ottavaan tutkimukseen – tämä myös nosti eri ministeriöiden keskiarvoa. Toiseksi useimmin sukupuoli huomioitiin opetusministeriössä: 3,64 prosentin rahoitusosuudella. Työ- ja valtionvarainministeriöitä lukuunottamatta loput ministeriöt rahoittivat tasa-arvo- ja sukupuolinäkökulman huomioivaa tutkimusta alle 1 prosentin kaikista tutkimukseen suunnatuista varoista. Takala (1998), Tasa-arvonäkökulma julkishallinnon tutkimuksessa.

⁵⁷ Melkas (2004), Tasa-arvobarometri 2004; Melkas (2001) Tasa-arvobarometri 2001; Melkas (1998), Tasa-arvobarometri 1998.

ja asenteet. Barometri on herättänyt positiivista huomiota myös kansainvälisesti ja ainakin Bosnia-Hertzegevinassa on kehitetty vastaava barometri suomalaisen esikuvan pohjalta.

TANEn tutkimusjaosto on vuosien mittaan toiminut tasa-arvopolitiikan ja -tutkimuksen yhdyssiteenä ja kohtaamispaikkana. Yhteistyö toimi pienemmässä muodossa jo jaoston omassa kokoonpanossa, mihin kuului yliopistotutkijoiden lisäksi sektoritutkimuksen parissa toimivia jäseniä sekä poliitikkoja. TANEn parlamentaarisuus mahdollisti asiantuntijoiden ja tutkijoiden osallistumisen tasa-arvopolitiikan muotoiluun. Toisaalta jaosto avasi myös keskustelukanavia tiede- ja opetushallintoon opetusministeriön ja Suomen Akatemian edustajien kautta. Monet jaoston poliitiko- tai virkamiesjäsenet taas kokivat oppineensa paljon naistutkijoilta.

Kun vertaa moniin muihin maihin, niin meillä on saavutettu nämä asiat, jotka on saavutettu, hyvässä yhteisymmärryksessä. Ei ole ollut mitään jyrkkiä vastakainasetteluja [...] että on kova kovaa vasten. Kehitys on tapahtunut hitaasti, mutta yleinen sitoutuminen ja konsensus on aika laajaa Suomessa. (Heidi Kuusi)

TANEn puolella poliitikot arvostivat sitä, että olivat saaneet "professorsrundan" mukaan pohtimaan asioita. Ja tutkijoille taas ei välttämättä ole kovin yksinkertaista luoda yhteyksiä poliitikoihin. Jaosto tarjosi kanavan myös siihen. (Liisa Husu)

Naistutkimuksen veturi ja viestinviejä

TANEn tutkimusjaosto syntyi 1980-luvun alussa vastaamaan tiettyyn tarpeeseen: puhaltamaan tulta Suomessa vielä aluillaan olevan tutkimussuuntauksen alle. Tarpeeseen oli havahduttu sekä tiedemaailmassa että tutkimustietoa kaipaavan tasa-arvopolitiikan parissa. Suomen Akatemia ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta käynnistivät yhteistyössä naistutkimuksen koordinoitua työtä, ja alan huippuasiantuntijoista koostunut tutkimusjaosto perustettiin ideoimaan uuden tutkimusalan tulevaisuutta ja edesauttamaan sen vakiintumista.

Asiantuntijoiden saaminen mukaan jaostotyöskentelyyn ei ollut vaikeaa: naistutkimuksesta kiinnostuneet tutkijat ryhtyivät mielihyvin parantamaan yhteistyössä alan edellytyksiä. Tutkimusjaoston entiset jäsenet korostavat yhteisten tavoitteiden eteen työskentelyä ja jaostossa vallinnutta hyvää yhteishenkeä. Yhdessä tekemisen henki näkyy myös jaoston pöytäkirjoissa esimerkiksi jäsenten osallistumisaktiivisuutena. Kokoukset koettiin ilmeisen tärkeiksi, sillä alansa asiantuntijat matkustivat jaoston kokouksiin eri puolilta Suomea ”pullapalkalla”. Jaostotyötä myös arvostettiin. Eräs entinen jäsen totesi kokeneensa hyvin kunniakkaaksi mahdollisuuden työskennellä tutkimusjaoston kaltaisen asiantuntijajoukon jäsenenä.

Monet entiset jaoston jäsenet korostavat uudistushenkisyyttä motivoivana tekijänä jaoston toiminnassa. Jaoston toimijoita ovat yhdistäneet ja motivoineet tavoitteet naistutkimuksen edistämisessä – niin tutkimuksen, opetuksen kuin naistutkimustiedon välittämisen osalta. Tutkimusjaoston jäsenten aitoa sitoutumista kuvastaa seuraava esimerkki: Naistutkimustiedotteen muututtua maksulliseksi (70 mk/vuosi) vuonna 1993 kaikki jaoston kokouksessa läsnä olleet lupau-

tuivat kustantamaan yhden tiedotteen lahjatilauksena baltialaisille yliopistoille ja tutkijoille.

Naistutkimuksen vakiinnuttaessa asemiaan Suomessa tutkimusjaosto on jatkanut työtään sen aseman parantamiseksi ja tutkimuksen suuntaamiseksi uusille urille. Jaosto on luodanut yhteiskunnan ja tutkimuksen eri osa-alueilta kantautuvia heikkoja signaaleja tutkimustarpeista ja nostanut esiin tutkimuksen aukkokohtia. Osa jaoston toimijoista korostaa myös jaoston laajaa roolia sukupuoli- ja miestutkimuksenkin kentällä. Tutkimusjaosto on tässä työssään ollut usein aikaansa edellä. Miestutkimukselliseen näkökulmaan jaosto tarttui jo 1980-luvun alkupuolella, jolloin koko tutkimussuuntaukselle ei vielä Suomessa ollut nimeä. Myös lesbo- ja homotutkimus omaksuttiin tutkimusjaostossa naistutkimuksen osaksi varhain: ensimmäinen suomalainen lesbotutkimusmonografia julkaistiin 1980-luvun lopulla nimenomaan TANEn toimesta. Monesti TANEn esittämät uudistukset ovat toteutuneet vuosia – jopa vuosikymmeniä – myöhemmin. Esimerkiksi sukupuolittuneen väkivallan tutkimusohjelman aikaansaamiseksi TANEn tutkimusjaosto teki töitä lähes kymmenen vuotta, kunnes hanke toteutettiin Suomen Akatemiassa suppeammassa muodossa. Jaoston työ onkin kantanut hedelmää usein pitkällä aikajänteellä. Tämä on vaatinut sinnikästä asioiden esillä pitämistä ja paljon työtä – sekä kärsivällisyyttä jatkaa vastoin käymisten jälkeen. Hitaasti saavutetut voitot ovat auttaneet osaltaan työhuumorin ja optimismin säilyttämisessä.

Suomalaisen naistutkimuksen myöhäisestä alusta huolimatta TANEn tutkimusjaosto on monessa asiassa toiminut edelläkävijänä myös kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna. Jaosto nosti yhdeksi painopisteekseen naiset ja tekniikka-teeman jo 1980-luvun puolivälissä. Euroopan unionissa on aiheen tärkeyteen havahduttu vasta viime vuosina, ja uusimmat EU:n naiset ja tiede -linjaukset korostavat nimenomaan tekniikkateemaa. Tutkimusjaoston ideoiman tasa-arvobarometrin merkitys on sen toteuduttua tunnustettu laajalti ja se on saanut kansainvälistäkin huomiota. Jaoston voidaan kat-

soa vastanneen erinomaisesti tehtävänsä yhteiskunnallisen tutkimustarpeen kartoittajana. Sillä että tiettyjen tutkimusongelmien esiin nostamiseksi on Suomessa alettu työskennellä jo varhain, on epäilemättä ollut merkityksensä sille, että aiheiden tärkeys on myöhemmin tunnustettu.

Tutkimusjaosto on toiminut monenlaisena kohtaustapaikkana. Alkuaikoinaan jaosto tarjosi väylän naistutkimuksesta kiinnostuneille tutkijoille keskustella, verkottua ja suunnitella tulevaa tutkimusta. 1980-luvun alussa tutkijoilla ei ollut käytössään nykyisenkaltaisia tiedonvälitysmedioita, joten kokouksissa tapaaminen oli myös yksi tärkeä verkostoitumisen väylä. Tutkimusjaoston sihteeri toimi valtakunnallisena naistutkimuskoordinaattorina, joka sekä kokosi yhteen suomalaista naistutkimusta että koordinoi tutkimusta ja yhteyksiä tutkimuksen ja hallinnon välillä. Koordinaattori piti myös aktiivisesti yllä kansainvälisiä yhteyksiä, aluksi erityisesti Pohjoismaihin ja 1990-luvun alusta lähtien yhä enemmän muualle Eurooppaan. Tutkimusjaosto onkin koordinaattorin ohella toiminut suomalaisen naistutkimuksen yhtenä tärkeänä linkkinä alan kansainväliseen kenttään.

Jaoston kautta ovat toisensa kohdanneet myös valtionhallinnon tasa-arvotyö ja nais- ja tasa-arvotutkimus. TANEn toiminnan ydinaluetta on ollut vuoropuhelun luominen tutkimuksen ja sen käyttäjien välille. Tavoite on tiivistynyt TANEn korkeatasoisissa tutkimusseminaareissa, jotka ovat saavuttaneet akateemisia piirejä laajempaa kiinnostusta. Tämä yhteensaattajan rooli näkyy myös jaoston omissa kokouksissa, joissa naistutkimuksen asiantuntijat ja poliitikot ovat tehneet

Naistutkimus on kuin siivous – se huomataan vasta kun se puuttuu. (Aili Nenola, jaoston kokous 5/96)

konkreetista yhteistyötä. Kuten jaoston entinen jäsen korostaa, ilman naistutkimuksen tarjoamaa tietoa ei suomalainen tasa-arvopolitiikka olisi mennyt eteenpäin. Toinen jaoston ulkomailla toiminut jäsen huomauttaa, että muualla saattaa yhä juuttua perustelemaan asioita, jotka suomalaisessa tasa-arvopolitiikassa tunnustettiin jo 1980-luvulla. Tässä on tutkimusjaostolla ollut oma roolinsa yhdyslinkkinä poliittisiin päättäjiin.

Nykyään tuntuu siltä, että joillekin [kansainvälisesti] tämä on edelleen uudentyypinen ajattelutapa, että täytyy heitä vakuuttaa, että tässä on jotain mitä tulisi tehdä. Monille se on ahaa-elämys, kun taas me kävimme tämän läpi jo aikaisemmin. Vaikka en sano, että täällä ollaan hoidettu kaikki niin kuin olisi pitänyt hoitaa, niin [Suomessa] ollaan sen verran edistytty, ettei enää aivan perusasioiden kanssa jouduta tekemään töitä. Nyt voidaan kohdentaa työ joihinkin tiettyihin [kysymyksiin, jotka tarvitsevat huomiota]. (Heidi Kuusi)

Tutkimusjaosto toimi tiiviissä yhteistyössä muiden naistutkimusta edistävien tahojen kanssa ja naistutkimuksen institutionalisoitumisen myötä jakoi tehtäväkenttäänsä mm. uusien naistutkimuslaitosten kanssa. Tutkimusjaoston yhteen sitova rooli onkin muuttunut koko ajan kehittyvän tilanteen myötä. 1990-luvun alkupuolella naistutkimuksen sähköpostilista helpotti koordinaattorin työtä ja lievensi jaostokokousten roolia tiedonvälityksessä. Tutkijoilla alkoi olla omia keskinäisiä verkostojaan, ja monissa yliopistoissa oli oma naistutkimusyksikkö koordinoimassa tutkimusta, joskin valtaosa naistutkimuksesta tehdään naistutkimusyksikköjen ulkopuolella ainelaitoksilla. Naistutkimuksen tietopalvelun merkitys muuttui myös tekniikan kehityksessä. Internet on nopeuttanut ja helpottanut tiedonkulkua ja tiedon saatavuutta. Monia naistutkimusjulkaisuja ja ajankohtaisia asioita on helppo seurata verkossa. Naistutkimushankkeita kokoava, laaja Minna-portaali on uusin naistutkimustiedon ja tutkijoiden kohtaustapaikka.

Yksi tutkimusjaoston tärkeä aikaansaannos on ollut naistutkimuksen professuurien käynnistyminen opetusministeriön määrärahalta. Työssä naistutkimuksen vakiinnuttamiseksi oppialana jaosto oli tiiviisti mukana alusta alkaen, kun naistutkimuksen perusopintoja ryhdyttiin 1980-luvulla konkreettisesti suunnittelemaan. Naistutkimuksen opetuksessa voittoja saavutettiin askel askeleelta, rahoituksesta taistellen. Monille tutkimusjaoston jäsenille naistutkimusprofessuurien saaminen on painunut mieleen suurena saavutuksena. Tutkimusjaosto oli vuosien mittaan tavannut opetusministeriä, laatinut selvityksiä naistutkimuksen tilasta eri yliopistoissa ja järjestänyt tiedotustilaisuuden eduskunnassa yhdessä SUNSin kanssa. Kun eduskunta myönsi korvaamattoman määrärahan naistutkimuksen opetukseen vuonna 1991, oli tämä myös tutkimusjaostolle palkinto pitkäaikaisesta työstä. Myöhemmin tutkimusjaostolla oli korvaamaton merkitys naistutkimuksen tohtorikouluohjelman läpi saamisessa.

Tutkimusjaosto ei saavutuksistaan huolimatta ole ollut naistutkijoiden sampo, vaan monista hankkeista on myös resurssien puutteesta jouduttu luopumaan. Resurssien ja rahoituksen saamiseksi on kamppailtu jatkuvasti. Julkisuutta asialle saatiin 1990-luvun taitteessa, kun naistutkimukselle tihkuneista "neularahoista" kirjoitettiin Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa. Nais- ja tasa-arvotutkimus sekä huomion kiinnittäminen yliopistojen tasa-arvoon ovat alusta alkaen törmänneet niin kielteisiin kuin hyväntahtoisesti vähätteleviinkin asenteisiin. Myös piiloiset asenteet ovat ohjanneet rahoitusta kerta toisensa jälkeen muualle ja vaikeuttaneet naistutkimushankkeiden perustamista. Jaosto on vuosien mittaan väentänyt kättä ajamistaan asioista, paitsi rahoittajatahojen ja päättäjien kanssa, myös julkisessa keskustelussa. Toimittajien intohimoja ovat lehtien sivuilla herättäneet niin vaatimus naisten määrän lisäämisestä tieteellisissä toimikunnissa, aliedustetun sukupuolen lievä suosinta yliopistojen virantäytöissä kuin esimerkiksi Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan naisistuminen.

Asenteita ei ole muutettu hetkessä. Uudenlaisen tutkimuksen edistämisen ja vanhojen hierarkioiden muuttamiseksi tehdyn työn tulokset näkyvät vasta vuosien kuluttua. Jaosto on vuosien mittaan tarttunut ajankohtaisiin kysymyksiin ja ponnistellut kulloinkin tärkeiksi koettujen ongelmien ratkaisemiseksi. Tutkimusjaosto ei ole kuitenkaan eksynyt tavoitteiden ja työn tarpeen paljouteen, vaikka näin olisi helposti voinut käydä. Jaosto on kohdistanut katseensa tutkimuksen edistämiseen nimenomaan tärkeinä pidetyillä, mutta valtavirrassa marginaalisiksi määritellyillä alueilla. Se on tehnyt työtä niiden asioiden parissa, jotka ovat kaivanneet vetoapua, ja joita mikään muu taho ei ole ollut edistämässä. Tutkimusjaoston historiassa korostuu sen merkitys eteenpäin suuntaavana voimana: jaosto on mukauttanut tavoitteitaan ja työtapojaan kulloiseenkin tilanteeseen sopiviksi. Jo saavutetut varat ja virat ovat vuosien mittaan poikineet lisää tutkimusta edistäviä tahoja, ja jaosto on saattanut suunnata omissa työssään eteenpäin.

2000-luvun alussa tutkimusjaosto on edelleen samankaltaisten haasteiden edessä, mutta erilaisessa ympäristössä kuin aloittaessaan toimintansa. Työsarkaa on yhä riittämiin. Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmaan kirjattu sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tarvitsee toteutuakseen tutkimustietoa. Naistutkimuksen aseman vakiinnuttaminen korkeakouluissa on edelleen vaatinut huomiota; professuurien vakinaistaminen on kesken, ja esimerkiksi Oulun yliopistossa professuurista luovuttiin. 2000-luvun alussa tutkimusjaosto on mm. ponnistellut pääaineaseman myöntämiseksi naistutkimukselle. Toteutettu tasa-arvoviranomaisten orga-

nisaatiouudistus vähensi TANEn resursseja. Muutosten keskellä monet olivat huolissaan elintärkeän yhteyden katkaisesta tasa-arvopolitiikan ja -tutkimuksen välillä. TANE on korostanut tutkimusjaoston roolia tutkimustiedon välittäjänä. Jaoston asiantuntemusta on hyödynnetty mm. suomalaisen tasa-arvon arvioinnin suunnittelussa ja tasa-arvopolitiikan oppikirjan tuottamisessa. Tutkimusjaosto on suunnannut huomiotaan tasa-arvon valtavirtaistamistavoitteita tukeviin näkökulmiin, kuten sukupuolitietoiseen budjetointiin sekä alueelliseen tasa-arvoon ja kuntien työhön.

Hyvinvointivaltio on muuttunut ja sukupuolten välille on kehittynyt uusia syrjiviä rakenteita mm. nuorten naisten pätkätöiden muodossa. Samalla jo aiemmin esiin nousseet tasa-arvon haasteet ovat saaneet uusia piirteitä. Työn ja perheen yhteensovittaminen ei kilpailuyhteiskunnassa ole ainakaan helpottunut, ja vanhempainvapaiden kustannukset kaatuvat edelleen naisvaltaisten alojen maksettavaksi. Tutkimusjaoston entinen jäsen Vappu Taipale huomauttaakin suurten kysymysten olevan jokaisen sukupolven uudelleen ratkaistavana:

Valmiita vastauksia ei anna politiikka, joka on luonut oikeuden päivähoitoon, eikä tiede, joka antaa naisesta kokonaan toisenlaisen kuvan kuin vuosikymmeniä sitten, ei media, joka markkinoi milloin minkäkinlaista naisen kuvaa, eivätkä taloudelliset suhdanteet, jotka mielellään ohjaavat naisten käyttäytymistä työvoimareservinä. Ihmisten omat kysymykset vaativat ehkä kuitenkin oma-kohtaiset vastaukset. Niitä varten on tärkeää, että naistutkimus on vakiintunut.

Lähteet

A. ARKISTOMATERIAALI

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan arkisto

Naistutkimustiedote 1981–2002

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toitoimintakatsaukset 1995–2003. Vuoteen 1998: Tasa-arvo julkaisuja, vuodesta 2002: TANE-julkaisuja.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan vuosikertomukset 1987–1994. Vuoteen 1993: Tasa-arvo julkaisuja sarja B: Tiedotteita, vuodesta 1994: Tasa-arvo julkaisuja.

Tasa-arvoa ja naistutkimusta koskeva lehtileikekokoelma vuosilta 1972–1992

Tutkimusjaoston esityslistat ja kokouspöytäkirjat liitteineen 1981–2006

Tutkimuskoordinaattorin kirjeenvaihto

Naistutkimussähköpostilistan arkisto

<https://listserv.uta.fi/archives/naistutkimus.html>

B. KIRJALLISUUS

Ekbohm, Myrika, *Kvinnoforskning i humanistiska vetenskaper. Rapport från det svensk-finländska forskarseminariet i Hanahollmen 5–6.11.1983*. Naistutkimusmonisteita 3/1985.

European Commission, *Women and Science. Excellence and Innovation: Gender Equality in Science*. Commission Staff Working Document 11.3.2005.

Fogelberg et al (ed.), *Hard Work in the Academy*. Yliopistopaino, Helsinki 1999.

Grönroos, Maria, *Tasa-arvon tietopalvelu Suomeen – informaatio- ja dokumentaatiotoiminnan selvityshenkilön raportti*. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2005:13, Helsinki 2005.

Hapuli, Ritva, *Naisia rakastavat naiset. Lesbolaisuuden ja siihen liittyneenä homoseksuaalisuuden määrittäminen Euroopassa vuosien 1880–1930 välisenä aikana*, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Naistutkimusraportteja 1/1989.

Hassi, Satu, *Naiset ja tekniikka*. Selvitys Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan seminaarille Naiset, tekniikka ja luonnontieteet 26.–27.9.1986 Helsingissä.

Holli, Anne Maria, "Suomalainen tasa-arvopolitiikka vertailevan tutkimuksen valossa". Teoksessa: *Tasa-arvopolitiikan haasteet* Holli, Saarikoski ja Sana (toim.). WSOY, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.

Husu, Liisa ja Honkasalo, Marja-Liisa (toim.), *Työ, nainen ja tutkimus*. Seminaari raportti Tvärminnestä 20.–22.10.1983. Valtioneuvoston kanslian monisteita 1/1984.

Husu, Liisa ja Raevaara, Eeva (toim.), *Sukupuolten tasa-arvo yliopistoissa ja korkeakouluissa*. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan esitteitä 1/1991.

Husu, Liisa ja Raevaara, Eeva, "Research on women from Finland". *CEDAW convention. Second periodic report by Finland*. Publications of Ministry of Foreign Affairs 4, 1994.

Husu, Liisa, "Tasa-arvoasiain neuvottelukunta naistutkimuksen asialla". *Naistutkimus – Kvinnoforskning* 4/1998.

Husu, Liisa, "Yliopistot ja sukupuolten tasa-arvo". Teoksessa: *Tasa-arvopolitiikan haasteet*. Holli, Saarikoski ja Sana (toim.). WSOY, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.

Husu, Liisa, "Suomen Akatemia ja naistutkimuksen nousu". Teoksessa: *Suomen Akatemian historia II. 1970–1988*. Yhteiskunta ja tutkimus. Maritta Pohls (toim.). Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 981:2. Helsinki 2005.

Härkönen, Mirja, *Naisia, asiakirjoja, arkistoja: Suomen naishistorian arkistolähteitä*. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki 1993.

Juvonen, Tuula, *Sukupuoli ja halu Hilda Käkikosken kirjeenvaihdossa ja päiväkirjoissa*.
Naistutkimusraportteja 1/1994.

Keskinen, Suvi, *Väkivaltainen avioliitto naisten omaelämäkertoissa*,
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta,
Naistutkimusraportteja 3/1996.

Korhonen, Anja (toim.), *Naisten asemaan liittyvää suomalaista ja Suomessa ilmestynyttä kirjallisuutta vuosilta 1981–1982*,
Jyväskylän yliopiston kirjaston bibliografioita 7, Jyväskylä 1984.

Korhonen, Anja (toim.), *Naisten asemaan liittyvää suomalaista ja Suomessa ilmestynyttä kirjallisuutta vuodelta 1983*,
Jyväskylän yliopiston kirjaston bibliografioita, Jyväskylä 1986.

Korppi-Tommola, Aura,
"Naisliikkeen ja naishistorian vuorovaikutus".
Tieteessä tapahtuu 2, 2004.

Koski-Jännes, Anja ja Honkasalo, Marja-Liisa, "Tutkijanainen, ura ja tiedeyhteisö".
"Pyöreän pöydän keskustelu naistutkijoiden asemaa koskevasta mietinnöstä", keskustelijoina Salme Ahlström, Auli Hakulinen, Elina Hemminki, Marja-Liisa Honkasalo, Anja Koski-Jännes, Veronica Stolte-Heiskanen ja Terttu Luukkonen-Gronow. "Tieteen poluilla -peli".
Tiede & Edistys 3/1983, s. 44–51.

Kuosmanen, Paula, *Äitien ja lesbojen arkipäivän tilanteita, performatiivis-diskursiivinen tarkastelu*.
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta,
Naistutkimusraportteja 1/2000.

Lehtonen, Jukka (toim.), *Homo Fennicus – miesten homo- ja biseksuaalisuus muutoksessa*.
Naistutkimusraportteja 1/1999.

Melkas, Tuula, *Tasa-arvobarometri 1998*.
Tilastokeskus ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Elinolot 1998:1,
Sukupuolten tasa-arvo, SVT.

Melkas, Tuula, *Tasa-arvobarometri 2001*.
Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tasa-arvojulkaisuja 2001:9 ja
Tilastokeskuksen Elinolot 2001:1,
Sukupuolten tasa-arvo, SVT.

Melkas, Tuula, *Tasa-arvobarometri 2004*.
Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:20.

Miestä päin – keskustelua miestutkimuksesta.
Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan monisteita 7/1986.

Nainen ja lääketiede -seminaarin raportti. 25.–26.1982 pidetyn seminaarin alustukset, valtioneuvoston kanslian monisteita 1/1982.

Naisten tutkijanuran ongelmat ja esteet -seurantaryhmän muistio, opetusministeriön työryhmämuistioita 1986:32.

Naistutkimus 2000. Naistutkimuksen valtakunnallinen kehittämissuunnitelma.
Naistutkimusraportteja 2/1996.

Nenola, Aili, "Suomalainen naistutkimus".
Teoksessa: *Suomalainen nainen*.
Satu Apo et al., Keuruu 1999.

Nordgren, Nina,
"Organisationer för kvinnliga forskare i Finland".
Organisering av jämställdhets-/kvinnoforskning i Norden.
Konferensrapport.
Rapport från Nordiska Ministerrådets konferens den 8–10 november 1983.
Nordiska Ministerråd 1984.

Peura, Inkeri ja Lappalainen-Happonen, Sirkka-Liisa (toim.), *Naisten asemaan liittyvää suomalaista kirjallisuutta vuosilta 1967–1980* Jyväskylän yliopiston kirjaston bibliografioita 5,
Jyväskylä 1984.

Richter, Werner; Hogeweg de Hart Huberta & Kiuzadjan, Liparit (eds.), *The Changing Role of Women in Society. A documentation of current research (1981–1983)*. Berlin: Akademie Verlag 1987.

Richter, Werner; Husu, Liisa & Marks Arnauld (eds.), *The Changing Role of Women in Society. Research Projects in Progress 1984–1987*. Inventories of Social Science Research in Europe. A Vienna Centre Series. Akademie-Verlag Berlin 1989.

Ronkainen, Suvi, *Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa – tutkimuksen katveet valokeilassa*. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Naistutkimusraportteja 2/1998.

Ruotonen, Hillevi (toim.), *Naistutkimus ja naisnäkökulma korkeakouluopetuksessa*. Seminaari 28.–30.8.1986 Kajaanissa. Oulun yliopisto, Kajaanin täydennyskoulutusyksikkö 1987.

Setälä, Päivi et al. (toim.), *Naiskuvista todellisuuteen – tutkimusnäkökulmia naishistoriaan*. Gaudeamus 1984.

Sexual Harassment. Sociological abstracts, 1986. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Tutkimuksia 1/1987.

Siimes, Husu ja Varsa, *Research on Women and Gender from Finland 1980–1995*, 1996.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Naistutkimusraportteja 1/1996.

Sukupuolikiintiöt koulutuksessa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan ehdotukset ja asiaa valmistelleen työryhmän muistio. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan monisteita 4/1986.

Sukupuolinen ahdistelu ja häirintä. Riitta Högbacka, Kansainvälinen katsaus tutkimuksiin, lainsäädäntöön ja sopimuksiin; työryhmä Riitta Högbacka, Irja Kandolin, Elina Haavio-Mannila ja Kaisa Kauppinen-Toropainen, Sukupuolinen ahdistelu ja häirintä työpaikoilla: Suomea koskevia tuotoksia. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Naistutkimusmonisteita 1/1987.

Suomen Akatemian ja Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan naistutkimus-seminaari 18.–19.1.1980 Helsingissä. Valtioneuvoston monisteita 3/1980.

Takala, Hanna, *Tasa-arvonäkökulma julkishallinnon tutkimuksessa*. Naistutkimusraportteja 1/1998.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta – tasa-arvon tiennäyttäjät. Tavoitteita, tuloksia, tuokiokuvia 1972–1997.

Tasa-arvojulkaisut vuosina 1972–1987. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan monisteita 4/1987.

Tiedotustutkimus 2/1988. Helsinki, Tiedotusopillinen yhdistys.

Tiedotustutkimus 4/1987. Helsinki, Tiedotusopillinen yhdistys.

III Nordiska seminarier om medicinsk kvinnoforskning. Hanaholmens kulturcentrum den 13–15 november 1986. Seminarrapport. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan monisteita 3/1987.

Varsa, Hannele (toim.), *Naiset, tekniikka ja luonnontieteet*. Raportti 26.–27.9.1986 pidetystä seminaarista. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan monisteita 8/1986.

Varsa, Hannele, *Sukupuolinen häirintä ja ahdistelu työelämässä. Näkymättömälle nimi*, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Tutkimuksia 1/1993.

Varsa, Hannele, *Sukupuolinen häirintä ja ahdistelu. Taustatietoa. Katsaus lainsäädäntöön, tapauksiin ja niiden käsittelyyn*. Tasa-arvojulkaisuja, Työraportteja 6/1993.

Veikkola, Eeva-Sisko, "Sukupuolten asema tilastoissa". Teoksessa: *Tasa-arvopoliittikan haasteet*. Holli, Saarikoski ja Sana (toim.). WSOY, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.

Veikkola, Eeva-Sisko, "Sukupuoli ja tilastot". Teoksessa: *Tiede, tieto ja sukupuoli*. Husu ja Rolin (toim.), Helsinki 2005.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaoston jäsenet vuosina 1981–2007

1. TUTKIMUSJAOSTO 19.2.1981–

Puheenjohtaja: Jokinen, Aila (kansanedustaja)

Varapuheenjohtaja: Taipale, Ilkka (erikoistutkija)

Sihteeri: Husu, Liisa (VTK)

TANEn jäsen: Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva (kansanedustaja)

Asiantuntijajäsenet:

Haavio-Mannila, Elina (apulaisprofessori)

Hakulinen, Auli (vt. professori)

Helander, Elisabeth (tutkimusjohtaja)

Holopainen, Irma (assistentti)

Huttunen, Jouko (yliassistentti)

Koskinen, Pirkko K. (vt. professori)

Köppä, Tapani (lehtori)

Niemelä, Pirkko (tutkija)

Sinkkonen, Sirkka (professori)

Taipale, Vappu (professori)

2. TUTKIMUSJAOSTO 6.10.1981–

Puheenjohtaja: Jokinen, Aila (kansanedustaja)

Varapuheenjohtaja: Halonen, Tarja (kansanedustaja)

Sihteeri: Husu, Liisa (VTK)

TANEn jäsenet:

Boedeker, Kirsti-Aulikki (FM)

Honkasalo, Marja-Liisa (LL)

Asiantuntijajäsenet:

Haavio-Mannila, Elina (apulaisprofessori)

Hakulinen, Auli (vt. professori)

Helander, Elisabeth (tutkimusjohtaja)

Holopainen, Irma (assistentti)

Huttunen, Jouko (yliassistentti)

Koskinen, Pirkko K. (vt. professori)

Köppä, Tapani (lehtori)

Niemelä, Pirkko (tutkija)

Sinkkonen, Sirkka (professori)

Sysiharju, Anna-Liisa (professori)

Taipale, Vappu (professori)

Kuusi, Heidi (vs. tiedesihteeri, opetusministeriön edustaja
13.1.1982 alkaen)

Ekberg-Piimies, Ulla (esittelijä, opetusministeriön edustaja
2.9.1982 alkaen)

3. TUTKIMUSJAOSTO 16.4.1985–30.4.1987

Puheenjohtaja: Jokinen, Aila (kansanedustaja)

Sihteeri: Husu, Liisa (VTK); vuonna 1986 Varsa, Hannele (VTK)

TANEn jäsenet:

Honkasalo, Marja-Liisa (LL)

Laxén, Marianne (VTK)

Asiantuntijajäsenet:

Hakulinen, Auli (apulaisprofessori, Helsingin yliopisto)

Halonen, Irma Kaarina (YTL, Tampereen yliopisto)

Helander, Elisabeth (tutkimusjohtaja,

Suomen Akatemia)

Hassi, Satu (TkL, Tampereen teknillinen korkeakoulu)

Koskinen, Pirkko K. (professori, Lapin korkeakoulu)

Lindqvist, Martti (apulaisprofessori, Helsingin yliopisto)

Rantalaiho, Liisa (dosentti, Tampereen yliopisto)

Roos, J.P. (apulaisprofessori, Helsingin yliopisto)

Setälä, Päivi (dosentti, Helsingin yliopisto)

Siiskonen, Pirjo (VTL, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos)

Sinkkonen, Sirkka (professori, Kuopion korkeakoulu)

Kuusi, Heidi (opetusministeriön edustaja 1.9.1985 alkaen)

Riska, Elianne (professori, Åbo Akademin naistutkimus-
instituutin edustaja 24.4.1986 alkaen)

4. TUTKIMUSJAOSTO 21.9.1987–30.5.1989

Puheenjohtaja: Laxén, Marianne (pääsihteeri) 1.12.1987 asti

Varapuheenjohtaja: Honkasalo, Antero (TkT)

Sihteeri: Husu, Liisa (VTK); 1.2.1989 alkaen Hurri, Merja (VTK)

TANEn jäsenet:

Molander, Sole (VTL)

Asiantuntijajäsenet:

Allén, Tuovi (VTK, Työväen taloudellinen tutkimuslaitos)

Gyllenberg, Ulrika (tutkija, Valtion teknillinen tutkimuslaitos)

Hakulinen, Auli (vt. professori, Helsingin yliopisto)

Halonen, Irma Kaarina (YTL, Tampereen yliopisto)

Hassi, Satu (TkL, Tampere)

Heiskala, Risto (VTK, Helsingin yliopisto)

Helander, Elisabeth (tutkimusjohtaja, Suomen Akatemia)

Honkasalo, Marja-Liisa (LL, Helsingin yliopisto)

Koskinen, Pirkko K. (Lapin korkeakoulu, 1.1.1988 asti)

Lindqvist, Martti (dosentti, Helsingin yliopisto)

Peltonen, Carita (assistentti, Åbo Akademi)

Rantalaiho, Liisa (dosentti, Tampereen yliopisto)

Setälä, Päivi (vt. professori, Helsingin yliopisto)

Siiskonen, Pirjo (VTL, Helsingin yliopisto)

Sinkkonen, Sirkka (professori, Kuopion yliopisto)

Kuusi, Heidi (esittelijä, opetusministeriön edustaja
29.10.1987 alkaen)

Flemming, Christina (informatiker, Åbo Akademin
naistutkimusinstituutin edustaja 11.11.1987 alkaen)

5. TUTKIMUSJAOSTO 3.11.1989–1992

Puheenjohtaja: Molander, Sole (VTL)

Varapuheenjohtaja: Palmén, Ingeborg (varatuomari)

Sihteeri: Husu, Liisa (VTK); vuonna 1989 Hurri, Merja (VTK)

TANEn jäsenet:

Grönlund, Pirkko (pääsihteeri)

Nurminen, Pekka (vt. assistentti)

Asiantuntijajäsenet:

Allén, Tuovi (VTK, Työväen taloudellinen tutkimuslaitos)

Bergman, Solveig (PM, Åbo Akademi)

Hakulinen, Auli (vt. professori, Helsingin yliopisto)

Halonen, Irma Kaarina (YTL, Tampereen yliopisto)

Hassi, Satu (TkL, Tampereen teknillinen korkeakoulu)

Honkasalo, Marja-Liisa (LT, Helsingin yliopisto)

Kekkonen, Arja (OTK, kilpailuvirasto)

Kosonen, Katri (assistentti, Helsingin yliopisto)

Nenola, Aili (tutkija, Suomen Akatemia, 15.2.1990 alkaen)

Nousiainen, Kevät (OTL, Helsingin yliopisto)

Pietilä, Hilikka (pääsihteeri, Suomen YK-liitto)

Rantalaiho, Liisa (professori, Lapin korkeakoulu)

Ramstedt-Silen, Viveca (PL, Åbo Akademi)

Seppä, Sisko (VTK, eduskunta)

Setälä, Päivi (vt. professori, Helsingin yliopisto)

Siiskonen, Pirjo (VTL, Helsingin yliopisto)

Sinkkonen, Sirkka (professori, Kuopion yliopisto)

Volk, Raija (VTK, Pellervon taloudellinen tutkimuskeskus)

Kutsutut edustajat:

opetusministeriö, korkeakoulu- ja tiedeosasto:

Pulkkinen, Marja (ylitarkastaja)

Suomen Akatemia: Helander, Elisabeth (tutkimusjohtaja)

Åbo Akademin naistutkimusinstituutti: Peltonen, Carita

(assistentti)

6. TUTKIMUSJAOSTO 12.10.1992–1995

Puheenjohtaja: Grönlund, Pirkko (pääsihteeri)

Varapuheenjohtaja: Molander, Sole (VTL)

Sihteeri: Husu, Liisa (VTK); keväällä 1995 Varsa, Hannele (VTK)

TANEn jäsenet:

Partinen, Riitta (SAK)

Poskiparta, Katariina (YTK)

Asiantuntijajäsenet:

Allén, Tuovi (VTK, Työväen taloudellinen tutkimuslaitos)

Hakulinen, Auli (professori, Helsingin yliopisto)

Kuusipalo, Jaana (YTK, Tampereen yliopisto)

Lintilä, Kaisa-Leena, (VTK, sisäasiainministeriö)

Nousiainen, Kevät (OTK, Helsingin yliopisto)

Pietilä, Hilikka (MMK)

Rantalaiho, Liisa (professori, Tampereen yliopisto)

Setälä, Päivi (professori, Helsingin yliopisto, Kristiina-instituutti)

Sinkkonen, Sirkka (professori, Kuopion yliopisto, 1993 asti)

Tolvanen, Arja (opiskelija, Pakilan sairas- ja vanhainkötisäätiö)

Nenola, Aili (vt. professori, Turun yliopisto, 1993 alkaen)

Kutsutut edustajat:

Helsingin yliopisto Kristiina-instituutti: Purra, Pia (FK)

opetusministeriö, korkeakoulu- ja tiedeosasto:

Pulkkinen, Marja (ylitarkastaja)

Pohjoismainen naistutkimuskoordinaattori Bergman, Solveig (PM)

Suomen Akatemia, humanistinen toimikunta:

Kurki, Hannele (suunnittelija)

Tampereen yliopisto naistutkimusyksikkö: Vuorela, Ulla (professori)

Åbo Akademi: Olausson, Maria (FK 3.5.1994 asti), Silius, Harriet

(dosentti, 6.5. 1994 alkaen)

7. TUTKIMUSJAOSTO 31.1.1996–31.5.1998

Puheenjohtaja: Poskiparta, Katariina (YK)

Varapuheenjohtaja: Räisänen, Heikki (valtiotieteen tohtori työministeriö)

Sihteeri: erikoistutkija Husu, Liisa (VTM); 30.3.1997 alkaen erikoistutkija Savunen, Liisa (FT)

TANEn jäsenet:

Konkka, Jyrki (tutkija) 1.4.1997 alkaen

Asiantuntijajäsenet:

Bergman, Solveig (PL, Åbo Akademi)

Fogelberg, Paul (vararehtori, Helsingin yliopisto)

Huttunen, Jouko (lehtori, Jyväskylän yliopisto)

Jokinen, Eeva (YTL, Jyväskylän yliopisto)

Kovalainen, Anne (KTT, Turun kauppakorkeakoulu)

Nenola, Aili (professori, Helsingin yliopisto, Kristiina-instituutti)

Nousiainen, Kevät (OTT, Helsingin yliopisto)

Pietilä, Hilikka (MMK, vapaa kirjoittaja)

Pohjola, Anneli (YT, Lapin yliopisto)

Rantalaaho, Liisa (professori, Tampereen yliopisto)

Siimes, Mika (valtiot. yo)

Sunnari, Vappu (KTK, Oulun yliopisto)

Tiihonen, Arto (tutkija)

Tampereen yliopisto naistutkimuksen professori Gordon, Tuula 1.8.1997 alkaen

Åbo Akademin naistutkimuksen professori (nimitys kesken, sijainen Silius, Harriet)

Kutsutut edustajat:

Kuluttajatutkimuskeskus: Heinonen, Visa (tutkija)

opetusministeriö, korkeakoulu- ja tiedeosasto:

Turunen, Ilkka (ylitarkastaja)

Palkansaajien tutkimuskeskus: Ilmakunnas, Seija (VTL)

Stakes: Heikkilä, Matti (tutkimuspäällikkö)

SUNS: Koivunen, Anu (FL)

Suomen Akatemia: Kurki, Hannele (erikoistutkija)

Tilastokeskus: Veikkola, Eeva-Sisko (suunnittelija)

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus: Koljonen, Kalevi (erikoistutkija)

8. TUTKIMUSJAOSTO 19.1.1999–31.5.2001

Puheenjohtaja: Poskiparta, Katariina (erityisavustaja)

Varapuheenjohtaja: Tihilä, Markku (pääsihteeri)

Sihteeri: 14.2.2000 saakka erikoistutkija Savunen, Liisa (FT); vuonna 2000 erikoistutkija Pakkanen, Johanna (FM)

TANEn jäsenet:

Kiljunen, Marja-Liisa (pääsihteeri)

Takkula, Hannu (kansanedustaja)

Asiantuntijajäsenet:

Gordon, Tuula (naistutkimuksen professori, Tampereen yliopisto)

Hautamäki, Airi (VTT, tutkija, Joensuun yliopisto)

Jokinen, Arto (FM, tutkija, Tampereen yliopisto)

Jokinen, Eeva (professori, Jyväskylän yliopisto)

Kovalainen, Anne (professori, Svenska Handelshögskolan)

Lahelma, Eero (professori, Helsingin yliopisto)

Nousiainen, Kevät (professori, Helsingin yliopisto)

Pietilä, Hilikka (MMM)

Pohjola, Anneli (FT, Lapin yliopisto)

Silius, Harriet (professori, Åbo Akademi)

Tigerstedt, Christoffer (VTM)

Helsingin yliopiston naistutkimuksen professori tai sijainen:

Nykänen, Marja (suunnittelija)

Oulun yliopiston naistutkimuksen professori (virantäyttö kesken), sijainen: Sunnari, Vappu (yliass.)

Turun yliopiston naistutkimuksen professori, Liljeström, Marianne (vs. professori)

Kutsutut edustajat:

Kuluttajatutkimuskeskus: Heinonen, Visa (erikoistutkija)

opetusministeriö, korkeakoulu- ja tiedeosasto: Dammert, Juhani

(ylitarkastaja)

Palkansaajien tutkimuskeskus: Vartiainen, Juhana (VTT)

Stakes: Heikkilä, Matti (tutkimusprofessori)

SUNS: Wager, Maaret (tutkija)

Suomen Akatemia: Parkkari, Tuomas (tiedesihteeri)

Tilastokeskus: Veikkola, Eeva-Sisko (suunnittelija)

9. TUTKIMUSJAOSTO 1.6.2001–31.3.2003

Puheenjohtaja: Paju, Lena (naispoliittinen sihteeri)

Varapuheenjohtaja 12.3.2002 alkaen: Rautelin, Mona (järjestösihteeri)

Sihteeri: 17.12.2001 alkaen Terhi Saarikoski (VTM)

TANEn jäsenet:

Erkkilä, Marja (tasa-arvos sihteeri)

Lintilä, Mika (kansanedustaja)

Rautelin, Mona (järjestösihteeri)

Michelson, Annukka (talouspäälikkö) (12.3.2002 asti)

Tihilä, Markku (filosofian ylioppilas) (12.3.2002 alkaen)

Hemmilä, Pertti (kansanedustaja) (12.3.2002 alkaen)

Asiantuntijajäsenet:

Gordon, Tuula (PhD, dosentti, Tampereen yliopisto)

Heiskala, Risto (professori, Helsingin yliopisto)

Hertell, Sirpa (kansanedustajan avustaja, Naisjärjestöjen Keskusliitto)

Jokinen, Eeva (lehtori, Jyväskylän yliopisto)

Kailo, Kaarina (dosentti, Oulun yliopisto)

Kekki, Lasse (assistentti, Turun yliopisto)

Komulainen, Katri (PsT, dosentti, yliassistentti, Joensuun yliopisto)

Kovalainen, Anne (professori, Svenska Handelshögskolan)

Liljeström, Marianne (professori, Turun yliopisto)

Nousiainen, Kevät (professori, Helsingin yliopisto)

Pietilä, Hilikka (MMM, vapaa tietokirjailija, tutkija, kunniajäsen, kansalaisjärj.)

Silius, Harriet (professori, Åbo Akademi)

Tigerstedt, Christoffer (erikoistutkija, Stakes)

Tiihonen, Arto (FT, toimialapäällikkö, Jyväskylän yliopisto)

Torkkeli, Markus (Mannerheimin Lastensuojeluliitto)

Kutsutut edustajat:

Kristiina-instituutti: Purra, Pia (FM, suunnittelija)

Lapin yliopisto: Perttula, Juha (professori)

Suomen Akatemia: Kolu, Timo (erikoistutkija)

SUNS: Tuomaala, Saara (FT)

Tilastokeskus: Pulkkinen, Pia (suunnittelija)

10. TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISJAOSTO 18.11.2003–2007

Puheenjohtaja: Molander, Sole (VTL)

Varapuheenjohtaja: Paju, Lena (naispoliittinen sihteeri)

Sihteeri: kesä 2006 asti Jauhola, Marjaana (YTM);

syksy 2006 alkaen Ojanperä, Päivi (valtiot. yo)

TANEn jäsenet:

Laturi, Panu (VTM) kesä 2005 asti

Rimpiläinen, Raija (pääsihteeri) kesä 2006 asti; syksy 2006 alkaen

Vuohelainen, Merja (pääsihteeri)

Riski, Taina (pääsihteeri) kesä 2005 asti; syksy 2005 alkaen

Auvinen, Tanja (pääsihteeri)

Asiantuntijajäsenet:

Helsingin yliopisto, Kristiina-instituutti: Saarikangas, Kirsi (professori)

Jyväskylän yliopisto, Naistutkimus: Pulkkinen, Tuija (professori)

Lapin yliopisto, Naistutkimus: Mäkiranta, Mari (TaM, assistentti);

keväät 2006 alkaen Naskali, Päivi (professori)

Stakes: Tigerstedt, Christoffer (erikoistutkija)

Opetusministeriö: Kuusi, Heidi (opetusneuvos)

SUNS: Korvajärvi, Päivi (professori); sijainen syksy 2005–kesä 2006

Vehviläinen, Marja (vs. professori)

Tilastokeskus: Pulkkinen, Pia (suunnittelija); kesä 2005 alkaen

Pietiläinen, Marjut (suunnittelija)

Turun yliopisto, Naistutkimuskeskus: Liljeström, Marianne

(professori); sijainen syksyllä 2004 Palin, Tutta (FT, dosentti)

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaoston jäseniä vuosilta 1981–2006

Auli Hakulinen

Irma K. Halonen

Matti Heikkilä

Jouko Huttunen

Arto Jokinen

Eeva Jokinen

Kaarina Kailo

Jyrki Konkka

Kuva: Erkki Karén

Päivi Korvajärvi

Pirkko K. Koskinen

Eeva Kuuskoski

Kuva: Turun YO, viestintä

Marianne Liljeström

Kuva: Arto Liiti

Päivi Naskali

Aili Nenola

Kevät Nousiainen

Tuomas Parkkari

Carita Peltonen

Hilikka Pietilä

Marjut Pietiläinen

Pia Pulkkinen

Tuija Pulkkinen

Pia Purra

Liisa Rantalaiho

Raija Rimpiläinen

Heikki Räisänen

Kirsi Saarikangas

Pirjo Siiskonen

Sirkka Sinkkonen

Anna-Liisa Sysiharju

Vappu Taipale

Arto Tiihonen

Markus Torkkeli

Eeva-Sisko Veikkola

Raija Volk

Maaret Wager

Kuva: Ari Aalto

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaoston järjestämät seminaarit, konferenssit ja muut tilaisuudet

Vuosi	Päivä	Tilaisuuden nimi	Yhteistyötahot
1982	25.–26.1.	<i>Nainen ja lääketiede</i> -seminaari terveydenhuollon ammattiryhmille ja lääketieteen opiskelijoille	
1983	9.3.	Tutkimusjaoston ja tutkijanaisten yhdistysten kontaktikokous	
	20.–22.10	<i>Nainen ja työ</i> -seminaari	Tutkijaseminaari. Yhteistyössä Suomen Akatemian tutkimuksen yhteistyöryhmän Nainen ja työ kanssa
1984	9.3.	Tutkimusjaoston ja tutkijanaisten kontaktikokous	
1986	28.–30.8.	<i>Naistutkimuksen opetus korkeakouluissa</i> -seminaari	
	26.–27.9.	<i>Naiset, tekniikka ja luonnontieteet</i> -seminaari	
	15.–16.11.	<i>Naiset, journalismi ja tiedotustutkimus</i> -seminaari	TANE, Helsingin ja Tampereen yliopisto sekä journalistiliittoja
1987	23.–24.5.	<i>Nainen ja talous</i> -työseminaari	
1989	8.5.	<i>Tulevaisuus tulee – sisko, sinullekin?</i> TANEn sisäinen seminaari	Tutkimusjaosto
	30.3.	Seminaari yliopistojen ja korkeakoulujen tasa-arvotoimikunnille	
	24.5.	Tiedotustilaisuus naistutkimuksen asemasta korkeakouluissa	
	29.11.	<i>Tutkimusjaoston 10-vuotisjuhlaseminaari</i>	

Vuosi	Päivä	Tilaisuuden nimi	Yhteistyötahot
1991	11.1.	<i>Naisten poliittiset strategiat</i> -seminaari politiikan tutkimuksen päivien yhteydessä Turun yliopistolla	
1992	17.–18.2.	<i>NaisSuomi</i> -seminaari	TANE ja SUNS
	10.4.	<i>Naistutkimus korkeakouluopetuksessa</i> -seminaari	TANE ja Tampereen yliopiston naistutkimusyksikkö
1993	8.3.	Ministeri Rehnin kansainvälisen naistenpäivän aamukahvitilaisuus, aiheena naistutkimus	
1994	18.4.	<i>Tutkijanaisena Suomessa</i> -seminaari	Yhteistyössä opetusministeriön kanssa
1995	30.–31.1.	<i>NaisSuomi 2</i> -seminaari	
	30.3.	<i>Naistutkimuksen opetus korkeakouluissa</i> -seminaari	Yhteistyössä Åbo Akademin kanssa
1996	6.9.	TANEn ja kansainvälisten miestutkijoiden tapaaminen	TANEn miesjaosto ja tutkimusjaosto
	9.12.	<i>Naistutkimusmaraton</i>	Yhteistyössä Helsingin yliopiston Kristiina-instituutin ja tasa-arvotoimikunnan kanssa
1997	20.10.	<i>Nais- ja miestutkimus Baltian maissa</i> -keskustelutilaisuus	TANE, Helsingin yliopiston tasa-arvotoimikunta ja Kristiina-instituutti
	24.–25.11.	<i>Väkivaltaseminaari</i>	TANEn väkivaltajaosto ja tutkimusjaosto
1998	30.8.–1.9.	<i>European Conference on Gender Equality in Higher Education</i>	Kansainvälinen tasa-arvokonferenssi, järjestäjänä Helsingin yliopisto, TANE ja sen tutkimusjaosto yhtenä yhteistyötahona

Vuosi	Päivä	Tilaisuuden nimi	Yhteistyötahot
2000	25.5.	<i>Naistutkimus 2000 – saavutuksia ja näköaloja</i>	TANE ja SUNS
2002	4.1.	<i>Miesten kulttuurit ja verkostot</i> -miestutkimusseminaari	TANEn miesjaosto ja tutkimusjaosto
2004	22.9.	<i>Kuntavaalit ja tasa-arvo</i> , toimittajille järjestetty taustatilaisuus	Naisjärjestöt yhteistyössä – Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry, Suomen Kuntaliitto
2005	28.9.	<i>Unelmien kaupunki – tasa-arvosta totta!</i> Kuntavaalipaneeli	Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto
	14.6.	<i>Isyyden kirjo</i> -seminaari	
	17.11.	<i>Onko sukupuolella merkitystä talousarviossa?</i> Talousarvion valtavirtaistamisseminaari	Sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, valtiovarain controller-toiminto, Suomen Kuntaliitto
2006	5.6.	<i>Pätkät(y)ön tulevaisuus?</i>	Helsingin yliopiston tasa-arvotoimikunta, Helsingin yliopiston ura- ja rekrytointipalvelut, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaoston valmistelemat julkaisut

Naistutkimusmonisteita

- 1/82 Nina Nordgren: Women's Studies – Den Amerikanska feminismens utveckling mot ett akademiskt ämne.
- 1/83 Henrika Zilliacus-Tikkanen: Kvinnlig och manlig journalistik. Nyhetsvärdering ur jämställdhetssynvinkel.
- 2/83 Pia Koskinen-Launonen: Suomalaisen naisasialiikkeen varhaisvaiheita. Valikoimaluettelo eduskunnan kirjaston kokoelmista.
- 1/84 Nina Nordgren: Naiset ja johtajuus. Bibliografia. Kvinnor och lederskap. Bibliografi.
- 2/84 Carola Sundman: Från handelsbokhållare till kontorsfröken. Kontoryrkets feminisering i Finland under 1900-talets tre första decennier.
- 3/84 Helena Lamponen: Yhdenvertaisuudesta kansainvälisessä työoikeudessa.
- 1/85 Solveig Bergman: Kvinnan och vetenskapssamfundet.
- 2/85 Pirkko Heiskanen ja Rakel Kallio (toim.): Nainen, taide ja taidehistoria.
- 3/85 Myrika Ekblom (red.): Kvinnoforskning i humanistiska vetenskaper. Rapport från det svensk-finländska forskarseminariet i Hanaholmen den 5 och 6 November 1983.
- 4/85 Leila Simonen & Auli Kaartinen: Naisten reproduktiotyötä käsittelevä bibliografia.
- 1/86 Marja-Liisa Anttalainen: Sukupuolen mukaan kahtiajakautuneet työmarkkinat pohjoismaissa.
- 2/86 Anne Ollila: Suomalaisen elokuvan naiskuva 1950-luvulla.
- 3/86 Sari Näre: Kiimaisen naisen arkkityyppi ja myytti miesten-lehdissä. Jungilaisen arkkityyppiteorian ja strukturalistisen myyttianalyysin käyttöyhteyttä etsimässä.
- 4/86 Elina Vuola-Malkamäki: Uusi nainen, uusi maa. Rosemary Ruetherin feministinen teologia.
- 5/86 Hannele Varsa: Prostituution näkymätön osa: miesasiakkaat. Lehti-ilmoittelu prostituution asiakkaista.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan monisteita

- 1981, 1983 ja 1986: Naistutkimuslehdet Suomen tieteellisissä kirjastoissa. Luettelo tieteellisiin kirjastoihin tilatuista naistutkimuslehdistä.
- 1/83 Leila Kuusela: Tutkimus kaupallisten nuortenlehtien välittämistä nais- ja mieskuvista.
- 7/86 Miestä päin – keskustelua miestutkimuksesta. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan monisteita.
- 6/86 Satu Hassi: Naiset ja tekniikka. Selvitys Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan seminaarille Naiset, tekniikka ja luonnontieteet 26.–27.9.1986 Helsingissä.
- 8/86 Naiset, tekniikka ja luonnontieteet. Raportti 26.–27.9.1986 pidetystä seminaarista. Hannele Varsa (toim.).

Valtioneuvoston kanslian monisteita

- 1/82 Nainen ja lääketiede -seminaarin raportti. 15.–16.1.1982 pidetyn seminaarin alustukset.
- 1/84 Työ, nainen ja tutkimus. Seminaariraportti Tvärminnestä 20.–22.10.1983. Liisa Husu, Marja-Liisa Honkasalo (toim.).

Naistutkimusraportteja – sarja D

- 1/88 III Nordiska seminariet om medicinsk kvinnoforskning. Hanaholmens kulturcentrum den 13–15 november 1986. Seminarrapport.
- 2/88 Maaret Wager: Naiseutta etsimässä. Tutkielma naisen identiteetistä.
- 3/88 Camilla Cedercreutz: Moderskapet som kroppslig erfarenhet och det specifika vetandet som däri ligger.

- 4/88 Eeva Peltonen: Tiedostaminen naisliikkeen ja naistutkimuksen strategiana.
- 1/89 Ritva Hapuli: Naisia rakastavat naiset. Lesbolaisuuden ja siihen liittyneenä homoseksuaalisuuden määrittäminen Euroopassa vuosien 1880–1930 välisenä aikana.
- 1/90 Suvi Ronkainen: Ikääntyvän naisen seksuaalisuus
- 2/90 Tarja Savolainen: Nainen vaietkoon paikallisradiossa.
- 1/91 Sirpa Mänttari: Nainen kolmen maailman asukkaana.
- 2/91 Sinikka Aapola: Ystävyyden keinulauta. Helsinkiläistyttöjen ystävyyskulttuurista.
- 1/93 Laura Assmuth: Naisten ansiotyö ja kulttuurinen muutos eteläitalalaisessa kaupunkiyhteisössä.
- 2/93 Tuija Parvikko: Luce Irigaray ja miehisen diskurssin kieltämä sukupuoli.
- 1/94 Tuula Juvonen: Sukupuoli ja halu Hilda Käkikosken kirjeenvaihdossa ja päiväkirjoissa.
- 1/96 Mika Siimes, Liisa Husu, Hannele Varsa: Research on Women and Gender from Finland 1980–1995.
- 2/96 Naistutkimus 2000.
- 3/96 Suvi Keskinen: Väkivaltainen avioliitto naisen omaelämäkertoissa.
- 4/96 Lea Polso: Kietoutuneen laihduttajan ura. Ylipaino haasteena naisen elämässä.
- 1/98 Hanna Takala: Tasa-arvonäkökulma julkishallinnon tutkimuksessa.
- 2/98 Suvi Ronkainen: Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa – tutkimuksen katveet valokeilassa.
- 1/99 Homo Fennicus – miesten homo- ja biseksuaalisuus muutoksessa. Toim. Jukka Lehtonen.
- 1/00 Paula Kuosmanen: Äitien ja lesbojen arkipäivän tilanteita, performatiivis-diskursiivinen tarkastelu.
- 1/01 Varpu Punnonen: ”Ymmärrä ei kukaan. Eivät miehet eivätkä naiset”. Raikattu nainen tiellä kohti selviytymistä.
- 2/01 Inkeri Kvick: Pelon virrassa – Tutkielma naisten kokemasta väkivallan pelosta.
- 1/02 Salome Tuomaala: Ruumiita mahdollisuuksien rajoilla. Kokemuksia, kertomuksia ja keskustelua abortista.

Abstracts – Series E

- 1/87 Discussions on Men’s Studies.

Esitteitä – sarja F

- 1/91 Liisa Husu ja Eeva Raevaara: Sukupuolten tasa-arvo yliopistoissa ja korkeakouluissa.

1981–2002 Naistutkimustiedote 4 numeroa/ vuosi.

TANE-julkaisuja -sarja

- 3/03 Atte Oksanen: Murheen laakso. Mies ja kuolema raskaassa suomenkielisessä rokissa.
- 4/03 Päivi Korhonen ja Meri Kuusi: Sukupuolinen häirintä peruskouluissa. Muistoja ja merkityksiä.
- 6/04 Ilana Aalto: Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia.
- 7/05 Eeva Raevaara: Tasa-arvo ja muutoksen rajat. Sukupuolten tasa-arvo poliittisena ongelmana Ranskan parité- ja Suomen kiintiökeskusteluissa.
- 8/06 Maija Fast: Vaatimusten ristipaineessa. Nuoret koulutetut naiset ja kilpailuyhteiskunta.

Ilman sarjaa julkaistuja

Women’s Studies in Europe. Mailing list. Council of Europe, European Network for Women’s Studies 1992.
Toim. Liisa Husu ja Eeva Raevaara.

TANE-JULKAISUJA
ISSN 1459-0069

TANE-PUBLICATIONER

TANE-PUBLICATIONS

- 1 (2002) Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimintakatsaus 1.6.1998–31.5.2001.
ISBN 952-00-1181-1
- 2 (2002) Tuula Melkas. The Gender Barometer 2001.
ISBN 952-00-1184-6
- 3 (2003) Atte Oksanen. Murheen laakso: Mies ja kuolema raskaassa
suomenkielisessä rockissa.
ISBN 952-00-1285-0
- 4 (2003) Päivi Korhonen, Meri Kuusi. Sukupuolinen häirintä peruskoulussa:
Muistoja ja merkityksiä.
ISBN 952-00-1286-9
- 5 (2003) Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan toimintakertomus 1.6.2001–30.4.2003.
ISBN 952-00-1376-8
- 6 (2004) Ilana Aalto: Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyyuskertomuksia.
ISBN 952-00-1589-2
- 7 (2005) Raevaara, Eeva: Tasa-arvo ja muutoksen rajat. Sukupuolten tasa-arvo
poliittisena ongelmana Ranskan parité- ja Suomen kiintiökeskusteluissa.
ISBN 952-00-1819-0 (nid.)
- 8 (2006) Fast, Maija: Vaatimusten ristipaineessa. Nuoret koulutetut naiset
ja kilpailuyhteiskunta.
ISBN 952-00-2036-5 (nid.)
ISBN 952-00-2037-3 (PDF)
- 9 (2006) Feministinen aikamatka. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan
tutkimusjaosto 1981–2006.
ISBN 952-00-2202-3 (nid.)
ISBN 952-00-2203-1 (PDF)

